

T.C
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE VE GÜRCİSTAN EĞİTİM YÖNETİMİ VE
DENETİMİ SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Cenk Batur GÜZEL

Dr. Öğretim Üyesi Rahman ÇAKIR
Danışman

RİZE
2020

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında, Cenk Batur GÜZEL tarafından hazırlanan “Türkiye ve Gürcistan Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sistemlerinin Karşılaştırması ” başlıklı bu çalışma, 10/06/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Şenol SEZER

Kabul/Red

Üye: Doç. Dr. Tefik UZUN

Kabul/Red

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Rahman ÇAKIR

Kabul/Red

...../...../2020

Doç. Dr. Ahmet YANIK

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim dalı Eğitim Yönetimi Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Türkiye ve Gürcistan Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sistemlerinin Karşılaştırması” konulu tezimi, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Eserimde, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dahil, sahibine / kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır.

Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiç bir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim. 10 /06 /2020

Cenk Batur GÜZEL

ÖNSÖZ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim dalında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım bu çalışmada Türkiye ve Gürcistan Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sistemlerinin Karşılaştırılması üzerine çalışmalarda bulundum.

Tezimin her aşamasında her türlü yardımını ve birikimini esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Rahman ÇAKIR, Prof. Dr. Güven ÖZDEM, Doç. Dr. Şenol SEZER, Doç. Dr. Fatmanur ÖZEN ve Doç. Dr. Tevfik UZUN hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen ilk öğretmenim babam Şemsi GÜZEL ve annem Fikriye GÜZEL'e teşekkür ederim.

Çalışmamın her anında kendilerinden esirgediğim ilgi ve zamana rağmen bana destek ve sevgilerini esirgemeyen değerli eşim Medine GÜZEL'e, değerli evlatlarım Çağan Aras GÜZEL ve Sezin GÜZEL'e çok teşekkür ediyorum.

Ayrıca çalışmalarımda tercüme ve araştırma konusunda bana yardımcı olan kardeşim Mert Umur GÜZEL'e ve bu çalışmamda bana katkısı bulunan herkese çok teşekkür ederim.

Cenk Batur GÜZEL

RİZE - 2020

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	2
ETİK BEYAN.....	3
ÖNSÖZ.....	4
İÇİNDEKİLER	5
ÖZET	10
ABSTRACT.....	11
KISALTMALAR	12
TABLolar LİSTESİ	13
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	15
GİRİŞ.....	16

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. EĞİTİM YÖNETİMİ.....	20
1.2. EĞİTİM YÖNETİMİ YAKLAŞIMLARI	22
1.2.1. Klasik Yönetim Yaklaşımı	22
1.2.1.1. Bilimsel Yönetim Yaklaşımı	22
1.2.1.2. Bürokratik Yönetim Yaklaşımı	23
1.2.2. Neo Klasik Yönetim Yaklaşımı	24
1.2.2.1. İnsan İlişkileri Yaklaşımı	24
1.2.3. Çağdaş Yaklaşımlar	25
1.2.3.1. Sistem Yaklaşımı	25
1.2.3.2. Durumsallık Yaklaşımı	26

1.2.3.3. Z Kuramı	26
1.2.3.4 Toplam Kalite Yönetimi ve Öğrenen Örgüt.....	27
1.3. EĞİTİM DENETİMİ	28
1.4. EĞİTİM DENETİMİ YAKLAŞIMLARI	31
1.4.1. Denetim Yaklaşımları	31
1.4.1.1. Klasik (Bilimsel) Denetim	31
1.4.2. Klinik Denetim	32
1.4.3. Gelişimsel Denetim	33
1.4.4. Öğretimsel Denetim.....	34
1.4.5. Farklılaştırılmış Denetim	34
1.4.6. Sanatsal Denetim	35
1.5. KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM.....	35
1.6. TÜRKİYE VE GÜRCİSTAN’NIN SİYASAL, EKONOMİK VE SOSYAL YAPISI.....	38
1.7. TÜRKİYE VE GÜRCİSTAN EĞİTİMİN TARİHİ, FELSEFİ VE SOSYAL TEMELLERİ.....	39
1.8. TÜRKİYE VE GÜRCİSTAN EĞİTİM SİSTEMİNDE REFORMLAR	40
1.8.1. Türkiye Eğitim Sistemindeki Reformlar	40
1.8.2. Gürcistan Eğitim Sistemindeki Reformlar	41
1.8.2.1. 2005 Reform Hareketleri.....	41
1.8.2.2. Gürcistan Eğitim Sisteminin İlkeleri ve Genel Amaçları .	43
1.8.2.3. Eğitim ile İlgili Temel Düzenlemeler ve Görüşler	44
1.8.2.4. Eğitim Sisteminin Yönetimi	46
1.8.2.5. Ulusal Eğitimin Kalitesini Geliştirme Merkezinin Amaçları	48
1.8.2.6. Merkezin Faaliyetleri	49

1.9. TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMİ VE GÜRCİSTAN EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISI VE EĞİTİM BASAMAKLARI	51
1.9.1. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı.....	51
1.9.1.1. Okul Öncesi Eğitim.....	52
1.9.1.2. İlköğretim	53
1.9.1.3. Ortaöğretim.....	54
1.9.1.4. Yükseköğretim.....	56
1.9.1.5. Öğretmen Yetiştirme	57
1.9.1.6. Öğretmen Yetiştirme ve Atama	58
1.9.1.7. Okul Yöneticilerinin Atanması.....	59
1.9.1.8. Türkiye’de Eğitimin Finansmanı	61
1.9.1.9. Eğitim Sistemi Yönetiminin Yapısı	67
1.9.1.2. Gürcistan Eğitim Sisteminin Yapısı	68
1.9.1.2.1. Okul Öncesi Eğitim.....	69
1.9.1.2.2. İlköğretim	70
1.9.1.2.3 Ortaöğretim.....	72
1.9.1.2.4. Yükseköğretim.....	74
1.9.1.2.5. Mesleki Eğitim (Yaygın Eğitim)	75
1.9.1.2.6. Öğretmen Yetiştirme	77
1.9.1.2.7. Öğretmen Atama Sistemi	86
1.9.1.2.8. Okul Müdürü Atamaları	90
1.9.1.2.9. Gürcistan’da Eğitimin Finansmanı	92
1.9.1.2.10. Gürcistan Eğitim Sisteminin Yönetmelik Özellikleri...97	
1.10. TÜRKİYE VE GÜRCİSTAN EĞİTİM SİSTEMİNDE DENETİMİ..	100
1.10.1. Türkiye ve Gürcistan Eğitim Sisteminde Eğitim Denetimlerinin Tarihsel Gelişimi	100

1.10.1.1. Türk Eğitim Sisteminde Eğitim Denetiminin Tarihsel Gelişimi.....	100
1.10.1.1.1. Cumhuriyet Öncesi Eğitim Denetimi	100
1.10.1.1.2. Cumhuriyet Sonrası Eğitim Denetimi	102
1.10.1.2. Türk Eğitim Sisteminde Denetimin Yasal Dayanakları	109
1.10.1.3. Gürcistan Eğitim Sisteminde Eğitim Denetimlerinin Tarihsel Gelişimi	111
1.10.1.4. Gürcistan Eğitim Sisteminde Denetimin Yasal Dayanakları	112
1.10.1.5. Gürcistan’da Eğitim Denetimi.....	115
1.11. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	118

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	121
2.2. Çalışmaya Dahil Edilen Kaynaklar	122
2.3. Veri Toplama Araçları	122
2.4. Veri Toplama Süreci.....	123
2.5. Verilerin Analizi.....	124

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. Türkiye ve Gürcistan Eğitim Sistemleri Genel Özellikleri Nelerdir? ...	126
3.2. Türkiye ve Gürcistan Eğitim Sistemlerinin Yönetimsel Özellikleri Nelerdir?	129
3.3. Türkiye ve Gürcistan Eğitim Sistemlerinin Denetimsel Özellikleri Nelerdir?	130
3.4. Türkiye’de ve Gürcistan’da Öğretmen Yetiştirme-Seçme-Atama Sistemleri Nasıl İşlemektedir?	131

3.5. Türkiye’de ve Gürcistan’da Okul Yöneticisi Yetiştirme-Seçme-Atama Sistemleri Nasıl İşlemektedir?	133
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	136
KAYNAKÇA.....	145
ÖZ GEÇMİŞ	155

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Rahman ÇAKIR

Hazırlayan: Cenk Batur GÜZEL

Yıl: 2020

Sayfa Sayısı: 155

ÖZET

TÜRKİYE VE GÜRCİSTAN EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

Her ülkenin var olduğu coğrafi yapısı farklı özelliklere sahiptir. Bu nedenle, her ülke siyasal, ekonomik ve sosyal alanlarda farklı bir anlayışı barındırmaktadır. Toplumun özellikleri eğitim sistemini etkilemektedir. Bu bağlamda Reform hareketleri eğitim sisteminin geliştirilmesi fırsatlarını sunmaktadır. Eğitimde kalitenin artırılabilmesi için eğitim sistemi, eğitim yönetimi ve eğitim denetimi göstergelerini takip etmek çok önemlidir.

Çalışma kapsamında Gürcistan ve Türkiye'nin eğitim yönetimi ve denetimi sistemleri incelenmiştir. Araştırmada, eğitim sistemleri karşılaştırılarak her iki ülkenin eğitim yönetimi ve denetim sistemleri, eğitim yöntemleri, yöneticilerin seçimi, yetiştirilmesi ve atanması, kurumları arasındaki farklılıklara ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarının, Türkiye'deki eğitim yönetimi ve denetim sistemlerinde çalışan eğitim yöneticilerine, müfettişlere, okul müdürlerine ve öğretmenlere karar verme ve uygulama süreçlerinde katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, kalitenin yükselmesini sağlamak, tükenmişliği engelleyerek öğretmenlik mesleğini kariyer mesleği haline dönüştürebilmek amacıyla öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olmak üzere üç kariyer basamağı oluşturmuştur. Gürcistan eğitim denetimi sisteminde sorumlu Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığıdır. OECD verilerine göre Gürcistan'da yapılan reform hareketleri ile eğitim kalitesi hızlı artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gürcistan Eğitim Sistemi, Türkiye Eğitim Sistemi, Denetim Sistemi, Eğitim Yönetimi, Eğitim, Öğretim

Recep Tayyip Erdogan University the Institute of Social Sciences

Department: Education Sciences

Thesis Type: Master Thesis

Master Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Rahman ÇAKIR

Author: Cenk Batur GÜZEL

Year: 2020

Pages: 155

ABSTRACT

COMPARISON OF TURKEY AND GEORGIAN EDUCATION MANAGEMENT AND SUPERVISION SYSTEMS

The geographical structure of each country has different features. Therefore, each country has a different understanding in the political, economic and social fields. The characteristics of the society affect the education system. In this context, Reform movements offer opportunities to improve the education system. In order to increase the quality of education, it is important to follow the education system, education management and education control indicators.

The educational administration and supervision of the system under study, Georgia and Turkey were examined. In the research, the education systems were compared and findings of education management and supervision systems of both countries, training methods, selection, training and appointment of managers and differences between institutions were obtained.

The results of the study, working in educational administration and control system in Turkey training managers, investigators, are intended to decide which school principals and teachers to contribute in the implementation process. The Ministry of National Education has created three career steps, namely teacher, specialist teacher and head teacher, in order to increase the quality, prevent burnout and turn the teaching profession into a career profession. Georgia is the Ministry of Education, Science, Culture and Sports responsible for the education control system. According to OECD data, the quality of education increases rapidly with the reform movements in Georgia.

Keywords: Georgia Education System, Turkish Education System, Supervision System, Educational Administration, Education, Teaching

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Akt.	: Aktaran
AKTS	: Avrupa Kredi Transfer Sistemi
FATİH	: Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
G.S.	: Gori Seminaryası
GMS	: Gori Muallimler Seminaryası
LEPL	: Ulusal Eğitim Kalitesi Geliştirme Merkezi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEÖ	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Konseyi
MES	: Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı
NAEC	: Milli Sınavların Değerlendirilmesi Merkezi
NEC	: Ulusal Sınav Merkezi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SSCB	: Sovyetler Birliği
TALIS	: Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Anketi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDÜ	: Tiflis Devlet Üniversitesi
TPDC	: Mesleki Gelişim Merkezi
YY	: Yüzyıl

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye Okul Öncesi Eğitim Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	53
Tablo 2. Türkiye İlkokul Eğitimi Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	53
Tablo 3. Türkiye Ortaokul Eğitimi Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	54
Tablo 4. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumları, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	55
Tablo 5. Türkiye’de Yükseköğretim Kurumları, Öğrenci ve Personel Sayıları	56
Tablo 6. Gürcistan’da Okul Öncesi Eğitim Kurumları, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	70
Tablo 7. Gürcistan İlkokul Eğitimi Haftalık Ders Çizelgesi	71
Tablo 8. Gürcistan Temel Eğitim Haftalık Ders Çizelgesi.....	72
Tablo 9. Gürcistan Ortaöğretim Haftalık Ders Çizelgesi	73
Tablo 10. Gürcistan Genel Eğitim Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	74
Tablo 11. Gürcistan Yükseköğretim Okul, Öğrenci ve Personel Sayıları.....	74
Tablo 12. Gürcistan Mesleki Eğitim Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	76
Tablo 13. Gürcistan Mesleki Eğitim Sertifika Sistemi.....	77
Tablo 14. Gürcistan Öğretmen Eğitimi Sertifika Programı.....	80
Tablo 15. Gürcistan Öğretmen Statüleri ve Kredi Puanları.....	81
Tablo 16. Gürcistan Eğitim Lideri Sertifika Programı.....	91
Tablo 17. Okul Öncesi Düzeyinde Eğitimin Karşılaştırılması	126
Tablo 18. İlköğretim Düzeyinde Eğitimin Karşılaştırılması	126
Tablo 19. Ortaöğretim Düzeyinde Eğitimi Karşılaştırılması.....	127
Tablo 20. Gürcistan ve Türkiye’de Yükseköğretim Sistemlerinin Karşılaştırılması	128
Tablo 21. Gürcistan ve Türkiye’nin Eğitim Sistemlerinin Yönetim Yapısının Karşılaştırılması	129
Tablo 22. Gürcistan ve Türkiye’nin Eğitim Denetimi Sistemlerinin Karşılaştırılması	130
Tablo 23. Öğretmenlerin Eğitimlerine İlişkin Veriler.....	131
Tablo 24. Öğretmenlerin Yaş Gruplarına İlişkin Veriler	131

Tablo 25. Öğretmen Yetiştirme-Atama ve Seçme Karşılaştırılması.....	132
Tablo 26. Okul Müdürlerinin Eğitim Düzeyleri	133
Tablo 27. Gürcistan ve Türkiye'nin Okul Yöneticisi Seçme, Yetiştirme ve Atama Sistemlerinin Karşılaştırılması.....	134

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı Teşkilat Şeması.....	47
Şekil 2. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı.....	51
Şekil 3. MEB Yıllara Göre Bütçe Oranı (%).....	62
Şekil 4. Yıllara Göre Merkezi Yönetim ve MEB Bütçesi	63
Şekil 5. Eğitim Kademeleri ve Okul Türlerine Göre Bütçe Miktarları	63
Şekil 6. MEB Bütçesinin Harcama Türlerine Göre Dağılımını.....	64
Şekil 7. Eğitime Yapılan Kaynakların Oranı	65
Şekil 8. Öğrenci Başına Eğitim Kurumlarına Yapılan Harcama Ücretleri.....	66
Şekil 9. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Şeması.....	68
Şekil 10. Gürcistan Eğitim Sisteminin Yapısı	69
Şekil 11. Yıllara Göre Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı Bütçe Oranı	93
Şekil 12. Yıllara Göre Gürcistan Bütçe Miktarları (Milyon Lari)	93
Şekil 13. Okul Türlerine Göre Bütçe Miktarları	94
Şekil 14. Okul Türlerine Göre Bütçe Payları.....	94

GİRİŞ

Bu bölümde “Türkiye Ve Gürcistan Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Sistemlerinin Karşılaştırması” konusunun araştırma problemi, önemi, amacı, sayıtları, sınırlılıkları ve terimlerin tanımlanmasına yer verilmiştir.

Araştırmanın Problemi

Eğitim, insanoğlunun varoluşundan beri iç içe olduğu ve hayatın her döneminde yer alan yaşamsal bir olgudur. İnsanlığın sosyal, toplumsal, kültürel, ekonomik ve bilimsel açıdan ilerlemesi ve kalkınmasında eğitim önemli bir role sahiptir. Teknolojinin gelişmesi ile dünyanın bir ucundan diğer ucuna kadar herkes birbirinden haberdar duruma gelmiştir. Bu durum eğitim ve öğretimde, yeni dönüşümleri de beraberinde getirmiştir. Bir ülke başka bir ülkedeki eğitim sisteminden daha kolay haberdar olmaktadır. Başarılı olduğu düşünülen eğitim sistemleri daha kolay incelenebilmekte, üçüncü dünya ülkeleri gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri hakkında daha rahat bilgi sağlayabilmektedir.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile eğitim sistemleri birbirleri ile doğru orantılıdır. Karşılaştırmalı eğitim, farklı ülkelerdeki eğitim ve ulusal kalkınma ilişkilerini göstererek, eğitim ile ulusal kalkınma arasındaki ilişkinin anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Karşılaştırmalı eğitim araştırmaları, farklı eğitim sistemlerini ve toplumları derinlemesine anlamaya katkıda bulunarak, yöneticilere ve eğitimde politika analizi yapan uzmanlara güvenilir veriler sunmaktadır. Öte yandan, eğitim sistemlerinin gelişim sürecinde geçmişi ve bugünü anlamaya yardım ederken, gelecekteki eğitim sisteminin nasıl olabileceğini kestirmede önemli rol oynamaktadır (Noah, 1984). Bununla birlikte, eğitim sistemlerinin tam olarak anlaşılmasına ilişkin yorumların çoğu eksik, yanlış ve genellikle de olumsuzdur.

Karşılaştırmalı eğitim, bir eğitim sisteminin yapısını, eğitim içeriğini, eğitim örgütünü, eğitimin sosyolojik ve felsefi temelleri ile eğitimin hedeflerini farklı eğitim sistemlerinde karşılaştırmayı ve bu karşılaştırma sonucunda ele alınan öğelerdeki eksiklikleri, yanlışları ve örnekleri ortaya çıkaran derinlemesine çalışan

çok boyutlu bir karşılaştırma anlayışıdır (Erdoğan, 2003). Karşılaştırmalı eğitim uygulamaları, eğitimsel sorunların nedenleri ve farklı kültürlerde okul başarısı ya da başarısızlığının anlaşılmasına olanak sağlamaktadır (Türkoğlu, 2016).

Karşılaştırmalı eğitim, eğitim sistemlerini çok geniş bir çerçevede ele alarak sunduğu bilgi ve yorumlarla, eğitim sistemlerinin eksik ve yanlış yönlerinin tespitini sağlamaktadır. Ayrıca başka eğitim sistemleri hakkında sunduğu geçerli ve güvenilir bilgiler vasıtasıyla, herhangi bir ülkedeki eğitim sorunlarının çok özel olmadığını göstermektedir. Bir ülkenin eğitimle ilgili göstergeleri, o ülkenin diğer sahalarındaki durumunu da yansıtmaktadır. Örneğin; okullardaki otoriter yönetim yapısı, o ülkenin genel siyasî yapısını da az çok yansıtmaktadır.

Eğitimde kaynakların verimsiz kullanılması, yönetim sisteminde sanayide ve ticarete de aynı geleneğin sürdüğünün bir göstergesi olabilir. Okullar, toplumdaki siyasal değişimleri ve yönetim sisteminde değişime ilişkin baskıları anlama konusunda model olarak alınabilir. Bu durumda karşılaştırmalı eğitim çalışmaları, başka ulusların kültürünü, değerlerini, başarı ve başarısızlıklarını anlamada önemli rol oynamaktadır.

Karşılaştırmalı eğitim, farklı ülkelerin eğitim uygulamaları ile ilgili belirledikleri standartları araştırmakta ve bu araştırma sonucunda kullanılabilir veriler sunmaktadır. Araştırmalar sonucunda “sürekli eğitim”, “engelliler”, “üstün zekâlılar”, “zorunlu eğitim” gibi terimlerin anlamlandırılması; öğretmen nitelikleri, eğitim süreleri, eğitimin değerlendirmesi ve denetlenmesi gibi konularda, ülkelerin kullandığı yöntemler ve standartlar hakkında bilgiler elde etmek mümkün olmaktadır.

Türkiye’de de karşılaştırmalı eğitim araştırmalarını gerekli kılan benzer gelişmeler yaşanmıştır. Nitekim eğitim sisteminin bazı özellikleri değiştirilmeye çalışılmış, Avrupa, Balkanlar, Ortadoğu ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile eğitim konusunda çok önemli işbirlikleri gerçekleştirilmiştir. Buna karşın, Türkiye’de karşılaştırmalı eğitim alanı ile ilgili yayınlar ve çalışmalar oldukça azdır. Karşılaştırmalı eğitim konusunda araştırmalar yapan uzmanların toplandığı, çalışmalarını ve düşüncelerini paylaştığı organizasyonlar, sempozyum ve kongre türü etkinlikler ABD’de ve Avrupa’da uzun yıllardır sürdürülmekte iken Türkiye’deki üniversite ve eğitim çevrelerinde bu türden bir çalışma henüz

gerçekleştirilememiştir (İrfan, 2006). Bunun sonucu olarak, Türkiye’de karşılaştırmalı eğitim alanının genel bir tanımı, konusu, yöntemi, tarihsel gelişimi ve kuramsal boyutlarını içeren özellikleri yeterli düzeyde bilinmemektedir. Öte yandan Türkiye’de üniversitelerin eğitim bilimleri alanında, ‘Karşılaştırmalı Eğitim’ alanının yeterince geliştiği söylenemez. Dolayısıyla ‘Karşılaştırmalı Eğitimci’ olarak bilinen yeterli sayıda uzman da bulunmamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye ve Gürcistan Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sistemlerinin Karşılaştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkiye ve Gürcistan eğitim sistemlerinin genel özellikleri nelerdir?
2. Türkiye ve Gürcistan eğitim sistemlerinin yönetsel özellikleri nelerdir?
3. Türkiye ve Gürcistan eğitim sistemlerinin denetsel özellikleri nelerdir?
4. Türkiye’de ve Gürcistan’da öğretmen yetiştirme-seçme-atama sistemleri nasıl işlemektedir?
5. Türkiye’de ve Gürcistan’da okul yöneticisi yetiştirme-seçme-atama sistemleri nasıl işlemektedir?

Araştırmanın Önemi

Alan yazın incelendiğinde, birçok ülkenin eğitim yönetimi ve eğitim denetimi sistemlerinin farklı araştırmalara konu olduğu görülmektedir. Gürcistan’ın Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sistemleri ile ilgili herhangi bir tez çalışmasının yapılmadığı, bu açıdan bu araştırmanın oldukça özgün bir çalışma olduğu söylenebilir. Bu araştırmanın bulgularının, program geliştirme veya iyileştirme çalışmalarına, Türk Eğitim Sistemi ve Gürcistan Eğitim Sistemlerinin ilköğretimden yükseköğretim basamağına kadar örgütlenme, yönetim ve denetim yapılarının daha iyi anlaşılmasına katkıları sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sayıtlar

Literatür taramalarından elde edilen bilgilerin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma;

1. Türkiye ve Gürcistan Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sistemleri,
2. Literatür taramalarından elde edilen elde edilen bulgularla sınırlıdır.

Tanımlar

Eğitim sistemi: Bir ülkenin tüm yurttaşlarının eğitim gereksinimlerini karşılamak, eğitim haklarını gerçekleştirmek ve devletin eğitimden beklediği yararları sağlamak için devlet tarafından kurulan ve ülke düzeyinde yayılan eğitim örgütleri ve okullar bütünüdür.

Denetim: Uzmanlar tarafından, bir veya daha fazla uygulayıcının yaptıkları işi değerlendirme eylemidir. Kurallar ve kanunların ötesinde bu sürece katılan insanların etkileşimini, ilişkilerin karmaşasını tanıyan etik bir faaliyettir. İşbirlikçi, deneyimsel ve uygulamalı, kuramsal ilkeler ve belgeli kanıtları kullanan, sürekliliği olan dönüşümsel öğrenme sürecidir.

Eğitim yönetimi: Eğitime dair tüm unsurların; fiziki koşulların, donanımların, materyallerin, insan kaynağının ve bizzat eğitimin tüm yönlerini yönetmek ve koordine etmektir.

Karşılaştırmalı eğitim yönetimi: Ülkelerde ve bölgelerde uygulanan, eğitim sistemlerini bazen bütün olarak bazen de birkaç yönden karşılaştırarak ortak ve farklı yönleri tespit edip bu verilerden eğitimin teorik ve pratik uygulamalarında yararlanmaya ilişkin süreçlerdir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. EĞİTİM YÖNETİMİ

Söz konusu yönetim olduğunda, insanlık tarihinin ilk dönemlerine kadar gitmek gerekmektedir. Çünkü insanların bir arada yaşamış olduğu her alanda, yönetime gereksinim duyulur. Hem sosyal yaşamda hem de resmi ilişkilerde yönetim ile ilgili kuralların gerekli olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında, toplumları iki farklı kategoride değerlendirmek gerekir. Bunlardan biri yönetenler, diğeri ise yönetilenlerdir (Akçay, 2014: 172).

Yönetim, aynı amaçlar için insan ve madde kaynakları arasında bir bağ kurmanın en optimize yolu şeklinde tanımlanabilir. Bu anlamda, insan ve madde kaynaklarının doğru kullanılması söz konusudur (Özdemir, 2019). Yönetim, tek bir tanım ile ele alınabilecek kadar sığ bir kavram değildir. İnsanlık tarihi boyunca pek çok araştırmacı tarafından farklı tanımlar yapılmıştır. Ancak, her bir araştırmacının yapmış olduğu tanımın ortak noktasını, işbirliği yaparak aynı amaca yönelme oluşturmaktadır. Öte yandan, yönetimin pek çok dalı vardır. Bunlardan biri de eğitim yönetimidir. Eğitim yönetimi, hem günümüzün modern okullarını hem de eğitim sisteminde gerçekleştirilen yenilikleri ele almaktadır (Hoy ve Miskel, 2012: 2). Pek çok kişi, eğitim yönetimi ile okul yönetiminin aynı olduğunu düşünmektedir. Ancak, eğitim yönetimi çok daha geniş kapsamlıdır ve kamu yönetiminin bir alt koludur. Okul yönetimi ise eğitim yönetiminin bir alt birimi olarak işlev görmektedir.

Eğitim yönetimi, toplumun eğitim gereksinimini karşılamak üzere kurulan eğitim örgütünü, eğitim sisteminin amaçlarına uygun olarak işletme, geliştirme ve yaşatma sürecidir (Başaran, 1998: 43). Eğitim yönetimi, eğitim kurumlarını önceden belirlenen amaçlara ulaştırmak üzere, gerekli insan ve madde kaynaklarını sağlama ve etkili bir biçimde kullanma, belirlenen politikaları ve alınan kararları uygulama sürecidir. Daha açık bir ifadeyle eğitim yönetimi, öğretme ve öğrenmeyi sağlamayı amaçlayan kurumların yönetimidir. Bu kurumlar devlet okullarını, bölge

okullarını, genel ve özel yüksekokullar, genel ve özel üniversiteleri ve diğerlerini kapsar (Taymaz, 2019: 13).

Kamuda egemen bir yönetim yapısı söz konusudur ve bu yönetimin bir benzerinin eğitim sisteminde uygulanması gerekir. Amaçlar ve işlevler göz önünde bulundurularak ülkelerin eğitim sistemleri ve eğitim yönetimleri ile ilgili bilgi almak mümkün olmaktadır. Eğitim yönetiminin amaçları (Kaya, 1996):

- Bireylerin fikir üretmeleri ya da bir konuda eleştiride bulunmaları için gelişmeleri gerekir. Bu gelişim ise eğitim ile mümkündür. Her bir öğrencinin temel amacı eleştiri yeteneği kazanma ve düşünme becerisi edinme olmalıdır.
- Bireylerin tavırlarında bir değişiklik olduğunda ya da yeni bir tavır kazanıldığında, bunun eğitim ile ilgisini ölçmek oldukça zor bir durumdur.
- İnsan her ne kadar eğitim ile yol alıyor olsa da çevrenin etkileri küçümsenemeyecek bir düzeydedir.
- Eğitim her yerdedir. Kırsal yerleşim alanlarında ve metropol şehirlerde eğitim kurumları karşımıza çıkar. Eğitim yönetiminin amacı eğitim kurumları her neredeyse o alanda kaliteli eğitimin verilmesini sağlamaktır.

Eğitim, bireylerin nitel ve nicel yönlerden gelişimlerini sağlar ve bu durum nitelikli insan gereksinimini karşılamada etkili olur. Eğitim yöneticilerinin görevleri arasında eğitim için gerekli kaynakların sağlanması, ekonomik hesaplamaların yapılması, tahminler ve istatistiksel bilgiler kullanılarak yönetsel tasarımların oluşturulması, insan kaynakları birimleri üzerinden hem yurtiçinde hem de yurtdışındaki personelin gelişiminin sağlanması işlemleri yer almaktadır. Eğitim ile ilgili politikaların belirlenmesi, aynı zamanda bu politikaların yorumlanması da eğitim yöneticilerinin görevleri arasında yer almaktadır.

Eğitim yöneticiliği ile okul yöneticiliğini birbirine karıştırmamak gerekmektedir. Eğitim sisteminin örgütsel yapısı içindeki birimler incelendiğinde, MEB merkez ve taşra kurumlarında yer alan her bir yönetici, eğitim yöneticisi olarak değerlendirilmektedir (Taymaz, 2019: 22). Okul, eğitim sisteminin en önemli örgütü olarak kabul edilmektedir. Eğitim yönetimi kapsamında ortaya çıkan sonuçlar, herhangi bir okul düzeyinde ortaya çıkan sonuçlarla aynı olmaz. Bu sonuçlar, sadece sistemin çözümlenmesinde ve birleşiminde önemli yere sahiptir. Eğitim yönetimi, yönetimin eğitimde uygulanması olarak kabul edilirken; okul

yönetimi, eğitim yönetiminin okul yönetiminde uygulanmasıdır (Bursalıoğlu, 2019b: 5). Küresel alanda değişiklikler, eğitim sisteminin değişmesinde büyük rol oynamaktadır. Hem eğitim sistemlerinin yönetiminde hem de okul yönetiminde farklılıklar meydana gelebilmektedir.

1.2. EĞİTİM YÖNETİMİ YAKLAŞIMLARI

1.2.1. Klasik Yönetim Yaklaşımı

Örgütlerde etkililiğin ve verimliliğin artırılması ihtiyacı, örgüt yapısının ve bu yapıyı oluşturan yönetim faaliyetlerinin düzenlenmesine ve geliştirilmesine zemin hazırlamıştır. Verimlilik, örgütler için getirilen yönetsel öneriler ve çözümler klasik yönetim yaklaşımının temelini oluşturur (Koçel, 2020). Klasik yönetim düşüncesi kapsamında en sık karşılaşılan yaklaşımlar ‘Bilimsel Yönetim Yaklaşımı’ ve ‘Bürokratik Yönetim Yaklaşımı’ olmuştur. Klasik yönetim yaklaşımına göre, yönetici çalışanlar arasında iş bölümü sağlamak ve örgüt azami verim ile hedeflerine ulaşmaktadır (Eren, 2017).

1.2.1.1. Bilimsel Yönetim Yaklaşımı

Taylor tarafından ortaya atılan bilimsel yönetim yaklaşımının yasalaşmamış 5 ilkesi bulunmaktadır. Bunlar (Taylor, 2017):

1. Gelişigüzel yöntemler yerine bilimsel yaklaşım
2. İhtilaf değil uyum
3. Bireycilik değil iş birliği
4. Sınırlı üretim değil maksimum üretim
5. Her işçinin en üst verimlilik ve refah düzeyine geliştirilmesi

Bazı araştırmacılar, bilimsel yönetim yaklaşımını aşağıdaki özellikleri nedeni ile eksik bulmuştur (Hicks ve Gullett, 2009):

- Gereğinden fazla mekaniktir.
- Gereğinden fazla kişiler dışındadır.
- Gereğinden fazla tekniklere yöneliktir.
- İşçilere çok fazla baskı yapılmaktadır.
- Uzmanlığa gereğinden fazla yer verilmektedir.
- Ancak aynı şekilde tekrarlanan türden işlerde uygulanabilir.

- Aşırı derecede değer verilen bir akılcılık vardır.
- Sadece ekonomik motivasyona gereğinden fazla önem verilmektedir.

Bilimsel yönetim yaklaşımını benimseyen bir okul yöneticisinin tutum ve davranışlarının aşağıdaki şekilde olması beklenir (Leblebici, 2008):

- Öğretmenin bir makine gibi çalışmasını bekler.
- Amacı okul giderlerini minimuma çekmektir.
- Savurganlık konusunda sürekli öğretmenleri uyarır.
- Çalışanların her biri yöneticiye göre savurgan ve tembeldir.
- Sürekli öğretmenleri denetler.
- Öğretmenlerin derste geçirmiş oldukları süreleri kontrol eder.
- Kuralcıdır ve kuralları sürekli tekrar eder.
- Sorunlar için farklı çözüm önerilerine kapalıdır.
- Öğretmenlerin maaşları doğrultusunda verimli çalıştırabileceğini düşünür.
- Lider vasfı taşıyan kişilerin ön planda olmasından hoşlanmaz.
- Sosyal ilişkilerin kuvvetlenmesinden hoşlanmaz.
- Öğretmenler sürekli mesai yapmak zorunda kalır.
- Öğretmenlerin işini daha iyi yapmaları için eğitilmeleri gerektiğini düşünür.

1.2.1.2. Bürokratik Yönetim Yaklaşımı

Alman sosyolog Max Weber tarafından ortaya koyulan bürokratik yaklaşımı, sanayileşen ve gelişen sanayi toplumunda ideal bir örgüt yapısı olan bürokrasiye geçilmesi gerektiği düşüncesinden kaynaklanmıştır. Weber'in bürokrasi görüşü belli özelliklere sahip bir örgüt biçimi olarak tanımlanmaktadır ve iş görenlerin bireysel amaçlar için değil örgüt amaçları için kaynakları kullanmaları gerektiğini savunmuştur (Koçel, 2020).

Bürokratik yönetim yaklaşımının en önemli özellikleri aşağıda listelenmiştir (Aydın, 2017):

1. Otorite hiyerarşisi
2. Görevlilerin uymaları gereken kurallar
3. Prosedürel ayrıntılar
4. Kişisellikten uzaklık ya da nesnellik

Bürokratik yönetim yaklaşımını benimseyen bir okul yöneticisinden aşağıdaki davranışları sergilemesi beklenir (Akçakaya, 2016):

- Mevzuata uyumun okulun verimini arttıracakını düşünür.
- Herhangi bir sorunun çözümü için mevzuata başvurur.
- Kurallar ihlal edildiği zaman hemen resmi işlemlere başvurur.
- Dosyalama ve belgeleme işlemleri onun için önem taşır.
- Değerlendirme aşamasında siyasi görüşleri, ailesel durumları ve kişilik özelliklerini ölçüt olarak kabul etmez.
- Okul içinde var olan kurallar herkesi kapsar, ayrımcılık yapmaz.
- Ast ve üst ilişkileri onun için önemlidir.
- Genel olarak odasında disiplin sorunları ile ilgilenerek vaktini geçirir.

1.2.2. Neo Klasik Yönetim Yaklaşımı

Klasik teorinin yetersiz kaldığı dönemde, neo-klasik yönetim yaklaşımı ortaya çıkmıştır. 1929 yılında gerçekleşen Dünya Ekonomik Krizi'ni takip eden dönemde, örgütlerde çeşitli sorunların artması yönetim uygulamalarına dair eksikliklerin hissedilmesine sebep olmuştur. 1930'larda, yönetimde insan unsurunun ihmal edildiği düşüncesiyle oluşmaya başlayan ve "insan ilişkileri yaklaşımı" olarak da ifade edebileceğimiz neo-klasik yönetim yaklaşımı, yönetim biliminin klasik dönemden sonraki temel yaklaşımıdır. Klasik yönetim, döneminin kavram ve ilkeleri üzerine kurulan neo-klasik yaklaşım, onun eksik ve aksayan yönlerini düzeltmek amacıyla geliştirilmiş ve örgütlerin insana karşı daha duyarlı olması gerektiğini savunmuştur (Atıgan, 2017: 31).

1.2.2.1. İnsan İlişkileri Yaklaşımı

Eğitim yöneticilerinin en önemli görevlerden biri insanların kendi istekleri doğrultusunda örgütlenmesine yardımcı olmaktır (Çelik ve Gömleksiz, 2000). Bir eğitim örgütü içerisinde çok fazla grup olduğunda, işbirliğinin artırılması ve örgüt amaçlarının gerçekleşmesi insan ilişkileri yaklaşımı ile mümkün olmaktadır (Bursalıoğlu, 2019a). Yani bu açıdan insan ilişkileri yaklaşımı okul içindeki eğitimsel değerlerin birleştirilmesi açısından çok önemlidir (Çelik ve Gömleksiz, 2000).

İnsan ilişkileri yönetim yaklaşımını benimsemiş olan bir okul yöneticisinden aşağıdaki davranışları sergilemesi beklenir (Erdem, 2009):

- Öğretmenlerin arasındaki sosyal iletişimin güçlenmesine yardımcı olur.
- Öğretmenlerin motivasyonlarını her zaman üst seviyede tutar.
- Öğretmenlerin fikirlerine önem verir ve kararlarını onlar ile birlikte alır.
- Öğretmenlere yol göstericilik yapar.
- Öğretmenlere kendi kendini yönetmeyi öğretir.
- Öğretmenlerin başarılarını her zaman takdir eder.

1.2.3. Çağdaş Yaklaşımlar

2. Dünya Savaşı yeni yönetim yaklaşımlarının oluşmasında etkili olmuştur. Çağdaş yaklaşımlar örgütü bir bütün olarak ele alır ve yönetimde yeni yaklaşımları benimser (Hicks ve Gullett, 2009). Örgütün amaçlarına uygun olarak devamlılığını sağlayabilmesi için çevrede meydana gelen tüm değişimlere ayak uydurması gerekir. Sistem yaklaşımı, durumsallık yaklaşımı ve Z kuramı, başlıca çağdaş yaklaşımlar olarak değerlendirilmektedir.

1.2.3.1. Sistem Yaklaşımı

Sistem yaklaşımı, yönetim olayının ve birimlerinin birbirleri ile olan ilişkilerini ve bu ilişkilerin niteliğini incelemek, belirli bir birimdeki gelişmelerin diğer birimler üzerindeki etkilerini araştırmak; kısaca yönetim olaylarını başka olaylarla ve dış çevre şartları ile ilişkili olarak incelemektir. Sistem yaklaşımı ile birlikte örgütler çevreleri ile ilişkili açık yapılar olarak görülmeye başlanmıştır. Bununla birlikte yöneticilerin örgüte bir bütün olarak bakabilmelerini sağlayan bir yaklaşım ortaya konmuştur. Sistem yaklaşımı ile birlikte yönetim düşüncesi, yöneticilerin kullanabileceği farklı kavram ve araçlara sahip olmuştur (Şimşek ve Çelik, 2018: 125).

Sistem yaklaşımına göre, okulun amaçlarına ulaşabilmesi için alt sistemleri ile bir bütün halinde hareket etmesi gerekmektedir. Sistem yaklaşımını benimseyen bir okul yöneticisinin aşağıdaki davranışları sergilemesi beklenir (Özdemir, 2019):

- Herhangi bir sorun ortaya çıktığında, bu sorunun kaynağı tek bir birim değil, tüm sistemdir. Bu nedenle yönetici her birimi incelemeye alır.

- Okul içinde yer alan her birim birbiri ile iletişim halinde olmak zorundadır.
- Okulun tüm öğelerinin uyum içinde hareket etmesini sağlar.
- Okul ile diğer kurumların bir arada hareket etmesini ister.
- Okul ile çevreyi bir bütün olarak ele alır.

1.2.3.2. Durumsallık Yaklaşımı

Durumsallık Yaklaşımı, yönetimde “en iyi yöntem” olmadığını ve “en iyinin” içinde bulunulan duruma göre değiştiğini öne sürer. Bu yaklaşımda, yönetimin evrensel olduğu düşüncesi kabul edilmez. Buna göre her durum, farklı bir yönetim tarzı gerektirir. Durumsallık yaklaşımı sınırlılıkları gidermekte ve uygulama ile teori arasında bağ kurulmasını sağlamaktadır (Öztürk, 2003). Durumsallık yaklaşımında, örgüt yapısı, örgütsel davranış ve çevre ilişkileri incelenmiş; teknoloji ile örgütsel büyüklük arasında bağ kurulmaya çalışılmıştır (Koçel, 2020). Durumsallık yaklaşımı kapsamında, örgütün yönetiminde aşağıdaki özelliklerin dikkate alınması gerekmektedir (Eren, 2017):

1. İşletmenin kendi koşulları
2. Kuruluşun çevresel koşulları ve unsurlarla ilişkisi
3. Kullandığı teknolojinin özellikleri
4. Kullandığı personelin sosyo-kültürel özellikleri ile birlikte ele almak ve sorunlarla çözüm aramak gerekir.

Yönetimde durumsallık yaklaşımını benimseyen bir okul yöneticisinin aşağıdaki yönetsel davranışları sergilemesi beklenir (Özalp, Gülten ve Hülya 1992):

- Sorunların çözümü için koşulları önemser.
- Okul içindeki koşulların değişmesi ile birlikte sistem de değişir.
- Klasik, bürokratik ve çağdaş yönetim şekillerini duruma göre kullanır.
- Koşullar kişilere karşı sergileyeceği davranışları değiştirir.
- Bulunduğu okulun koşulları yönetim tarzını etkiler.
- Öğretmen değerlendirmelerinde sadece tek bir ölçütten yararlanmaz.

1.2.3.3. Z Kuramı

Z kuramı yaklaşımında, bireysel karar alma mantığı yoktur. Kararlar grup ile birlikte alınmaktadır. Bu nedenle karşılıklı örgütün üyeleri arasında karşılıklı

güven çok önemlidir. Z kuramında, takım çalışması her zaman ön plana çıkmaktadır. Örgütte her birey kendi sorumluluğunu bilir ve grup için bu sorumlulukları yerine getirir (Beycioğlu, 2007). Z tipi yönetim anlayışını benimseyen örgütlerde uzun süreli istihdam söz konusudur. Yani istihdamın emeklilik yaşına kadar devamlılığı ön plandadır (Tüz, 2001).

Z Kuramı Yaklaşımının temel özellikleri aşağıda yer almaktadır (Mucuk, 2018):

- Çalışanlara uzun dönemli istihdam
- Kolektif karar verme
- Diğer ülkelere nazaran seyrek performans değerlendirme ve terfi
- Aidiyet ve yakınlık duygusu yaratmak suretiyle aile havası içinde işbirliği
- Kişisel sorumluluk beklentisi
- Çalışan ve işveren arasında karşılıklı güven
- Az sayıda yönetim kademesi ve yönetim pozisyonu
- Çalışan için holistik/bütünsel endişe
- Örtülü denetim mekanizması

Yönetimde Z Kuramı yaklaşımını benimseyen bir okul yöneticisinin aşağıdaki davranışları sergilemesi beklenir (Beycioğlu, 2007):

- Tüm hayatını okula adar.
- Zamanının büyük bir çoğunluğunda öğretmenler ve öğrenciler ile ilgilenir.
- Okul ile bir bütün olduğunu düşünür.
- Okul dışında öğretmenlerin kaynaşması adına etkinlikler düzenler.
- Ayın öğrencilerini ve öğretmenleri seçer ve onları ödüllendirir.
- İstek ve şikâyetler onun için önem teşkil eder.

1.2.3.4 Toplam Kalite Yönetimi ve Öğrenen Örgüt

Milli Eğitim Bakanlığı Toplam Kalite Yönetimi Uygulama Yönergesi, 1999 tarihli ve 2506 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanmıştır. Toplam kalite yönetimi yaklaşımının temel özellikleri aşağıda sıralanmıştır (Kocatepe, 2010: 35):

- Eğitim hizmeti alacak kişilerin memnun kalması için önlemler alınır
- Ekip çalışmasında beyin ve gönül gücü aranır
- Tüm kaynaklar verimli bir şekilde kullanılır

- ‘Ölçülemeyen hizmet geliştirilemez’ yaklaşımından yararlanılır ve sürekli değerlendirme yapılır
- Sorgulama tekniği sayesinde sistem her an geliştirilir ve iyileştirilir
- Personelin sürekli eğitimi kurumsallaştırılır ve mesleki nitelikleri geliştirilir
- Personelin potansiyellerini gösterebilmesi için gerekli ortam sağlanır
- Öğrenen birey ve öğrenen organizasyon anlayışı kurumsallaştırılır
- Personelin çözümün bir parçası olması sağlanır

Öğrenen örgüt, bütün üyelerinin öğrenimini kolaylaştıran ve sürekli dönüşüm halinde olan; bilgiyi yaratma, edinme ve transfer etme ile yeni bilgi ve anlayışları yansıtan davranışların oluşturulması becerisine sahiptir. Öğrenen örgütler, insanların gerçekten arzuladığı sonuçları yaratmak için kapasitelerini sürekli genişlettikleri, yeni düşünme modellerinin beslendiği ve insanların sürekli birlikte öğrenmeyi öğrendikleri örgütlerdir. Öğrenen örgüt performans hedeflerini gerçekleştirmek için stratejileri başarılı şekilde planlama, uygulama ve değerlendirme adına iş görenlerden elde edilen bilgileri toplama, kullanma ve değerlendirme yeteneklerinin desteklendiği süreçlerin ve durumların toplamı olan örgüttür (Şahin, Çakır ve Öztürk, 2014) .

- Bilginin kazanımı: Sorunların ortaya çıkabilmesi için iç ve dış çevrenin araştırılmasıdır.
- Bilginin dağıtılması: Farklı verilerin ve bilgilerin örgüt ya da iş görene ulaştırılmasıdır.
- Bilginin yorumlanması: Dağıtılan bilginin, anlaşılacak şekilde iletişim ile yorumlanmasıdır.
- Bilginin depolanması ve yeniden gözden geçirilmesi: Örgütün gelecekte kullanacağı bilgiyi depolamasıdır.

1.3. EĞİTİM DENETİMİ

Eğitim kurumlarının ülke kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılması ve çağın gerektirdiği yeterliklere sahip bireylerin yetiştirilmesinde önemli rol oynadığı söylenebilir. Eğitim sisteminin amaç ve hedeflerinin gerçekleştirilme düzeyini saptamak, daha iyi sonuçlara ulaşabilmek için eğitim kurumlarında gerekli

önlemleri almak ve süreci geliştirmek noktasında ise denetim sistemleri ön plana çıkmaktadır (Aydın, 2017, 11).

Denetim, mesleki gelişim, performans geliştirme, öğrenme, öğrencilerin gelişimi ve kalite bakımından yüksek bir öğrenme performansının oluşmasını sağlar. Denetimin, yönetici ve öğretmen arasında öğretim alanında ilerletici teknikler keşfetmek için sürekli işbirliği ve iletişimi öneren katılımcı bir zaman dilimi olduğu düşünülür. Denetim, okul yöneticilerini ve öğretmenleri, öğrenme ve öğretme etkinliklerinde, alışılmış uygulamaların dışında öğrencilerin farklı gelişim özelliklerine uygun yöntem ve tekniklerin uygulanmasına yönlendirir.

Colantonio (2005), eğitim denetimi ve personel eğitiminin birbirleriyle ilişkilendirilmesinin, yöneticilerin de gelişimi ve ilerlemesine destek olduğunun altını çizmektedir. Uygulamada, yapısal olarak farklılıklar görülse de eğitim sisteminin temel kurallarından biri de denetimdir. Ayrıca, denetim meslek alanında ilerleme sağlama ve gelişme üzerine yoğunlaşan bir süreçtir. Son yıllarda, eğitim sistemine yeni düzenlemeler ve yeni oluşumlar eklenmiştir. Eğitimde klinik denetimin, koçluk ile bağdaştırılması öngörülmektedir. Koçluk, güven ve karşılıklı anlayış ortamında, yönetici ve öğretmenler arasındaki meslektaş ilişkisidir.

Etkin bir denetim sayesinde, öğretim uygulamalarını geliştirmek mümkündür. Verilerin doğru analizine dayalı olarak öğretmenlere sağlanan geribildirim, okuldaki öğrenme sürecinin niteliğini ve öğrenci başarısını olumlu bir şekilde etkiler. Okulların en temel işlevlerinden biri öğrenmenin gerçekleşmesidir. Bu nedenle, okullarda etkili denetimin yapılması, öğrenmenin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Eğitim denetimi bir gelişim süreci olarak adlandırılabilir. Bu nedenle denetimin başarısı, dikkatli bir şekilde planlanmasına bağlıdır. Denetim, eksik arayan, cezalandıran, moral bozan, çalışanlar için korkutucu bir yapı yerine, bilimsel anlayış içinde, çalışanları destekleyen, motive eden ve arzulanan bir modele dönüşürse, eğitim sürecine olumlu katkı sağlar (Colantonio, 2005).

Denetim, hem denetleyen hem de denetlenen açısından geliştirici bir süreçtir. Denetim, öğretmen ve denetmenlerin bilgi ve becerilerini eğitim kurumunda etkili şekilde kullanmalarına yardımcı olan bir süreçtir. Karşılıklı iletişim, bilgi paylaşımı öğretmen ve denetmenin motivasyonunu artırıcı bir etki

yapar. Bu nedenle, denetmenin sağladığı rehberlik öğretmenlerin performansının yükselmesine, dolayısıyla eğitim kurumunda verimliliğin artmasına neden olur. Denetleyen, görevini eksiksiz yapmak için alanındaki yenilikleri takip etmeli, denetlenen de denetim sürecinde uygulamaları ve performansını geliştirmek için daha fazla bilgi edinmek ve bu bilgisini eğitim alanında en iyi şekilde kullanmak için çaba göstermelidir. Bu anlamda denetim, denetleyen ve denetlenen için etkili bir öğrenme sürecidir (Can, 2004).

Alfonso, Firth ve Neville (2008), denetimi hem bir süreç hem de bir rol olarak ele almaktadır. Süreç bakımından denetim, felsefi amaç ve alt sistemlerin bir bileşimidir. Rol bakımından denetim, denetmenin gerçekleştirdiği etkinlikler ve sorumluluklardan oluşur. Weller eğitim denetiminin rehberlik, eğitim ve öğretim olmak üzere üç işlevi olduğunu belirtmektedir. Frase ise denetimin çıkış noktasının öğretimi ve öğrencilerin gelişimini sağlamak olduğunu vurgulamaktadır. Ancak bu amaca ulaşmada başarılı olunduğuna dair yeterli düzeyde kanıt olmadığını belirtmektedir (aktaran, Beycioğlu, 2009).

Eğitim denetimi, öğretmenlerin mesleki gelişimini amaçlarken aynı zamanda eğitim sürecini geliştirmeyi, dolayısıyla öğrenme ve öğretme sürecinin gelişimini de hedefler. Başar'a (1995) göre denetim, 'durumu belirleme, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme öğelerinden oluşan etkinlikler bütünüdür'. Aydın (2019: 3), denetim sürecinin öğrenci başarısı için bir işlevi olduğunu belirtir. Haris ve Bessent, denetimi, okulun temel amaçlarını gerçekleştirmesini doğrudan etkilemek için okuldaki işleyişin etkinliğini sağlamak, eksik ve gereksiz uygulamaları değiştirmek amacıyla okul çalışanlarının yaptığı her etkinliğin denetimi şeklinde tanımlamıştır (aktaran, Aydın, 2019: 4).

Denetimin temel amacı, örgütün amaçlarını gerçekleştirme derecesini saptayarak, sonuçların daha iyi olabilmesi için gerekli önlemleri almak ve süreci geliştirmektir. Bu yüzden örgütün işleyişi sürekli takip edilmeli, süreç planlı ve programlı bir şekilde sürdürülmelidir. Eğitim kurumlarında kaliteyi yakalamak sadece sistemi iyi kurarak elde edilebilecek bir durum değildir. İşleyişte yer alan aksaklıklar hemen düzeltilerek, tekrarlanmaması için gerekli önlemler alınmalıdır (Dağlı, 2006).

Başar'a (1995) göre, eski düşüncede denetim, bir durumu inceleme ve raporlama işi olarak görülmektedir. Çağdaş denetim ise okullarda mevcut işleyişin geliştirilmesini amaçlar. Başar (1995), aynı zamanda özdenetimin önemli olduğunun altını çizmektedir.

Aydın (2019), eğitimde denetimin, çalışanları kontrol etmekten ziyade gelişimini sağlamaya dayalı bir işlevinin olduğunu vurgular. Ayrıca örgütteki güç düşüklüğünün (Entropi) önüne geçmek için denetimin önemli olduğunu belirtmektedir. Bursalıoğlu (2019a), denetiminin davranış kontrol tekniği olduğunun altını çizmektedir. Bu sebeple de denetim, eğitim sisteminin önemli bir faktörüdür. Eğitim denetimi, eğitim hedeflerinin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi yoluyla eğitim sistemine sağladığı verilerle karar alma süreçlerine destek olmaktadır (Buluç, 1997).

Denetim sürecinin sonunda elde edilen verilere dayalı olarak okul yöneticileri ve öğretmenlere sağlanan geri dönütler, okulun eğitim hizmetinin gelişimine destek sağlar. Denetim çeşitli boyutlarda gerçekleşir. Birbirinden bağımsız veya eşgüdümlü olarak farklı boyutlarda yapılan denetim, eksikliklerin ortaya çıkarılmasına, sağlanacak rehberlikle bu eksikliklerin giderilmesine ve eğitim örgütünün verimliliğinin artmasına yardımcı olur (Can, 2004).

1.4. EĞİTİM DENETİMİ YAKLAŞIMLARI

1.4.1. Denetim Yaklaşımları

Denetim yaklaşımları ile yönetim anlayışları birbiri ile ilişkili iki olgudur (Aydın, 2016: 15). Gökçe (2009), 1980'li yıllara kadar kurumların ve çalışanların yetersiz bir biçimde denetlendiğini belirtmiştir. Yönetim anlayışında meydana gelen değişimler, denetim sistemini de değiştirmiştir. Yeni denetim yaklaşımları, çağdaş denetim yaklaşımları olarak adlandırılmış ve temelleri de çağdaş yönetim yaklaşımına dayandırılmıştır.

1.4.1.1. Klasik (Bilimsel) Denetim

Klasik denetim, klasik yönetim kuramları etkisinde kontrol ve raporlamaya dayalı, durum saptamayla sınırlı denetim türü olarak bugün de bazı ülkelerde uygulanmaktadır. Öğretmen-denetçi ilişkileri, ast-üst ilişkileri dışına çıkmaz. Kusur

bulup kötü rapor ve ceza vermeye hazır bir denetçi ve karşımızda sürekli olarak savunma durumunda bir öğretmenle sembolize edilir. Bu denetim türünde; denetimin amacı olan düzeltme-geliştirme değil, aracı olan kontrol söz konusudur. Klasik denetim modelleri, çalışanların doyumsuzluğuna neden olup, güvenini ve ilişkilerini bozmak yoluyla örgütün hava boyutu üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır (Aydın, 2017).

Bilimsel yönetim yaklaşımı bağlamında okullarda uygulanan bilimsel denetim, aşağıdaki özelliklere sahiptir (Gökçe, 2009: 79-80):

- Denetlenecek olan tüm davranışların daha öncesinden belirlenmesi gerekmektedir.
- Okulun gelişim sağlayabilmesi için öğretmenin de geliştirilmesi gerekir.
- Öğretmen davranışlarının sınırlandırılması gerekmektedir.
- Öğretmen ile müfettişin görev dağılımları birbirinden farklıdır. Bu aşamada öğretmen müfettişin yaklaşımlarına karşı herhangi bir fikir beyan etmemelidir.
- Bu denetim sisteminde kişilerin ön planda olması mümkün değildir. Ön planda olan yapılan işlerdir.
- Öğretmenlerin eksik yönlerine odaklanılmalıdır.
- Standart davranışları sergilemekte sorun yaşamayan öğretmenler ödüllendirilmektedir.
- Denetim sonucu ödüllendirme ya da ceza söz konusu olmadığı sürece öğretmene hemen bildirilmez.
- Gözlem yöntemi ile denetim sağlanmaktadır.

1.4.2. Klinik Denetim

Klinik denetim, öğretmenlerin düşüncelerine, anlayışlarına ve kendilerine özgü uygulamalarına saygı gösterilen, baskı ve korkudan uzak, denetçi ve öğretmen arasında karşılıklı güven ve anlayışa dayalı, her iki tarafın da esnek ve değişime açık bir anlayış içinde uygulamaları ortak şekilde değerlendirdikleri bir denetim yaklaşımıdır (Aydın, 2017). Klinik denetimde öğretmene, ihtiyaç duyduğu duygusal destek sağlanmaktadır. Yönetim tarafından disipline edilen ve katı kurallara dayanan eylemlerden farklı olarak bu yaklaşımda öğretmenlere, güven

verici ve destekleyici bir çevre içinde, kendi uygulamalarını inceleyerek, daha önce göremedikleri güçlü ve zayıf yönlerini keşfetmeleri sağlanmaktadır (Bland ve Rossen, 2005).

Klinik denetim 5 aşamalı bir sistemi ifade etmektedir (Glickman'dan aktaran Aydın, 2016: 44-46):

1. Gözlem Öncesi Görüşme: Denetim öncesinde denetmen ile öğretmen görüşür ve aralarında güven ilişkisi oluşur (Aydın, 2017).

2. Gözlem Aşaması: Gözlem sürecinde öğretmen gözlem odağıdır. Öğretmenin sınıf içinde vermiş olduğu ders denetmen tarafından analiz edilir (Yalçınkaya, 1993: 385).

3. Analiz Aşaması: Analiz sırasında öğretmenin güçlü ve zayıf yönleri tespit edilmeye çalışılır ve yeterlilik düzeyinin artması adına öğretmene yardım edilir (Taymaz, 2019: 165).

4. Gözlem Sonrası Görüşme: Denetim gözden geçirilir, ilerlemeler saptanır ve öğretmen ile işbirliği içerisinde mesleki gelişimin ilerlemesine destek olunur (Aydın, 2017).

5. Gözlem Sonrası Analiz Aşaması: Öğretim ortamının, öğretmenin ve öğrencilerin tepkilerinin, çabalarının kayıt altına alınması, sürecin yeniden gözden geçirilmesi bu aşamada yapılır (Koruç, 2005: 56).

1.4.3. Gelişimsel Denetim

Gelişimsel denetim, öğretmenlerin farklı gelişim düzeylerine göre farklı denetim modellerinin uygulanmasına yönelik bir uygulamadır. Gelişimsel denetimde amaç denetimi korku uyandıran bir uygulamadan çıkarıp öğretmenin gereksinimlerine uygun bir denetim süreci hazırlamaktır (Aydın, 2019). Gelişimsel denetim, öğretmenlerin gelişim özelliklerine göre en uygun başlangıç düzeyi yaklaşımını belirleme, seçilen yaklaşımı uygulama ile öğretmenin seçim ve karar verme sorumluluğunu bir taraftan artırırken diğer taraftan öğretmenin gelişimini destekleme şeklinde devam eden bir süreçtir (Glickman, Gordon ve Gordon, 2014). Glickman ve Goordon (1987), gelişimsel denetimin üç yapıtaşı olduğunu savunmaktadır:

- Her bir öğretmen farklı bir gelişim düzeyine sahiptir. Bu nedenle problemlere yaklaşımları farklı olabilmektedir.
- Denetimin amacı her zaman kurumun ve öğretmenin yeteneklerini geliştirmek olmalıdır.
- Her bir öğretmenin farklı gelişimsel düzeyi olduğundan farklı uygulamalar yapılmalıdır.

1.4.4. Öğretimsel Denetim

Farklı eğitimcilerin okuldaki eğitimsel etkinlikleri uygulama süreçlerini tanımlamak için öğretimsel denetim yaklaşımından yararlanılmaktadır (Aydın, 2016: 36). Bu yaklaşımın amacı, okullardaki eğitim ortamlarını en iyi düzeye getirmek ve böylelikle öğretmenlere yardımcı olmaktır. Öğretimsel denetimde, öğrenme sürecinin geliştirilmesi, bu bağlamda sınıf içi etkinliklere odaklanması temel amaçtır (Aydın, 2017).

Okullarda öğretme ve öğrenme süreçlerinin geliştirilmesi, öğrencilerin daha etkili öğrenmesine katkı sağlamaktadır. Taymaz'a (2017) göre, öğretimsel denetimde denetmenler aşağıdaki ilkelere uymalıdır:

- Denetim öğrenmeyi desteklemektedir. Bu nedenle sadece öğretmen değil, öğretim etkinliklerinin özellikleri de denetime tabi olmalıdır.
- Hem sınıf içi ziyaretler ile hem de sınıf dışı etkinliklerle öğretmenin mesleki gelişimi tamamlanmalıdır.
- Öğretmenin denetim sürecinde serbestçe konuşma ve sürece katılma olanağı olmalıdır.
- Okuldaki öğretim uygulamalarının sonuçları geniş bir çerçevede incelenmelidir.

1.4.5. Farklılaştırılmış Denetim

Farklılaştırılmış denetim yaklaşımı, Allan, A. Glarthon tarafından oluşturulmuştur. Bu yaklaşımda öğretmenlerin ihtiyaçları çok önemlidir. Öğretmenlere mesleki gelişim olanakları sunulmaktadır. Öğretmenler, denetim aşamasında, denetim sürecine aktif katılım sergilemektedir. Müdürler, denetmenler ve öğrenciler geri bildirim sağlamaktadır (İlgan, 2008: 390). Öğretmenin mesleki

yeterliği denetim yaklaşımında farklılıklar oluşturabilmektedir. Bireysel farklılıklar ve bu farklılıklardan kaynaklanan yetenek gelişimi bu yaklaşımın ana temasıdır.

Farklılaştırılmış denetim yaklaşımında doğru ve standart değerlendirmeler söz konusudur. Yoğunlaştırılmış geliştirme programı kapsamında her bir oğretmen yoğun değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Mesleki yeterliğinden emin olunan oğretmenler için ise standart bir değerlendirme yapılmaktadır (Aydın, 2016: 64).

1.4.6. Sanatsal Denetim

Bilimsel yönetim ilkelerinin uygulanması sonrasında denetim yaklaşımları değişmiş, yeni teoriler doğrultusunda oğretim farklı şekilde ele alınmıştır. Oğretimin teknik bir süreç olduğunun kabul edilmesinin yanında, sanat olduğu da kabul edilmiştir (Yılmaz, 2004: 297). Yüksel (2012), eğitim biliminin uygulamalı bir disiplin olduğunu söylemiş, uygulayıcılara yol gösterdiğini ifade etmiştir. Uygulayıcılar kendi yetenekleri doğrultusunda eğitimin sanat yönünü de kullanmaktadır. Dolayısıyla eğitim bir yandan sanatsal özellik göstermektedir.

Dareh (2006), Eisner'in sanatsal denetim yaklaşımının özelliklerini şu şekilde ele almıştır:

- Sanatsal denetim yaklaşımında gözlemlenen tüm olayların hem açık hem de gizli anlamları önemlidir. Dolayısıyla denetmen yüksek seviyede uzman olmalıdır.
- Oğretmenlerin katkıları denetim boyunca takdir edilmeli, denetmen oğretmene ılımlı yaklaşmalıdır.
- Gözlemler tekrarlı bir şekilde yapılmalıdır.
- Denetmen gözlemlediklerini sanatsal bir dil ile açıklamalıdır.

1.5. KARşILAşTIRMALI EğİTİM

Eğitim, bir ülkenin dünyadaki gelişmelere ayak uydurabilmesine katkı sağlayanın yanında, o toplumun varlığını sürdürebilmesinin de önemli bir aracıdır. lkeler, eğitim sistemlerini, diğer ülkelerdeki değişimleri de göz önünde bulundurarak sürekli geliştirmelidir. Bu, gelişmiş ülkelerdeki uygulamaları olduğu gibi almak ve kullanmak anlamında düşünülmemelidir. Ülkelerin ncelikli amacı, kendi yerel eğitim sistemlerini geliştirmek olmalıdır. Karşılaştırmalı eğitim, farklı

ülkelerin eğitsel olgularını kendi kültürel, ekonomik, politik ve toplumsal koşulları içerisinde anlama uğraşısı veren ve benzerlik ve farklılıklarını karşılaştıran bir bilim dalı olarak tanımlanabilir (Ada ve Baysal, 2013).

Karşılaştırmalı eğitim, bir eğitim sisteminin yapısını, eğitim içeriğini, eğitim örgütünü, eğitimin sosyolojik ve felsefi temelleri ile eğitimin hedeflerini farklı eğitim sistemlerinde karşılaştırmayı ve bu karşılaştırma sonucunda ele alınan öğelerdeki eksiklikleri, yanlışları ve iyi örnekleri ortaya çıkaran derinlemesine çalışan çok boyutlu bir karşılaştırma anlayışıdır (Erdoğan, 2003). Karşılaştırmalı eğitim uygulamaları, eğitimsel sorunların nedenleri ve farklı kültürlerde okul başarısı ya da başarısızlığının anlaşılmasına olanak sağlamaktadır (Türkoğlu, 2016).

Erdoğan'a (2003) göre, karşılaştırmalı eğitim, farklı coğrafi alanlarda ya da farklı toplumlar içerisindeki eğitim sistemleri arasında karşılaştırma yaparak, benzer ve farklı noktaları tespit eder ve değerlendirmeler yapar. Karşılaştırmalı eğitim üzerine yapılan çalışmalar, eğitimsel süreçlere odaklanır. Karşılaştırmalı eğitim, toplumlarda mevcut eğitim problemlerini ve bu problemleri doğuran nedenleri, diğer toplumlarda benzer faktörlere değinerek saptayan, yorumlayan bir inceleme ve araştırma alanıdır.

Ergün ve Ersoy (2016), karşılaştırmalı eğitim çalışmalarını, farklı eğitim sistemlerinde yapılan eğitim planlarının sonuçlarını analiz etme açısından itici bir güç olarak nitelemektedir. Son yıllarda devletlerarasında artan ekonomik, kültürel, siyasi ve askeri ilişkiler, devletlerin eğitim alanında araştırmalar yapmasını ve elde edilen verilerin karşılaştırılmasını zorunlu hale getirmiştir.

Balcı (2018), eğitim sistemleri arasında karşılaştırma yapmanın faydalarını aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

- Bir şeyin diğerlerinden üstün olması ya da ondan üstün olmamasının nedenlerinin belirtilmesi. Bu bir ölçüde bir şeyin daha iyi ya da kaliteli olduğu ispatlanmış bir şeyle kıyaslanması olup onun geliştirilmesi gereken unsurlarının ya da buna ilişkin bilgelerin gösterilmesidir.
- Belli olan bilgilerle olmayan bilgiler hakkında karşılaştırılma yapıp bilgi edinilmesinin sağlanması.

- Bakıldığında birbiri ile alakası olmayan iki şeyin gerçekte ne kadar benzer olduğunun belli olması ya da benzer olmasa bile gerçekte ne kadar benzer bir şeyin ne kadar farklı ve ayrı olduğunun tespit edilmesi.
- Bir şeyin farklılaşması ya da farklılaşma seviyesinin saptanması.

Lee, Napier ve Manzon (2014), karşılaştırmalı eğitim üzerine yapılan çalışmalarda üç epistemolojik yaklaşımdan söz etmektedir. Bunlar pozitivism, rölativizm ve tarihsel işlevciliktir. Pozitivist yaklaşımlar, 1950'li ve 1960'lı yıllarda karşılaştırmalı eğitim alanında üstün duruma gelmiş, Uluslararası Eğitim Başarısı Değerlendirme çalışmalarındaki (International Evaluation of Education) etkisi belirgin hale gelmiştir.

PISA ve TIMSS sınavları, bu konuya örnek verilebilir. Yani pozitivism nicel ve istatistik yapısı ile ülkeler arasındaki karşılaştırmalı eğitim çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında rölativist yaklaşım, ülkelerin eğitim sistemlerinin, ülkenin karakterinden, sosyal ve kültürel durumundan farklı düşünülmeceğini ve bu nedenle de herhangi bir eğitim sistemi hakkındaki bilgilerin başka bir konuda kullanılmaması gerektiğini savunmuştur. Tarihsel işlevcilik yaklaşımı ise pozitivism, rölativizm ve sosyolojinin bir kesişimi olarak tanımlanmıştır. Eğitim sistemlerinin kendi alanları içinde analiz edildiğinde bulguların en anlaşılır şekilde ifade edilebileceğini ileri sürmüştür (Lee, Napier, Manzon, 2014).

Demirel (2000), karşılaştırmalı eğitimin hedeflerini aşağıdaki şekilde belirtmektedir:

- Eğitim sistemleri, problemleri ve uygulamaları hakkında geçerli bilgileri sağlamak,
- Eğitim ile ilgili varsayımlar geliştirmek ve yorumlar yapabilmek için gerekli bilgi sağlamak,
- Eğitimi etkileyen unsurların, çeşitli ülkelerdeki gelişimini ve görünümünü inceleyerek eğitim politikasının oluşmasına yardım edecek bir bakış açısı kazandırmak
- Bir ülkenin eğitim sisteminin geliştirilmesi için teorik ve pratik katkıda bulunmak,
- Eğitimi bir bilim olarak geliştirmek ve zenginleştirmek,

- Uluslararası anlayışa ve iletişime katkıda bulunmak,
- Uluslararası gerginliği azaltmak,

Karşılaştırmalı eğitim üzerine yapılan çalışmalar, pek çok ülkenin, eğitim sistemlerinde yapmak istedikleri düzenlemeler konusunda İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkelerin eğitim planlamalarını örnek aldıklarını göstermektedir. Öte yandan İngiltere ve Amerika'nın benzer bir örnek alma durumu bulunmaktadır. Uluslararası sınavlarda başarıları yüksek olan Hong Kong, Japonya ve Güney Kore gibi Doğu Asya ülkelerinden feyz almak için inceleme yapmaktadır (Bray vd., 2007).

1.6. TÜRKİYE VE GÜRCİSTAN'IN SİYASAL, EKONOMİK VE SOSYAL YAPISI

Türkiye ve Gürcistan ilişkileri eski dönemlere kadar dayanmaktadır. 1067 yılında, Sultan Alparslan Gürcistan'ı işgal etmiştir. Bu işgalin sonucunda Gürcü Prensi Selçuklu hâkimiyetini kabul etmiş ve İslam dinine geçmiştir. Fakat 1121 senesinde Selçuklular ve Gürcüler arasında yapılan savaşta, Selçuklular mağlup olarak savaştan çekilmek zorunda kalmışlardır. Gücülerin bu zaferi sonrasında Hristiyan Gürcistan, Kafkasya'da önemli bir aktör konumuna gelmiştir. Bu süreçte Rus-Gürcü ilişkileri de önemli hale gelmiştir (Gül, 2009).

Türkler, Yavuz Sultan Selim döneminde Gürcistan'da etkili olmuş ve Gürcistan'ın Kutaisi bölgesine kadar bütün toprakları egemenliği altına almıştır. Gürcistan, 1921 yılında SSCB egemenliği altına girmiştir. 1991 senesinden önce SSCB devletleri arasında refah düzeyi maksimum olan Gürcistan, komünizmin yıkılmasıyla ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Sanayi açısından yetersiz olan, gelişen tarım alanında teknolojiye yararlanamayan Gürcistan ekonomisi, bağımsızlıktan sonraki dönemlerde önemli derecede ekonomik sıkıntılar çekmiştir. Ekonomik alanda önemli alt yapı sıkıntısı çeken hükümet, geçtiğimiz senelerde özelleştirme kararı alarak ülke dışı yatırımcılardan destek almıştır. Fakat alt yapının ciddi derecede eksik olması yabancı yatırımcıların Gürcistan pazarına girmesinde engel teşkil etmektedir (Andronikashvili ve Maisuradze, 2010: 5).

Özellikle Rusya ile yaşadığı büyük çatışmalardan sonra Gürcistan ekonomisi iyice çıkmaza girmiştir. Artan işsizlik oranlarıyla beraber kayıt dışı

ekonomi de Gürcü ekonomisinde önemli bir mesele haline gelmiştir. Gürcistan İstatistik Kurumu verilerine göre ülkede %30 civarında kayıt dışı ekonominin var olduğu belirtilirken, IMF bu rakamın yaklaşık olarak %60 olduğunu açıklamıştır (<http://www.ibp.gov.tr>).

Uluslararası Şeffaflık Örgütü'ne göre, Gürcistan şimdi bölgedeki en düşük yolsuzluk seviyelerinden birine sahip ve 2005-2016 yılları arasında, Gürcistan'ın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH) yıllık ortalama %6 oranında büyümüştür. Gürcistan'ın ekonomik gelişimi, 2000 yılında % 37 olan yoksulluk oranının 2017'de %16'ya düşmesini sağlamıştır. Bu oran, komşu Ermenistan'da % 14, Türkiye 'de % 3 ve OECD üyesi ülkelerde ortalama % 11'dir (Dünya Bankası, 2018).

Gürcistan'da 1990'lı yılların başında bozuk ekonomiyi toplum refahı için yeniden yapılandırma girişimlerinde bulunulmuştur. Şevardnadze döneminde ciddi reform kararları alınmış, 1995 yılından itibaren Gürcistan değişim süreci için IMF yardım paketlerinden yararlanmaya başlamıştır. Gürcistan 2000 yılında dış ticaretini canlandırmak ve ticaret politikalarını belirgin hale getirmek için Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) üye olmuştur. 2002 yılında IMF'nin de baskıları sonucu vergilerini yeniden düzenlemeye gitmiştir (<http://www.ibp.gov.tr>).

Şevardnadze'nin ardından yönetime gelen Saakaşvili döneminde de uluslararası örgütlerle entegrasyon konusuna değinilmiş, bunun sonucunda da yabancı yatırımcıların ülkeye çekilmesi için yeni güven mesajları verilmeye başlanmıştır. Türkiye hemen yanı başındaki Gürcistan ile ekonomik ilişkiler kurmakta gecikmemiştir. Birçok Türk yatırımcı Gürcistan'a giderek inşaat ve turizm gibi alanlarda yatırımlarda bulunmuştur (Andronikashvili ve Maisuradze, 2010: 5).

1.7. TÜRKİYE VE GÜRCİSTAN EĞİTİMİN TARİHİ, FELSEFİ VE SOSYAL TEMELLERİ

Eğitimin başlangıcı insanlık kadar eskiye gitse de bir bilim olarak gelişimi çok yenidir. Türk Eğitim Tarihi, Türkler ve Türklerin kurduğu farklı devletlerin yaşam tarzı ve sosyal yapısıyla yakından ilişkilidir. Türk eğitim tarihi denildiğinde Türklerin Orta Asya'dan göç ettiği dönemlerden başlayıp, günümüze kadar eğitim

ve ğretim adına gerçekleştirdikleri bütün etkinlikler anlaşılmalıdır. Aslında uzun dönemi kapsayan bu sürecin tarihini oluşturmak da çok zordur. Türk eğitim tarihi içinde bulunduğu koşulların oluşturduğu kültürlerin birbirleriyle etkileşmesi sonucu zenginleşmiştir. Tarih içinde Anadolu Türkleri planlı eğitsel etkinlikler açısından askeri eğitim, dini eğitim ve akademik eğitimin farklı süreçlerinden geçmiştir. Osmanlı döneminde farklı bir yörüngeye oturan eğitim, Cumhuriyet döneminden başlayarak ve günümüze kadar varlığını modern çizgilerle sürdürmüştür (Güven, 2018).

Gürcistan eğitim sistemine bakıldığında, belirli amaçları olduğunu anlamak zor değildir. Öncelikle ğrencilere hayat boyu öğrenmenin ne kadar önemli ve gerekli olduğu vurgusu yapılmaktadır. Sağlıklı koşulların sağlandığı liberal, demokratik değerlerin kavranması için uygun parametrelerin hazırlandığı Gürcistan eğitim sistemi, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması gerektiğini de vurgulamaktadır. 2005 senesinden sonra Gürcistan'ın kendine özgü bir eğitim sistemi oluşturduğunu, Sovyetler Birliği'nin etkisinden tam anlamı ile kurtulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nasıl ki Türkiye'deki eğitim sistemi İslamiyet'ten önce, İslamiyet'ten sonra olarak iki grupta incelenebilirse, Gürcistan Eğitim Sistemi açısından değişimin miladı 2005 yılıdır (Nodar ve Govin, 2014).

1.8. TÜRKİYE VE GÜRCİSTAN EğİTİM SİSTEMİNDE REFORMLAR

1.8.1. Türkiye Eğitim Sistemindeki Reformlar

Türkiye'de yakın zamanda pek çok eğitim reformu yapılmıştır. Bu reform çalışmalarının en önemli nedenlerinden biri mevcut sorunların aşılabilmesidir. Finansal anlamda çeşitlilik sağlanabilmesi, müfredat ve yönetim ile ilgili sorunların açılması için yeniliklere gereksinim duyulmuştur.

2012-2013 eğitim ğretim yılı itibari ile 4+4+4 sistemi devreye sokulmuştur. Türkiye bu sayede dünya standartlarına uygun bir eğitim vermeye başlamıştır ([http:// meb.gov.tr/](http://meb.gov.tr/)).

2010 ile 2011 eğitim ğretim yılı itibariyle FATİH projesi devreye girmiş, bu proje için yüksek bir bütçe ayrılmış, geniş kapsamda araştırmalar yapılmıştır. FATİH projesinin açılımı ise "Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme

Hareketi” şeklindedir. Bu proje kapsamında her bir okul kurumunda akıllı tahtalar, tablet bilgisayarlar ve internet ağları yer almıştır (<http://fatihprojesi.meb.gov.tr>).

Türkiye’nin yükseköğretim kurumları 2001 senesinde “Bologna Süreci” ne katılmış, bu süreçte yer alan 47 ülkeden biri olmuştur. Her ne kadar 2001 senesinde katılım sağlansa da tam anlamı ile uygulanma süreci 2005-2006 akademik yılını bulmuştur (<http://www.yok.gov.tr>).

Milli Eğitim Bakanlığı, 2004 yılında öncelikle ilköğretim programlarını, daha sonra da ortaöğretim programlarını sil baştan yeni bir anlayışla hazırlatarak, uygulamaya koymuştur. Bakanlık, 2004 yılına kadar eğitim sisteminde hakim anlayış olan davranışçılığı ve esasında daimici ve esasici eğitim felsefelerinin yerine pragmatik felsefenin eğitime yansıtması olan ilerlemecilik ve sosyal-bilişsel psikolojik temelli yapılandırmacı yaklaşımını benimsemiştir. Buna paralel olarak, öğretim programları yapılandırmacı yaklaşım ışığında hazırlanmış ve ders kitapları da bu yaklaşım temelli olarak tasarlanmıştır (Baş, 2011).

652 sayılı KHK ile birlikte Türkiye’deki eğitim sistemi örgüt yapısı değişmiştir. 23 Ekim 2018 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2023 Vizyon Belgesi açıklanmıştır. Bakanlığın 2023 eğitim vizyonu felsefesi temel politikası; içerik ve uygulama okul gelişim modeli öğrenme analitiği araçlarıyla veriye dayalı yönetimdir. 2023 Vizyon Belgesi ile tüm kararlarının veriye dayalı hale getirilmesi, okul bazında veriye dayalı yönetime geçilmesi, okul yöneticilerinin yetki ve sorumluluklarının arttırılması, tüm yöneticilerin ehliyet ve liyakat temelli olması, okullar arası imkan farklılıklarının azaltılması, esnek, modüler, daha az ders saati ve çeşidinin olduğu bir müfredat hazırlanması hedeflenmiştir. 2023 Vizyon Belgesine bakıldığında eğitim ile ilgili pek çok reform hareketinin yapıldığı görülmektedir. Alt yapı reformları sayesinde “içerik”, “değerlendirme”, “insan kaynakları”, “fiziksel”, “finansal”, “veri” alanlarında daha gelişmiş bir eğitim sistemi planlanmaktadır (<http://2023vizyonu.meb.gov.tr/>).

1.8.2. Gürcistan Eğitim Sistemindeki Reformlar

1.8.2.1. 2005 Reform Hareketleri

Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı 2005 senesinden sonra pek çok alanda eğitim reformu gerçekleştirmiştir. Bunun için ise öncelikle eğitim

sistemindeki eksiklikleri ve yanlışları tespit etmiş, bunlar için uygun çözüm yolları geliştirmiştir. Bir ülkenin gelişmiş statüye sahip olabilmesi için eğitime bütçenin büyük bir bölümünü ayırmış olması gerekmektedir. Gürcistan 2005 senesinde Libzon Sözleşmesi ile “Bologna Süreci” ne katılmıştır. Bu sözleşme ile Gürcistan’da yer alan üniversiteler, meslek yüksekokulları, meslek okulları ve yüksek eğitim enstitüleri Avrupa ve ABD tarafından tanınmıştır (Machavarani, 2017)

2012’den bu yana, Kvemo Kartli ve Samtskhe-Javakheti’de Gürcüce dil eğitimini güçlendirmeyi amaçlayan “Gürcüce Gelecekteki Başarı Dili” programı başlatılmıştır. Gürcistan’da yaşayan etkin azınlıklar, resmi dili bilmedikleri için 500 Gürcü dili öğretmeni görevlendirilmiş ve Samtskhe-Javakheeti, Kakheti ve Kvemo Kartli bölgelerinde eğitime başlamıştır. 500 Gürcü gönüllüsü, Gürcü dili olmayan okullarda Gürcü dili ve edebiyatını, yeni ve modern standartlara göre öğretmektedir. Gönüllüler yerel aileler arasında yaşamakta ve nüfusun Gürcü dilini öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Bu kapsamda 230 Gürcü Dili Evi hizmet vermeye başlamıştır (Livny, Abramishvili ve Manukyan 2017).

2014 senesinden sonra okul öğretmenleri ve yöneticileri için sertifikasyon sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Öğretmenler tarafından alınan sertifikaların süreleri 7 yıl olup, bu süre sonunda sertifikaların yenilenmesi gerekmektedir. Devlet okullarında hizmet veren her bir öğretmen bu karara uygun hareket etmek zorundadır. Sertifikasyon süreci sayesinde öğretmenler:

- Uygulayıcı öğretmen
- Kıdemli Öğretmen
- Başöğretmen,
- Akıl Hocası (Mentör) olarak gruplara ayrılmıştır.

Pek çok reform hareketinin yanında öğrencilerin motivasyonunun artması, başarı düzeylerinin yükseltilmesi için olimpiyatlar düzenlenmiş, bilgi yarışmaları yapılmıştır. Aynı zamanda pek çok farklı proje oluşturulmuş, yüksek başarı gösteren öğrenciler ise ödüllendirilmiştir (Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı [MES], 2020a).

2008 senesinde Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı ve Milli Sınavların Değerlendirilmesi Merkezi (NAEC), azınlıkların sorun yaşadığını fark etmiş ve

sınavlara öğrencilerin kendi dillerinde girmesine izin vermiştir. Bilimdeki başarıyı ölçmede Gürcü dilinin yeterli olmadığını düşünen bakanlık Azeri Türkçesi, Rusça gibi dillerde sınavlar yapmaya başlamıştır. Azınlıkların eğitimde ve iş hayatında başarılarını arttırabilmek adına yükseköğretim de 1 yıl Gürcüce hazırlık sınıfı uygulanmaktadır (Veisalov ve Zaman, 2016).

1.8.2.2. Gürcistan Eğitim Sisteminin İlkeleri ve Genel Amaçları

Uluslararası kuruluşlar, Gürcistan'ı eğitime erişilebilirliğin en yüksek olduğu ilk beş ülkeden birisi olarak seçmiştir. Merkezi olmayan bir yapıya sahip olan eğitim sisteminin amacı insancıl, demokratik ve bilimsel düşünceye dayalı nesiller yetiştirmektir. Aynı zamanda kültürel değerleri öğretmek, milliyetçiliği aşılacak da Gürcistan eğitim sisteminin önemli parametreleri arasında yer almaktadır. Gürcistan eğitim sisteminde siyasi ve dini konular birbirinden bağımsız olarak kabul edilmektedir. Başka bir deyişle, eğitim ile dini ve siyasi konular birbirinden ayrılmaktadır (OECD, 2019a).

Yenilikçi bir eğitim sistemini benimsemiş olan hükümet, seçme ve seçilme özgürlüklerine, adil rekabete açık bir alan yaratmaktadır. Yenilikçi yapısı ile bilgi ve becerilerin geliştirilebilmesi için modern sistemlerden yararlanılmaktadır. Gürcistan eğitim sistemine göre, eğitilmiş bir toplum her zaman başarılı ve bilgili kurumların oluşabilmesi için önem taşımaktadır (Machavarani, 2017)

Devletin eğitim politikalarının ilk amacı kaliteli ve güçlü bir millet oluşturmaktır. Bu nedenle de kaliteli bir eğitim hizmetinin sunulması, eğitim sisteminin öncelikli görevleri arasında yer almaktadır. 2005 senesinden sonra yapılan reformlar sayesinde, Gürcistan Eğitim Sistemi uluslararası bir statü kazanmayı başarmıştır. Bu bağlamda, eğitim sistemi hem liberal hem de demokratik değerleri kazandırmayı amaçlamaktadır. Gürcistan Eğitim Sisteminde:

- Çevre bilincinin oluşturulması
- Kişisel sorumlulukların farkına varılması
- Aile ve sosyal alanlardaki becerilerin geliştirilmesi
- Bağımsız karar verme becerisinin oluşturulması
- Kapasiteleri yüksek özgür bireylerin ortaya çıkması

Birbirine hoşgörü ile yaklaşan, hukuka saygı duyan bir millet yaratmak genel amaçtır (<http://www.mes.gov.ge>).

1.8.2.3. Eğitim ile İlgili Temel Düzenlemeler ve Görüşler

Gürcistan bağımsızlığını kazandığı günden itibaren devletin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlardaki gelişiminin eğitim sistemi ile mümkün olabileceğinin farkındadır. Bu nedenle eğitim sisteminin sorunları 1995 senesinde Bakanlar Kurulu toplantısında masaya yatırılmış, eğitim sisteminin yapısı ve örgütlenmesi ile ilgili genel görüşler dile getirilmiştir. Gürcistan'da, Devlet Eğitim Programı sayesinde eğitimde yenileşmenin ilk adımları atılmıştır (Machavarani, 2017).

1997 yılı Haziran ayında Gürcistan Parlamentosu Eğitim Yasası'nı onaylamıştır. Bu yasada Gürcistan Eğitim Sisteminin temel ilke ve amaçları belirlenmiştir. Hem özel hem de kamu kaynaklarından eğitim kurumları için fon oluşturulmasına ve özel eğitim kurumlarının açılmasına karar verilmiştir. Aynı zamanda kanun ile birlikte ilköğretim zorunlu hale getirilmiş, ortaöğretim ücretsiz eğitim statüsüne alınmıştır (www.ibe.unesco.org).

Gürcistan eğitim sisteminde, okullardaki öğrenci sayılarına mali kaynaklar göz önünde bulundurularak karar verilmektedir. 2003 yılına kadar, yasalara göre ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki her okul ücretsiz olarak hizmet vermiştir. 1997 senesinde çıkan kanuna göre eğitimde devlet standartları belirlenmiş, mesleki eğitim alanında düzenlemeler yapılmış, yükseköğretim kurumlarında ise akreditasyon oluşturulmuştur (Tabatadze ve Gorgadze, 2017).

Gürcistan'da Genel Eğitim Yasası 8 Nisan 2005 tarihinde Gürcistan parlamentosu tarafından onaylanmıştır. Gürcistan'ın eğitim dili olarak Gürcüce kabul edilmiştir. Sadece başka ülkelerde okuyan Gürcistan vatandaşları başka bir dil ile eğitim alma hakkına sahip olmuştur. Aynı zamanda bu yasa ile birlikte zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmıştır. 2006-2007 eğitim öğretim yılından sonra okul çağındaki tüm yurttaşlar 12 yıllık zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır. Bu eğitim ilk, temel ve orta eğitimi kapsamaktadır. Yasa kapsamında, öğrencilerin hak ve özgürlüklerinin gözetilmesi, eğitime finansal destek sağlanması, eğitim kurumlarının yönetim açısından geliştirilmesi, akreditasyon işlemlerinin

sağlanması, Mütevelli Heyetlerinin tanıtılması, okul müdürlerinin seçilmesi gibi konular yer almaktadır (Gurgenashvili, 2018).

2004 yılında Yükseköğretim Kanunu kabul edilmiştir. Bologna süreci kapsamında 2006 yılında yeni bir düzenleme getirilmiştir. Mesleki Eğitim Kanunu ise 2007 yılında kabul edilmiştir. Bu kanun kapsamında, 17 adet mesleki ortaöğretim kurumu ve 64 adet mesleki ilköğretim kurumu açılmıştır. Her bir kurumda 38 adet farklı mesleki eğitim programı uygulanmaktadır. Tüm mesleki eğitim kurumları, Mesleki Eğitim ve Öğretim (MEÖ) merkezine bağlı olarak hizmet vermektedir. Gürcistan, 2016 yılında ilköğretim çağındaki çocukların eğitim sistemine kayıt oranını % 98'e yükseltmiştir. Ortaöğretim çağındaki nüfusun ortaöğretim kurumlarına kayıt oranı da önemli ölçüde artarak uluslararası ölçütlerle karşılaştırılabilir seviyeye gelmiştir. Ancak eğitim sistemine katılım genel olarak artarken, çok sayıda öğrenci 9. sınıftan sonra okulu bırakmaya başlamıştır (UNESCO-UIS, 2018).

Gürcistan eğitim sisteminde, okuldaki ayrılan, ancak daha sonra Genel Eğitim Geliştirme (GED) diplomasını tamamlayan bir öğrenci, okulu bırakmış olarak kabul edilir. 7-12. Sınıflar için okul terk oranı %2,69, 12. Sınıflar için bu oran %3,6'dır. 2018 yılında ortaöğretileri tamamlama oranı %75,4'tür. 2018 yılında ortaöğretileri bitiren öğrencilerin %49'u üniversiteden mezun olarak diploma almış, %23'ü mesleki, %21'i kolej ve mesleki eğitim diploması, %3,5'i özel eğitim ve %4,5'i eğitime katılım sertifikası sahibi olmuştur (OECD, 2016).

2007 yılından sonraki dönemlerde, dokuzuncu sınıfa başlayan öğrenciler için mesleki eğitimden alınan diplomanın denkliği kaldırılmıştır. Böylece, ortaöğretim çağındaki öğrencilerin tamamının mezuniyet kredisi gerekliliklerini (devam şartlarını) yerine getirme ve Mezuniyet Testlerini geçme suretiyle ortaöğretim diploması almaya hak kazanabilmeleri amaçlanmıştır (Livny ve diğerleri, 2017).

Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı, ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin başarı ve performansını karşılaştırmak için kullanılan sınava öğrencilerin katılmalarını teşvik etmek için çaba sarf etmiş ve böylece daha fazla öğrenci, Gürcistan'da Skolastik Değerlendirme Testi (SAT) sınavına katılmaya başlamıştır. Ortaöğretim boyunca yüksek başarı ortalamasına sahip olan

öğrencilerin, Gürcistan'daki ortaöğretim sonrası eğitimlerini finanse etmek için HOPE (Üstün Öğrencilere Eğitime Yardım Verme) Bursu verilmeye başlanmıştır. 2018 yılında mezun olan öğrencilerin %38'den fazlası piyango gelirleriyle finanse edilen HOPE Bursuna hak kazanmıştır (Gurgenashvili, 2018).

4 Kasım 2009 tarihli 203 sayılı kanun gereğince Ulusal Mesleki Eğitim ve Öğretim Konseyi (MEÖ) oluşturulmuştur. Burada sosyal ortaklık söz konusudur ve devlete bağlı bir kurum olarak hizmet verilmektedir. Devlet ile özel öğretim kurumları arasındaki koordinasyonun sağlanması görevi MEÖ'ye verilmiştir. 19 Mayıs 2005 tarihinde Gürcistan Bologna sürecinin tam bağımsız bir üyesi olarak kabul edilmiştir (Livny ve diğerleri, 2017).

Gürcistan, 2009 ile 2015 yılları arasında Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sınavlarında ülke puanını, bilim alanında 38 puan, okuma alanında 27 puan ve matematik alanında 25 puan yükseltmiştir. Ancak Gürcistan'ın eğitim başarısı tüm nüfus gruplarında eşit değildir. Kent okullarında öğrenim gören öğrenciler, kırsal alanlardaki öğrencilerden, sosyo-ekonomik açıdan avantajlı öğrenciler, dezavantajlı akranlarından daha iyi sonuçlar almaktadır. 2015 yılında, Gürcistan'daki sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin ortalama puanları ile avantajlı öğrencilerin puanları arasındaki fark 78'dir. Türkiye'de ise sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrenciler ve avantajlı öğrenciler arasında 19 puan fark bulunmaktadır. 78 puanlık fark, dezavantajlı öğrenciler ve avantajlı öğrenciler arasında 2,5 yıllık okullaşma süresi farkı olduğunu göstermektedir (OECD, 2016).

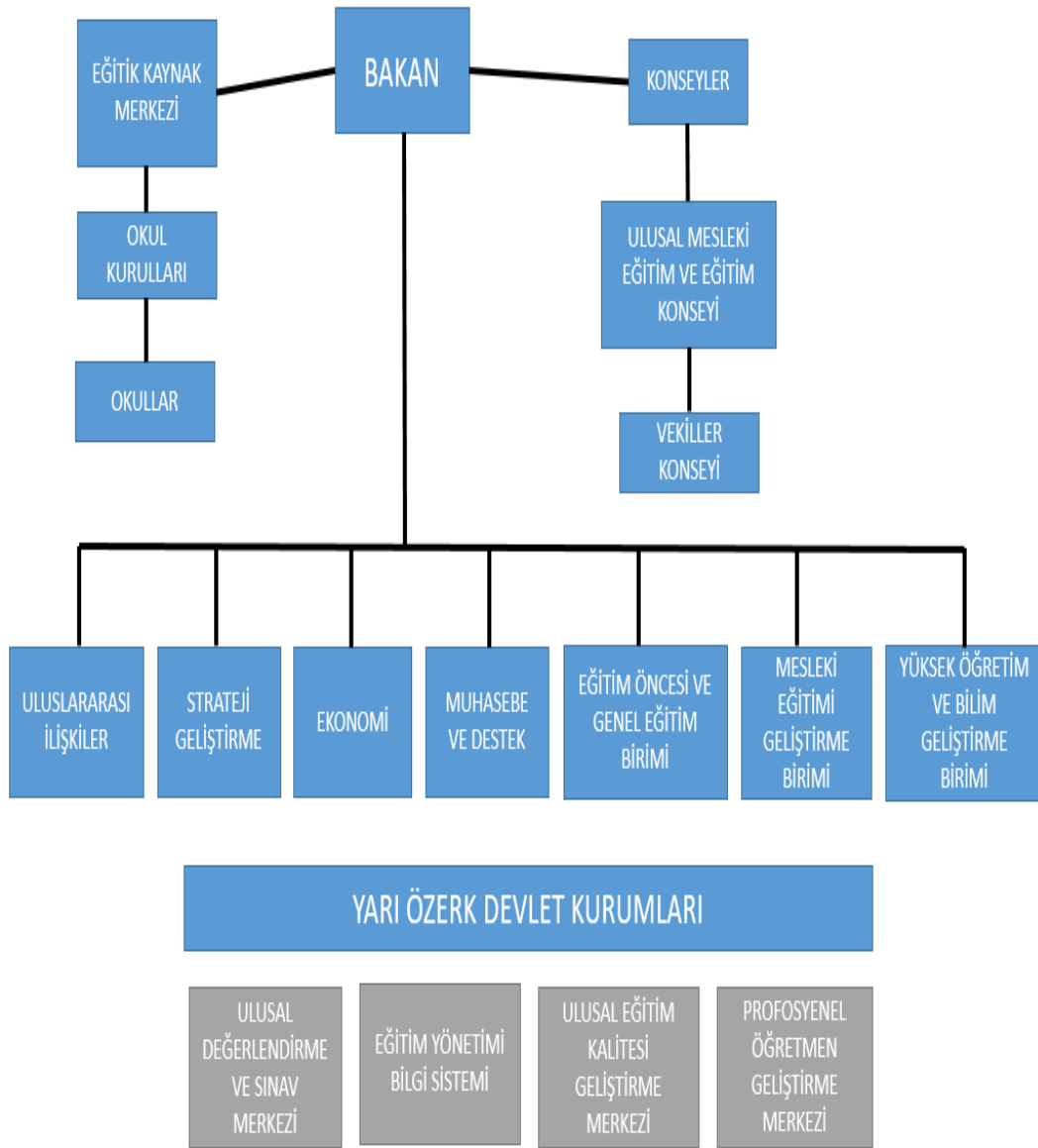
1.8.2.4. Eğitim Sisteminin Yönetimi

Gürcistan Eğitim Sistemi, doğrudan Eğitim Bakanlığına bağlı olarak hizmet vermektedir. Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı Cumhurbaşkanından emir almakta, bu emirleri ülkenin eğitim amaçlarına uygun bir şekilde uygulamaktadır. Aynı zamanda eğitimi denetleme görevi de Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı'nın görevi olarak kabul edilmektedir. Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı'nın üstlenmiş olduğu pek çok görev vardır (Machavarani, 2017):

- Eğitim sektöründe nasıl bir yol izleneceği
- Devlet ile eğitim kurumları arasındaki koordinasyon

- Denetim ve geliştirme hizmetleri
- Eğitim lisansını almak için gerekli olan ölçütleri belirleme
- Kuralları uygulama
- Personelin akademik derecelerini onaylama
- Sertifikaları sağlama ve onaylama
- Yurtdışından alınan diplomaların denkliğini onaylama

Şekil 1’de Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı teşkilat şeması sunulmuştur.

Şekil 1. Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı Teşkilat Şeması

Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı, eğitim için gerekli olan tüm materyalleri ve teknik ürünleri sağlama, kullanma, dağıtma hakkına sahiptir. Başka bir ifadeyle, bilimsel kaynakların, bilgi kazanma amaçlı malzemelerinin, ders kitaplarının dağıtılmasını sağlamaktadır. Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanı'nın konsey içerisinde 7 adet yardımcısı bulunmaktadır. Aynı zamanda Yüksek Öğrenim ve Bilim Gelişimi ve Genel ve Mesleki Eğitim Geliştirme alanlarında da görev almaktadır (<http://www.mes.gov.ge>).

Genel ve mesleki eğitim geliştirme birimlerinin bazı görevleri:

- Ulusal müfredatı geliştirme ve değerlendirme
- Ulusal sınavların yapılması
- Öğretmen mesleki gelişimini sağlamadır

Ulusal müfredatın oluşturulması ve geliştirilmesi görevini, 2006 senesinde kurulan Değerlendirme Merkezi (NCAC) sürdürmektedir. Öğrencilerin değerlendirilmesi, eğitim standartlarının yükseltilmesi ve ders kitaplarının tasarlanması açısından ulusal eğitim programı önemli bir yere sahiptir. Bunun yanında Ulusal Sınav Merkezi (NEC) özerk bir kurum olarak kabul edilmektedir. NEC öncelikle öğrencilerin yükseköğretime geçmesi için gerekli olan sınavların uygulanmasından ve hazırlanmasından sorumludur. Öğretmenlerin eğitimi ve mesleki gelişiminden sorumlu olan kurum olarak Mesleki Gelişim Merkezi (TPDC) kabul edilmektedir. Öğretmenlerin eğitimlerinin denetlenmesi, sertifikasyon işleminin sağlanması, akreditasyon ve öğretmen onayının verilmesi için gerekli işlemler bu kurum üzerinden sağlanmaktadır (Gurgenashvili, 2018).

1.8.2.5. Ulusal Eğitimin Kalitesini Geliştirme Merkezinin Amaçları

- Öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerileri için yüksek standartların oluşturulması
- Gürcistan'da öğretme ve öğrenmenin kalitesini artırmak için daha fazla gelişmenin kaydedilmesi
- Öğretmenlere mesleki eğitim, mesleki gelişim ve öğretmenlik hakkı verilmesi
- Esnek ve bütüncül bir sistemin kurulmasının kolaylaştırılması
- Öğretmenlik mesleğinin statüsünün artırılması

- Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı sisteminde çalışan kişilerin mesleki gelişiminin sağlanması
- Öğretme ve öğrenmenin kalitesini artırmak için mesleki gelişimin sağlanması
- Acara Özerk Cumhuriyeti ve Abhazya Özerk Cumhuriyeti bölgelerindeki bakanlıklarla işbirliği yaparak genel eğitim sisteminde çalışan kişilerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesi
- Ülkede reformların ve yeniliklerin yaygınlaştırılması
- Toplumdaki kuruluşları teşvik ederek eğitim kurumlarında öğretme ve öğrenme kalitesi iyileştirilmesi
- Özel eğitime ihtiyacı olan kişilerin öğrenme kalitesinin iyileştirilmesidir (<http://www.eqe.gov.ge/>).

1.8.2.6. Merkezin Faaliyetleri

- Öğretmenler için mesleki standart projeler geliştirilmesi
- Devlet okullarında temel yeterlik şartlarının geliştirilmesi
- Öğretmenler için ek yeterlik şartlarının geliştirilmesi
- Öğretmenlerin faaliyetlerinin düzenlenmesi ile ilgili konuların incelenmesi ve eğitim programlarının hazırlanması
- Genel eğitim kurumlarında öğretmen ihtiyacının tespit edilmesi
- Öğretmenler için mesleki gelişim programlarının geliştirilmesi ve yeni ders kitaplarının önerilmesi
- Mesleki gelişim planının uygulanması ve hazırlanması
- Ülkede reformların ve yeniliklerin yaygınlaştırılması
- Eğitim kuruluşlarının öğretme ve öğrenme kalitesini artırılması
- Hibe programlarının Gürcistan eğitim mevzuatı ile belirlenen şekilde geliştirilmesi
- Hibelerin düzenlenmesi ve sağlanması
- Uzaktan eğitimin uygulanması
- Özel eğitim ihtiyaçları olan kişilerin bağımsız yaşam için gereken öğrenme becerilerinin kolaylaştırılmasıdır (<http://www.eqe.gov.ge/>).

2010 yılında kurulan Ulusal Eğitim Kalitesini Geliştirme Merkezi, eğitim yasası kapsamında görev ve sorumluluklara sahiptir. Ulusal Eğitim Akreditasyon Merkezinin yerine Kalite Geliştirme Merkezi kurulmuştur. Bu merkez sayesinde genel eğitim zorunlu hale gelmiş, lisans ve mesleki eğitimde ise akreditasyon sistemine geçilmiştir. Akreditasyon içeriklerinde de değişiklik yapılmıştır. Devletin onaylamış olduğu tüm faaliyetlerin ve faaliyetlere ilişkin sertifikaların düzenlenmesi bu kurumun görevleri arasında yer almaktadır (Kobakhidze, 2013).

Devlet, akreditasyon sisteminin finansmanı için önemli ölçüde bütçe ayırmıştır. Doktora öğrencileri için akreditasyon işlemi zorunlu hale getirilmiştir. Aynı zamanda Gürcü dilini öğrenmek, liberal sanat eğitimi almak da zorunluluklar arasındadır. Akreditasyonlar sayesinde bir kurumun kendi kendini değerlendirmesi sağlanmaktadır (Tabatadze ve Gorgadze, 2017).

Eğitim sisteminin geliştirilebilmesi için eğitimde kalitenin geliştirilmesi gerekmektedir. Güvence mekanizmaları sayesinde her kurum uyum içinde hizmet verebilmektedir. Akreditasyon için en önemli şartlar, eğitim kurumunun öğrenme çıktıları, programa uyumluluğu, program amaçlarının aynı olmasıdır (www.ibe.unesco.org).

Öğretimin kalitesinin artırılması için mutlaka öğretme ve öğrenme aşamalarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Ulusal Mesleki Eğitim ve Öğretim Konseyinin kurulmasının temel amacı eğitim sisteminde denetimlerin sağlanmasıdır. 2009 yılından sonra bu konsey aracılığıyla devlet yönetimi ile eğitim kurumları arasında bir koordinasyon sağlanmaya başlamıştır. Aynı zamanda mesleki eğitimin desteklenmesi, işverenler, sendikalar ve sivil toplum örgütleri ile bir arada çalışılması, eğitim sisteminin geliştirilmesi açısından oldukça önemli bir gelişmedir (Kobakhidze, 2013).

Gürcistan'da 10 bölge (il) , 70 ilçe bulunmaktadır. Önceden bölge eğitim birimleri, ilkokul ve anaokullarının işleyişinden ve yönetiminden sorumluydu. Ancak, eğitim reformları sonrasında okulların tamamı bakanlık tarafından idare edilmekte ve finansmanı sağlanmaktadır (Tabatadze ve Gorgadze, 2017).

1.9. TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMİ VE GÜRCİSTAN EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISI VE EĞİTİM BASAMAKLARI

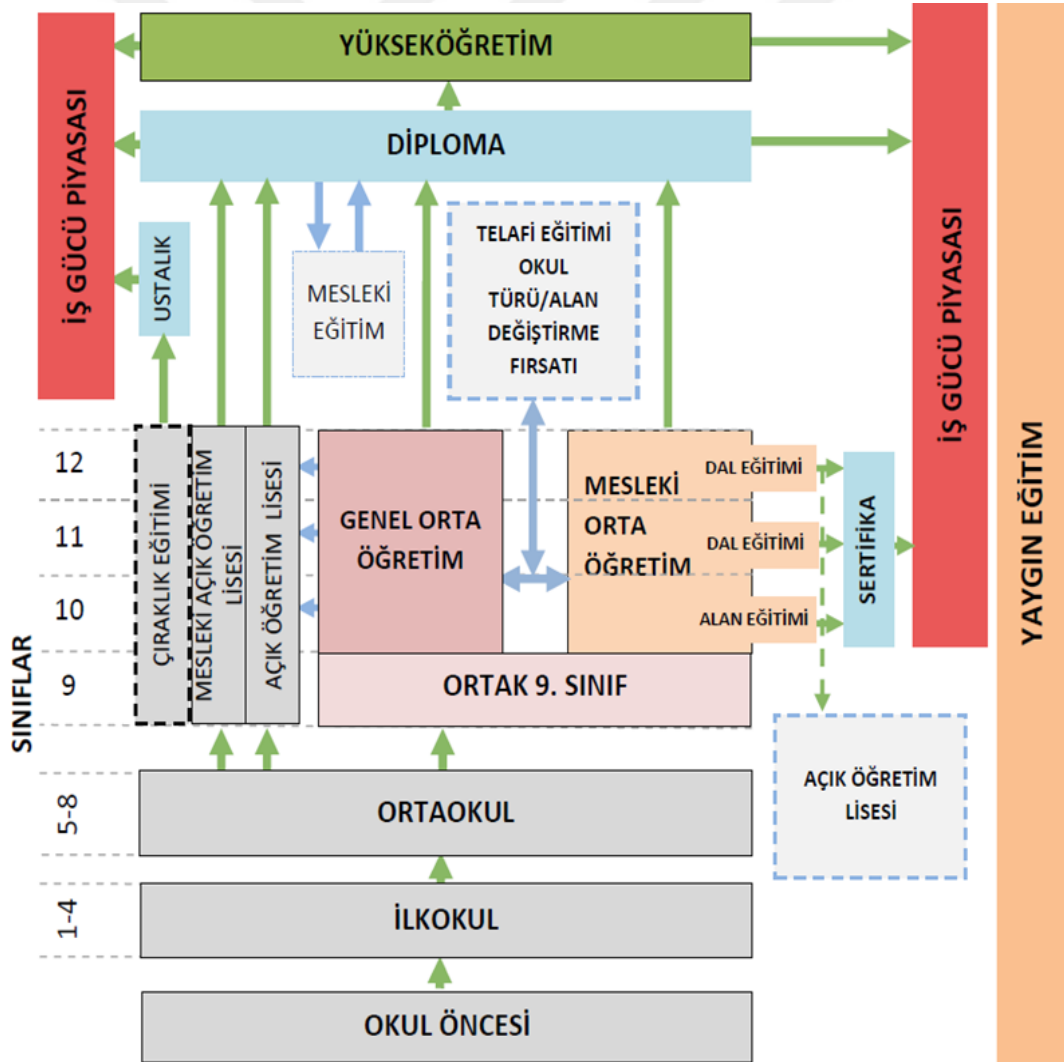
1.9.1. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı

Türkiye’de eğitim sisteminin yapısı 4 eğitim kademesinde incelenmektedir:

- Okul öncesi eğitim
- İlköğretim
- Ortaöğretim
- Yükseköğretim

Türkiye’de zorunlu eğitim, 2012-13 eğitim-öğretim yılından itibaren 12 yıla çıkartılarak üç kademeye ayrılmıştır. Birinci kademe 4 yıl süreli ilkokul, ikinci kademe 4 yıl süreli ortaokul ve üçüncü kademe 4 yıl süreli olarak düzenlenmiştir.

Şekil 2’de, Türk eğitim sisteminin yapısı sunulmuştur.

Şekil 2. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerine yönelik okul öncesi, ilkokul, ortaokul, mesleki ve teknik ortaöğretim programları ile özel eğitim programlarının uygulandığı okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise seviyelerinde özel eğitim kurumları bulunmakta olup bu kurumlar Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün sorumluluğu altında faaliyetlerini devam ettirmektedir. Her kademede ve bazı türlerde özel öğretim kurumları açılabilir ve bu kurumlar Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet göstermektedir (Resmi Gazete, 2018b).

Türk eğitim sisteminde, ortaöğretim düzeyinde örgün eğitim ve açık ortaöğretim kurumları yer almaktadır. Ortaöğretim kurumları lise adı altında örgütlenmiştir. Ortaöğretim kurumları kapsamında, mesleki ortaöğretim, genel ortaöğretim, çıraklık eğitimi, mesleki açık öğretim lisesi, açık öğretim lisesi gibi farklı ortaöğretim kurumları bulunmaktadır.

Yükseköğretim 18 yaş ve üzeri bireyleri kapsamakta olup devlet ve vakıf üniversiteleri tarafından yürütülmektedir. Yükseköğretim kademeleri ön lisans, lisans ile yüksek lisans programlarından oluşmaktadır. Yükseköğretim Kurulu, yükseköğretimle ilgili tüm eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesinden sorumludur

1.9.1.1. Okul Öncesi Eğitim

Okulöncesi eğitim kurumları, zorunlu ilköğretim çağına girmemiş olan çocukların eğitimini üstlenen kurumlardır. Türkiye'deki okul öncesi eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığının denetiminde olan anaokulu, anasınıfı, uygulama sınıfı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının denetiminde olan kreş ve gündüz bakımevlerinden oluşur. Kreş ve gündüz bakımevleri bebek ve çocukların gelişim, bakım, korunma ve beslenmelerini sağlayan kurumlardır. Kreşin hedef kitlesi 0-24 aylık bebeklerdir. Gündüz bakımevi ise 25-66 aylık çocukların bakım ve eğitimi ile ilgilenir. Anaokulları 33-66 aylık çocukların eğitimi amacıyla ilkokullardan bağımsız olarak kurulan okullardır. Anasınıfı ise örgün veya yaygın eğitim kurumları bünyesinde açılır. Anasınıflarında 48-66 aylık çocukların bakım ve eğitimi yapılır (Kağan ve Yalçın, 2018).

Okul öncesi eğitim kurumları olarak anaokulları, anasınıfları ve uygulama sınıfları hizmet vermektedir. Bir çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna

alınabilmesi için en az 36 aylık yani üç yaşında olması gerekmektedir. Aynı zamanda üst sınır da 66 ay olarak belirlenmiştir. Türk eğitim sisteminde 4+4+4 şeklinde 12 yıl zorunlu eğitim uygulanmaktadır. Dolayısıyla okul öncesi eğitim zorunluluk kapsamında değildir. Okul öncesi eğitim, çocuğun ilköğretime hazırlanması için okula hazırlık niteliğinde verilen eğitimidir. Herhangi bir zorunluluğu yoktur fakat okul öncesi eğitim, devlet ve ilgili kurumlar tarafından teşvik edilmektedir (MEB, 1973).

Tablo 1’de, 2019-2020 eğitim öğretim yılı Türkiye okul öncesi eğitim okul, öğrenci, öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye Okul Öncesi Eğitim Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Devlet Okulları	Özel Okullar	Toplam
Okul Sayısı	5.317	5.352	10.669
Öğrenci Sayısı	1.306.139	258.674	1.564.813
Öğretmen Sayısı	30.079	21.064	51.143

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

1.9.1.2. İlköğretim

İlkokulların birinci sınıfına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 66 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır. Gelişim yönünden ilkokula hazır olduğu anlaşılan 60-66 ay arası çocuklardan, velisinin yazılı isteği bulunanlar da ilkokul birinci sınıfa kaydedilir. Milli Eğitim Bakanlığının kayıtlarına göre 2016-2017 öğretim yılında ilkokul düzeyinde okullaşma oranı % 91.16’dır (MEB, 2017).

Tablo 2’de, 2019-2020 eğitim öğretim yılı Türkiye ilkokul eğitimi okul, öğrenci, öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 2. Türkiye İlkokul Eğitimi Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Devlet Okulları	Özel Okullar	Toplam
Okul Sayısı	22.931	1.808	24.739
Öğrenci Sayısı	5.005.214	262.164	5.267.378
Öğretmen Sayısı	268.065	32.667	300.732

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

Kız ve erkek tüm çocuklar için ilköğretim zorunlu kılınmıştır. İlk 4 yıl boyunca yani ilkokullarda (ilköğretim birinci kademe) öğrencilere daha hafifletilmiş bir müfredat ile eğitim verilmektedir. 1. sınıfa başlayan çocuklara üç aylık bir okula hazırlık programı uygulanmaktadır. Bu öğrenciler ikinci sınıftan

itibaren İngilizce, dördüncü sınıftan itibaren Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini zorunlu olarak okumaya başlamaktadır. Ayrıca daha çok görsel ve işitsel bir müfredat ile eğitim verilmektedir. İlkokul eğitiminin temel amaçlarından biri okuma-yazma becerisi kazandırmaktır. Aynı zamanda bilgi ve becerilerin fark edilmesi, geliştirilmesi ve ileri eğitimin temellerinin atılması adına ilkokul zorunluluk kapsamında bulunmaktadır (MEB, 1973).

İlkokul eğitim seviyesinden sonra ortaokul eğitim seviyesi gelmektedir ve bu eğitimin temel amacı öğrencileri ortaöğretim aşamasına hazırlamaktır. Ortaokullarda eğitim süresi 4 yıldır. Ortaokullar yatılı ve gündüzlü okullar olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. 5. sınıf ile 8. sınıfı kapsayan ortaokul eğitimi zorunlu eğitim kapsamında yer almaktadır (Kağan ve Yalçın, 2018).

Ortaokullar, mesleki veya öğrencinin becerilerine yönelik eğitim sağlamaktadır. Bu amaçla seçmeli derslerin okutulması sağlanmıştır. Ortaokulda seçmeli dersler arasında Dini ve Ahlaki Değerler, Dil Bilgisi, Yabancı Dil, Fen Bilimleri, Sanat, Spor ve Sosyal Bilimler alanları mevcuttur. Öğrenci istediği alandan istediği dersi haftada en az sekiz saat olmak kaydı ile seçebilmektedir. Ortaokullarda seçmeli dersleri, öğrencinin veya ebeveyninin isteğine ve tercihine bağlı olarak alabilme hakkı getirilmiştir (MEB, 1973).

Tablo 3’de, 2019-2020 eğitim öğretim yılı Türkiye ortaokul eğitimi okul, öğrenci, öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 3. Türkiye Ortaokul Eğitimi Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Devlet Okulları	Özel Okullar	Açık Öğretim	Toplam
Okul Sayısı	16.874	2.060	1	18.935
Öğrenci Sayısı	5.099.275	338.046	189.754	5.627.075
Öğretmen Sayısı	312.761	41.437	354.198	300.732

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

1.9.1.3. Ortaöğretim

Ortaokul seviyesinden sonra ortaöğretim gelmektedir. Milli Eğitim Temel Kanunu 26. maddesi kapsamında 4 yıl ortaöğretime devam etmek zorunludur. 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren ortaöğretimin süresi 4 yıl olarak belirlenmiştir. Ortaöğretimin amacı ise şu şekilde sıralanmaktadır (MEB, 1973):

- Asgari düzeyde genel kültür bilgisi aşılmalıdır

- Sorunların çözümünde alternatif yollara odaklanılması sağlanmalıdır
- Sosyal ve kültürel alanlarda kalkınmaya destek olacak kişilerin yetiştirilmesini sağlanmalıdır
- Öğrencilerinin yükseköğretim kademesine geçebilmeleri için belirli kabiliyetler kazandırılmalıdır
- İş hayatına adaptasyon sağlanmalıdır

Bu amaçlar, sorumluluk sahibi olan bireyleri yetiştirmek açısından büyük öneme sahiptir. 2017-18 eğitim-öğretim yılından itibaren Liselere Geçiş Sistemi (LGS) yapılmaya başlanmış ve adrese yakın okullara yerleşme sistemi getirilmiştir.

Tablo 4'te, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Türkiye'deki ortaöğretim kurumları, öğrenci ve öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 4. Türkiye'de Ortaöğretim Kurumları, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Devlet Okulları	Özel Okullar	Açık Öğretim	Toplam
Okul Sayısı	8.914	3.589	3	12.506
Öğrenci Sayısı	3.677.964	581.693	1.389.937	5.649.594
Öğretmen Sayısı	296.662	74.572	-	371.234

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

Bakanlık, genel liselerin Anadolu lisesine dönüştürülmesi ve meslek liselerinin daha da çok yaygınlaştırılması konusunda çalışmalarını sürdürmektedir. Akşam liseleri ise üniversitelerdeki ikinci öğrenim olarak değerlendirilebilir. Açık liseler, ortaöğretim mezunu olmayan kişilerin ortaöğretim diploması alması için açılmıştır.

Anadolu lisesinde öğrenciler Türkçe-Matematik, Matematik-Fen, Türkçe-Sosyal ve Dil olarak 11. sınıftan sonra bölümlerini seçerek kendi alanındaki dersleri görmeye başlamaktadır. Bu sistem, Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde de geçerlidir. Aralarındaki tek fark Anadolu liseleri 11. sınıfta bölüm seçerken Meslek liseleri ilk seneden sonra (10. sınıfa geçerken) mesleği ile ilgili kendi bölümünü seçmektedir. Ayrıca 10. sınıf, 11. sınıf ve 12. Sınıfta stajyer olarak çalışma zorunluluğu vardır. Öğrenci staj yaparak hem mesleği ile ilgili iş hayatını öğrenmekte, hem maaş almakta hem de staj yaptığı iş yerinden stajı ile ilgili ders notu almaktadır (Kağan ve Yalçın, 2018).

1.9.1.4. Yükseköğretim

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasında, yükseköğretim sisteminin işleyişinden sorumlu olan kurul Yükseköğretim Kurulu'dur. Yükseköğretim sisteminde farklı şekillerde öğretim veren eğitim kurumları olduğu görülmektedir:

- Örgün eğitim
- Açık öğretim
- Dışarıdan eğitim
- Yaygın eğitim

Tablo 5'te, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin yükseköğretim kurumları, öğrenci ve akademik personel sayıları verilmiştir.

Tablo 5. Türkiye'de Yükseköğretim Kurumları, Öğrenci ve Personel Sayıları

	Devlet Okulları	Özel Okullar	Toplam
Okul Sayısı	129	80	209
Profesör	23.982	4615	28.957
Doçent	14.680	2.046	16.726
Doktor Öğretim Üyesi	32.709	8.528	41.237
Öğretim Görevlisi	30.326	7.416	37.742
Araştırma Görevlisi	46.386	4.495	50.881
Öğrenci Sayısı	6.599.301	605.828	7.250.129

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

Türkiye'de 129 devlet, 73 vakıf üniversitesi ve 5 vakıf meslek okulu olmak üzere toplam 207 yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Yükseköğretimin basamakları ise ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora olarak kabul edilmektedir. Türk eğitim sisteminde yükseköğretim en az 4 yarıyla tekabül etmektedir. Yükseköğretim kurumlarında üst düzey eğitilmiş insan yetiştirmek, bilimsel araştırmalarla yeni gelişmeler sağlanmaktadır. Yükseköğretim kurumları:

- Üniversiteler
- Teknoloji Enstitüleri
- Fakülteler
- Enstitüler
- Yüksekokullar
- Meslek yüksekokulları

- Konservatuarlar
- Araştırma ve uygulama merkezleri
- İleri teknoloji enstitüleridir (<http://www.yok.gov.tr>).

1.9.1.5. Öğretmen Yetiştirme

Türkiye’de, ortaöğretimi tamamlayan bir birey üniversite sınavından yeterli puan alması durumunda eğitim fakültesine kayıt yaptırabilmektedir. Öğretmenlik mesleğine atanmak için eğitim fakültelerinin öğretmenlik bölümlerinden mezun olmak, diğer fakültelerin ilgili eğitim bölümlerinden mezun olanlar için Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programını tamamlamak gerekmektedir.

Öğretmen yetiştirme programlarında devamlı yenilikler ve düzenlemeler yapılmaktadır. En kapsamlı düzenleme 1997 yılında yapılmıştır. Öğretmen yetiştiren kurumların öğrenim süreleri, hangi bölümleri kapsayacağı, bölümlerin ve programların adları, başka fakültelere uyum derecesi, nasıl bir model tasarlayacağı gibi düzenlemeler ve yenilikler getirilmiştir (Kavak, Aydın ve Akbaba-Altun, 2007). 2006 yılında eğitim programları yenilenmiştir. Program incelendiğinde eskisine oranla daha esnek bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin atanmasında yüksek lisans ya da doktora yapma şartı bulunmamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenlik mesleğindeki kalitenin yükselmesini sağlamak, araştırma ve incelemeye yönlendirerek meslekleri ile ilgili yeni gelişmeleri takip etmelerini teşvik etmek, eğitim sistemindeki işlev ve verimliliğini arttırmak ve meslekî tükenmişliği engelleyerek öğretmenlik mesleğini bir kariyer mesleği haline dönüştürebilmek amacıyla yeni düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Bu düzenlemelerden biri de öğretmen kariyer basamakları uygulamasıdır (MEB, 2006).

2015 yılı MEB verilerine göre, Türkiye’de öğretmenler arasında yüksek lisans ve doktora yapanların sayısının oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır. Fakat son yıllarda bu sayı artış göstermektedir. Gelişmiş ülkelerdeki öğretmenlerin ücretleri ile Türkiye’de görev yapan öğretmenlerin ücretleri incelendiğinde, arada çok büyük farklar bulunduğu anlaşılmakta ve bu fark çok dikkat çekmektedir.

Türkiye’de öğretmenlerin %0,7’si ön lisans, %92,3’ü lisans, %6,9’u yüksek lisans, % 0,2’si doktora mezunudur. OECD ortalamasında öğretmenlerin %3,3’si

ön lisans, % 49,3'ü lisans, %44,2'si yüksek lisans, %1,3'ü doktora mezunudur. Türkiye, %92,3 ile TALIS 2018'e katılan ülkeler arasında lisans mezunu olan öğretmen oranının en fazla olduğu ikinci ülkedir. Bir başka deyişle, OECD ortalamasına kıyasla, Türkiye'de lisansüstü eğitim derecesine sahip öğretmenlerin oranı oldukça düşüktür. Türkiye de göreve yeni başlayan öğretmenin yıllık maaşı yaklaşık 25.955 dolardır. Türkiye, OECD üyesi 36 ülke arasında yeni başlayan öğretmenin yıllık maaş sıralamasında 20. sıradadır (OECD, 2019c).

Türkiye, OECD, TALIS ve AB ülkeleri arasında en genç öğretmen nüfusuna sahip ülke konumundadır. Türkiye'de öğretmenlerin yaş ortalaması 35,5 yıl iken, OECD ortalaması 44,1 yıl, TALIS ortalaması 43,4 yıl ve AB ortalaması 44,5 yıldır. Türkiye'de görevdeki öğretmenlerin % 25,9'u 30 yaş altında, % 67,9'u 30-49 yaş arasında, % 6,3'ü ise 50 yaş üzerindedir. OECD üyesi ülkelere görevdeki öğretmenlerin % 11,1'i 30 yaş altında, % 54,5'i 30-49 yaş arasında, % 34,4'ü ise 50 yaş üzerindedir (OECD, 2019c).

1.9.1.6. Öğretmen Yetiştirme ve Atama

14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 14.6.1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 25.8.2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 19.4.1983 tarihli ve 83/6525 sayılı, 25.6.1983 tarihli ve 18088 numaralı Resmi Gazete ile Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır (MEB, 2015).

Madde 5.

(1) Öğretmenlik mesleğine aday öğretmen olarak girilir.

(2) Aday öğretmenliğe/öğretmenliğe atanacaklarda, 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinde belirtilen genel şartların yanında aşağıdaki özel şartlar aranır;

a) Mezun olunan yükseköğretim programının, Bakanlığın öğretmenliğe atanacakların tespitine ilişkin kararına göre atama yapılacak alana uygun olması,

b) Öğretmenliğe kaynak teşkil eden yükseköğretim programlarından mezun olanların ihtiyacı karşılamadığı alanlara atanacaklar hariç olmak üzere,

Bakanlıkça uygun görülen pedagojik formasyon eğitiminin başarıyla tamamlanmış olması,

c) Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olanların, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca yükseköğrenimlerinin ve/veya pedagojik formasyon belgelerinin yurt içindeki yükseköğretim kurumlarına veya programlarına denkliğinin kabul edilmiş olması,

ç) İlk atama kapsamında atanacakların, Kamu Personel Seçme Sınavından atanacakları alanlar için belirlenen taban puan ve üzerinde puan almış olmaları,

d) Devlet memurluğundan veya öğretmenlik mesleğinden çıkarılmayı gerektiren bir ceza alınmamış olması.

MADDE 6.

(1) Öğretmen kadrolarına atama usulleri şunlardır:

- a) İlk atama,*
- b) Yeniden atama ve kurumlar arası yeniden atama,*
- c) Millî sporcuların ataması,*
- ç) Engellilerin ataması.*

(2) Başvurularda; ilk atama, yeniden atama veya kurumlar arası yeniden atama usullerinden yalnızca biri tercih edilebilir (MEB, 2015).

1.9.1.7. Okul Yöneticilerinin Atanması

21.06.2018 tarihli ve 304255 numaralı Resmi Gazete ile Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliğinin 5. maddesine bakıldığında, yönetici olarak görev yapacaklarda aranan genel şartlar şu şekildedir (Resmi Gazete, 2018a):

- Yükseköğretim mezunu olmak,
- Bakanlık kadrolarında öğretmen olarak görev yapıyor olmak,
- Görevlendirileceği eğitim kurumu ile aynı türdeki eğitim kurumlarından birine öğretmen olarak atanabilecek nitelikte olmak ve görevlendirileceği eğitim kurumu ile aynı türdeki eğitim kurumlarından birinde aylık karşılığında okutabileceği ders bulunmak,
- Yazılı sınav başvurusunun son günü itibarıyla, son dört yıl içinde adli veya idarî soruşturma sonucu yöneticilik görevi üzerinden alınmamış olmak,

- Zorunlu çalışma gerektiren yerler dışındaki eğitim kurumu yöneticiliklerine görevlendirilecekler bakımından, ilgili mevzuatına göre zorunlu çalışma yükümlülüğünü tamamlamış, erteletmiş ya da bu yükümlülüğünden muaf tutulmuş olmalıdır.

Yönetmeliğin 6. maddesine göre Müdür olarak görevlendirileceklerin aşağıdaki şartlardan en az birini taşımaları gerekmektedir:

- Müdür olarak görev yapmış olmak.
- Kurucu müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı ve müdür yetkili öğretmen olarak ayrı ayrı veya toplam en az bir yıl görev yapmış olmak.
- Bakanlığın şube müdürü veya daha üst unvanlı kadrolarında görev yapmış olmak.
- Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarına müdür olarak görevlendirileceklerde, atölye ve laboratuvar öğretmenleri kapsamında olmak.
- İmam hatip liselerine müdür olarak görevlendirileceklerde, İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri alan öğretmeni olmak.

Yönetmeliğin 7. maddesine göre okullara müdür yardımcısı olarak görevlendirileceklerin aşağıdaki şartlardan en az birini taşımaları gerekir:

- Müdür, kurucu müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı veya müdür yetkili öğretmen olarak görev yapmış olmak.
- Bakanlığın şube müdürü veya daha üst unvanlı kadrolarında görev yapmış olmak.
- Adaylık dâhil en az iki yıl öğretmen olarak görev yapmak (MEB, 2018).

Adayların okul yöneticisi olabilmeleri için yazılı ve sözlü sınava girmeleri gerekmektedir. Bu sınavlarda 100 puan üzerinden 60 ve üzerinde puan alanlar başarılı sayılır. Yazılı ve sözlü sınavda başarılı olan adayların görevlendirmeye esas puanları; yazılı sınav puanının %80'i ile sözlü sınav puanının %20'si dikkate alınarak belirlenir. Adaylar puan üstünlüğüne göre tercihleri de dikkate alınarak il millî eğitim müdürünün teklifi üzerine valinin onayı ile yönetici olarak görevlendirilir. Yöneticiler dört yıllığına görevlendirilir. Aynı unvanla aynı eğitim kurumunda sekiz yıldan fazla yönetici olarak görev yapılamaz (MEB, 2018).

TALIS 2018 verilerine göre, pek çok ülkede öğretmenlere kıyasla okul müdürlerinin eğitim düzeyi daha yüksektir. OECD ortalamasında öğretmenlerin çoğunluğu lisans mezunu iken, okul müdürlerinin büyük bir çoğunluğu lisansüstü eğitime sahiptir. OECD ortalamasının aksine, Türkiye’de okul müdürlerinin %78,0’i lisans mezunu iken, yalnızca %17,7’si yüksek lisans eğitime sahiptir.

TALIS 2018’de okul müdürlerine eğitim düzeylerine ek olarak, okul yönetimine ve eğitim liderliğine yönelik eğitim alıp almadıkları da sorulmuştur. OECD ortalamasında okul müdürlerinin %53,9’u okul müdürü olmadan önce en az bir kez okul yönetimi ile ilgili bir eğitim aldığını belirtirken, Türkiye’de bu oran yalnızca %30’dur. OECD ortalamasında okul müdürlerinin %77’si en az bir kez okul yönetimi ile ilgili bir eğitim aldığını belirtirken, Türkiye’de bu oran %67,7’dir. Benzer şekilde, okul müdürü olmadan önce en az bir kez eğitim liderliği konusunda eğitim aldığını belirten okul müdürlerinin oranı OECD ortalamasında %53,7 iken, Türkiye’de yalnızca %35,6’dır. En az bir kez eğitim liderliği konusunda eğitim aldığını belirten okul müdürlerinin oranı OECD ortalamasında %82,5 iken, Türkiye’de bu oran %77,5’tir (TEDMEM, 2019).

1.9.1.8. Türkiye’de Eğitimin Finansmanı

Söz konusu eğitim finansmanı olduğunda finansman sağlayan pek çok farklı kurum vardır. Bunlar:

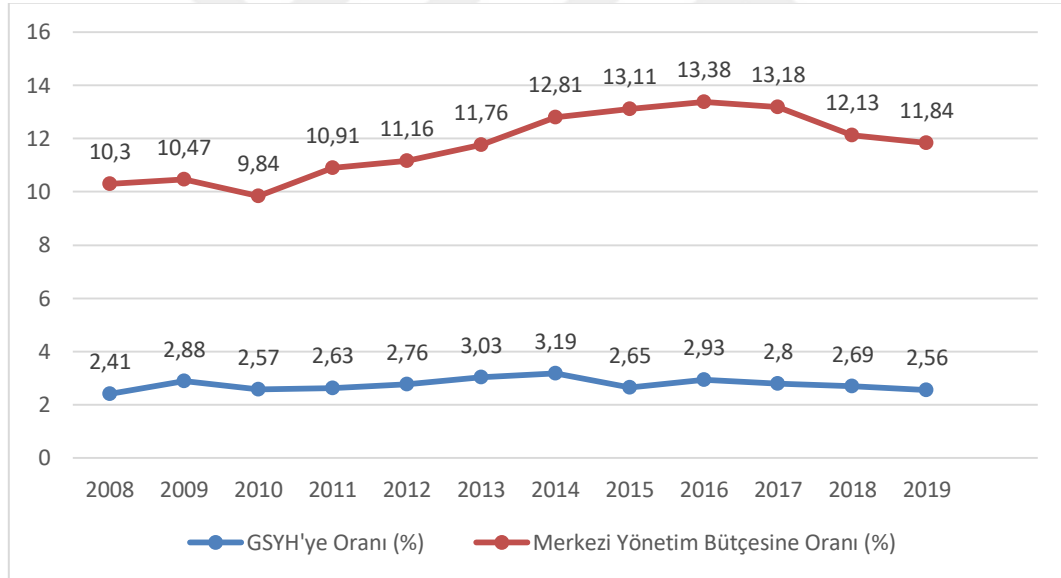
- Merkezi yönetim bütçesinden ayrılan pay,
- İl özel idareleri bütçesinden ayrılan kaynaklar,
- Dış ülke ve kuruluşlardan sağlanan dış kredi, burs ve bağışlar, protokol,
- Şahıs ve kuruluşların eğitime bağışları,
- Okul-aile birliği gelirlerinden oluşmaktadır (<http://mevzuat.meb.gov.tr>).

Eğitime ayrılan kamu kaynaklarının büyüklüğü ve ülkenin toplam geliri içindeki payı, eğitime verilen önemin göstergelerinden biridir. Bu göstergenin yıllar içinde değişimi bu alandaki gelişmeye işaret eder. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında yer alan Nitelikli Eğitim hedefinin gerçekleşmesine yönelik adımlara bakıldığında eğitim bütçelerinin GSYH’ye oranının %4-6 aralığında olması gerekmektedir. Türkiye bu hedefe en fazla 2014 yılında % 3,2 ile yaklaşmıştır (UNESCO-UIS, 2018).

Tüm çocukların nitelikli eğitime erişimi için eğitime yeterli kaynak ayrılması önemlidir. Eğitim sistemlerinin başarısı ve eğitime ayrılan kaynakların miktarı arasında doğrusal bir ilişki bulunmasa da eğitim sistemindeki ihtiyaçlara paralel olarak eğitim kaynakların yeterliliği de incelenmelidir. 2019 yılı verilerine göre, Milli Eğitim Bakanlığının merkezi bütçedeki oranı % 11,8 Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya oranı ise % 2,56'dır.

2016 yılında beri MEB bütçesinin GSYH'ye oranında, MEB bütçesinde artış olmasına rağmen azalma olduğu görülmektedir. Bu durum GSYH'nin MEB bütçesinden daha fazla artmış olmasından kaynaklanmaktadır. MEB bütçesinin Merkezi Yönetim bütçesine oranı ise en yüksek seviyeye %13,4 ile 2016 yılında ulaşmıştır.

Şekil 3'te, MEB bütçesinin yıllara göre merkezi yönetim bütçesi ve GSHY'ye oranı verilmiştir.

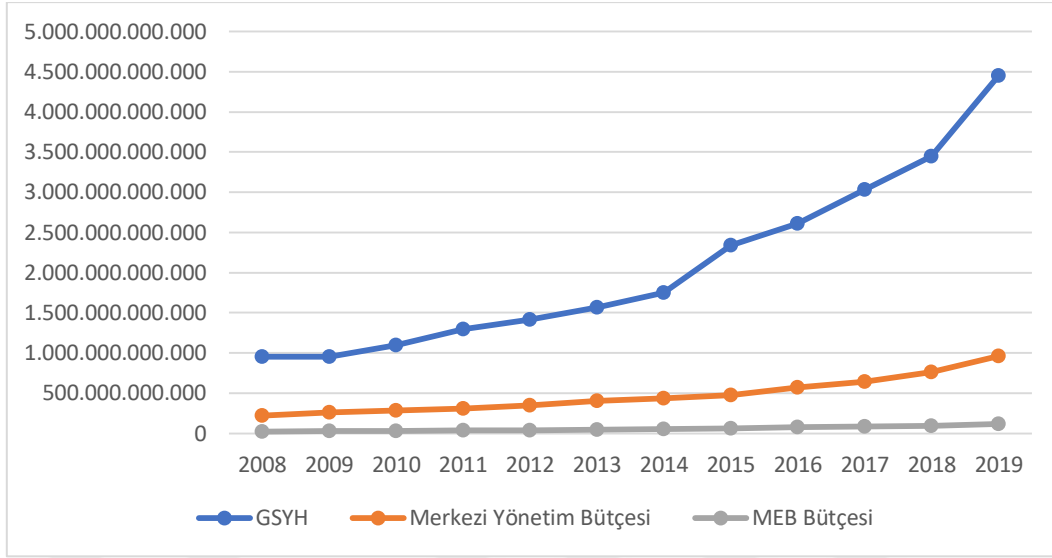

Kaynak: MEB 2019 bütçesinden alınmıştır.

Şekil 3. MEB Yıllara Göre Bütçe Oranı (%)

2008 yılından bu yana bütçe yaklaşık beş kat artmıştır. Ancak, enflasyon dikkate alındığında MEB bütçesi son 10 yılda yaklaşık iki kat artmıştır. 2016 sonrasında oranda MEB bütçesindeki artışa karşın Merkezi Yönetim Bütçesi daha fazla arttığı için azalma görülmektedir. 2019'da merkezi yönetim bütçesinde MEB, Hazine ve Maliye Bakanlığından sonra en fazla bütçe ayrılan bakanlıktır (Eğitimde Reform Girişimi [ERG], 2019).

Şekil 4'te, yıllara göre merkezi yönetim ve MEB bütçesi verilmiştir.

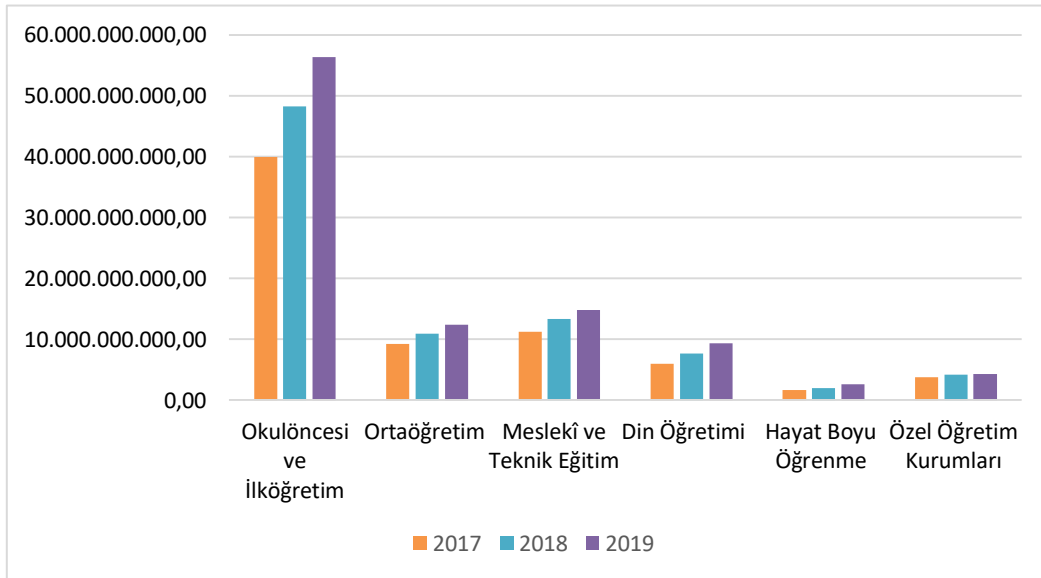

Kaynak: MEB 2019 bütçesinden alınmıştır.

Şekil 4. Yıllara Göre Merkezi Yönetim ve MEB Bütçesi

2019 bütçesinin eğitim kademeleri ve okul türlerine göre dağılımına bakıldığında en fazla bütçe okul öncesi ve ilköğretim okullarına ayrılırken en az bütçe özel eğitim okul ve kurumlarına ayrılmıştır. Türkiye'deki resmi okulların %83'ü okul öncesi ve ilköğretim kurumlarıyken, tüm okullara ayrılan bütçenin %60'ı bu kurumlara yöneliktir. Buna karşın, resmi kurumların %17'sini oluşturan diğer okul türü ve kademelere ise bütçenin %40'ı ayrılmaktadır (ERG, 2019).

Şekil 5'te, MEB bütçesinin okul kademe türlerine göre dağılımı verilmiştir.

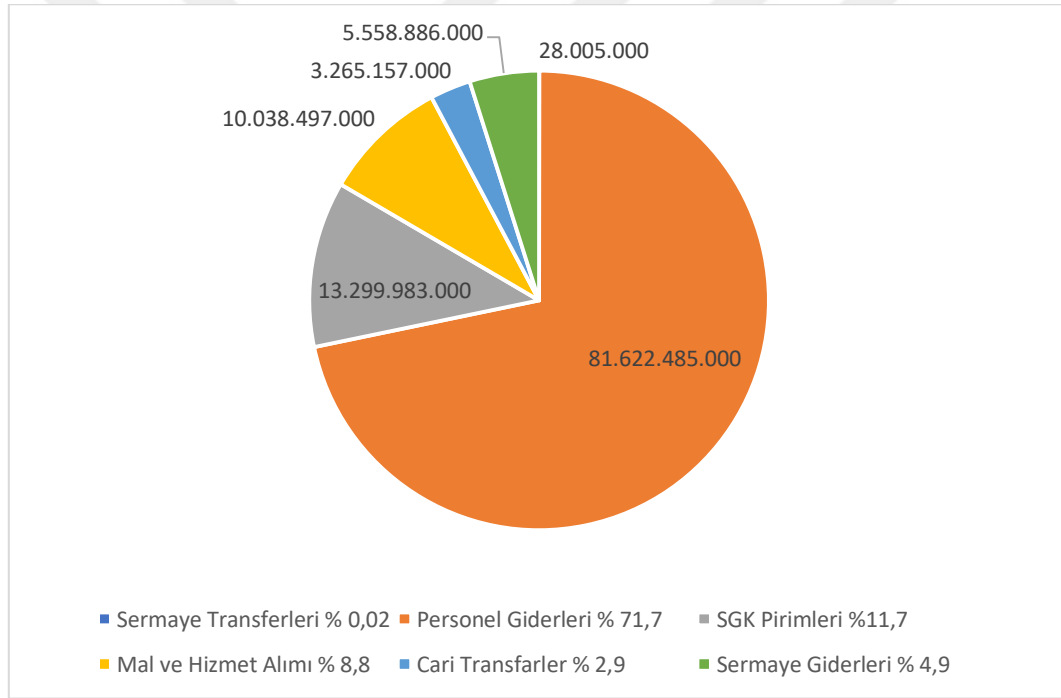
Kaynak: MEB 2019 bütçesinden alınmıştır.

Şekil 5. Eğitim Kademeleri ve Okul Türlerine Göre Bütçe Miktarları

MEB 2019 bütçesine fonksiyonel sınıflandırmaya göre bakıldığında, bütçenin üç fonksiyona dağıldığı görülmektedir. Buna göre, bütçenin %92,8'i eğitim hizmetleri, %6,8'i genel kamu hizmetleri, %0,4'ü din, dinlenme ve kültür hizmetlerine ayrılmaktadır. MEB'in bakanlık olarak temel fonksiyonu eğitim hizmeti sağlamak olduğundan bütçenin büyük bölümü eğitim hizmetlerine ayrılmıştır.

Ekonomik dağılıma göre, en fazla bütçe %71,7 ile personel giderlerine ayrılmaktadır. Bu miktara, sosyal güvenlik kurumu devlet primi giderleri için ayrılan bütçe de eklendiğinde MEB personeli için 2019'da bu oran %83,4'e çıkmaktadır.

Şekil 6'da, MEB harcama bütçesine göre dağılımı verilmiştir.

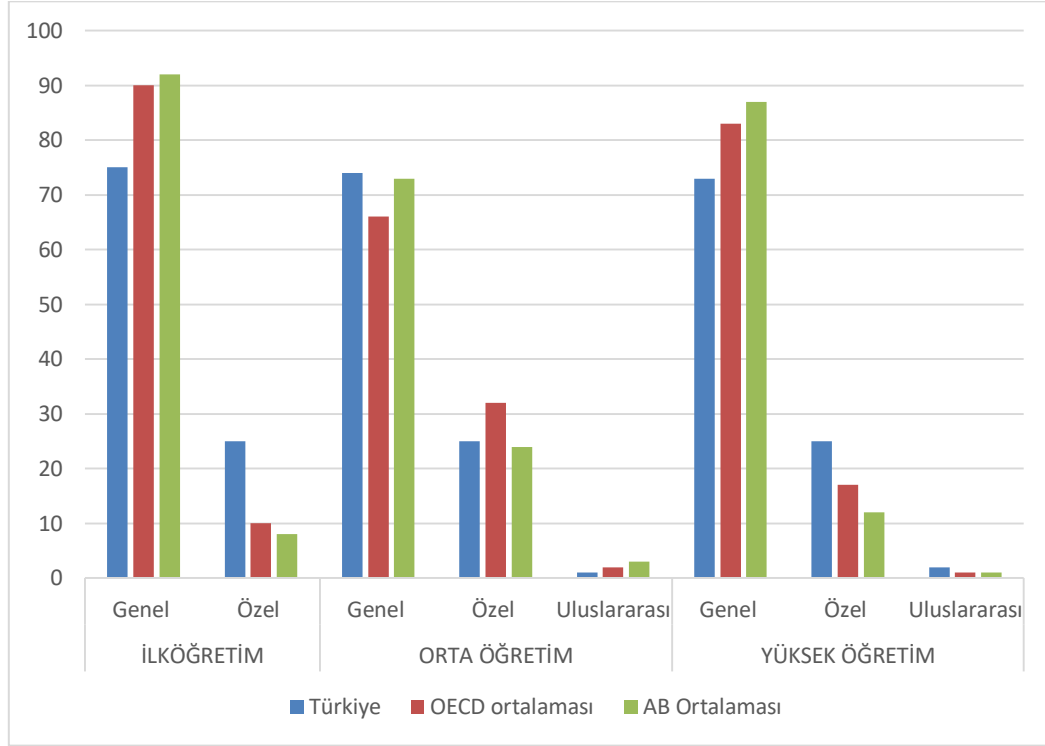

Kaynak: MEB 2019 bütçesinden alınmıştır.

Şekil 6. MEB Bütçesinin Harcama Türlerine Göre Dağılımını

Eğitim için MEB tarafından yapılan harcamaların yanı sıra özel harcamaların, yani özel kurumlar ve hane halkları tarafından yapılan harcamaların da eğitimin finansmanını incelenirken değerlendirilmesi gereklidir. OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında özel harcamalar, Türkiye'de eğitimin finansmanı açısından önemli bir yer tutmaktadır. Özel harcamaların Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya (GSYH) oranı OECD ülkelerinde ortalama % 0,3 iken Türkiye'de bu oran OECD ortalamasının üzerinde, %0,6'dır (ERG, 2019).

Şekil 7’de OECD ülkelerinde eğitime yapılan kamu, özel ve uluslararası kaynakların oranları sunulmuştur.

Kaynak: OECD Education at Glance 2019. Tablo C2.2

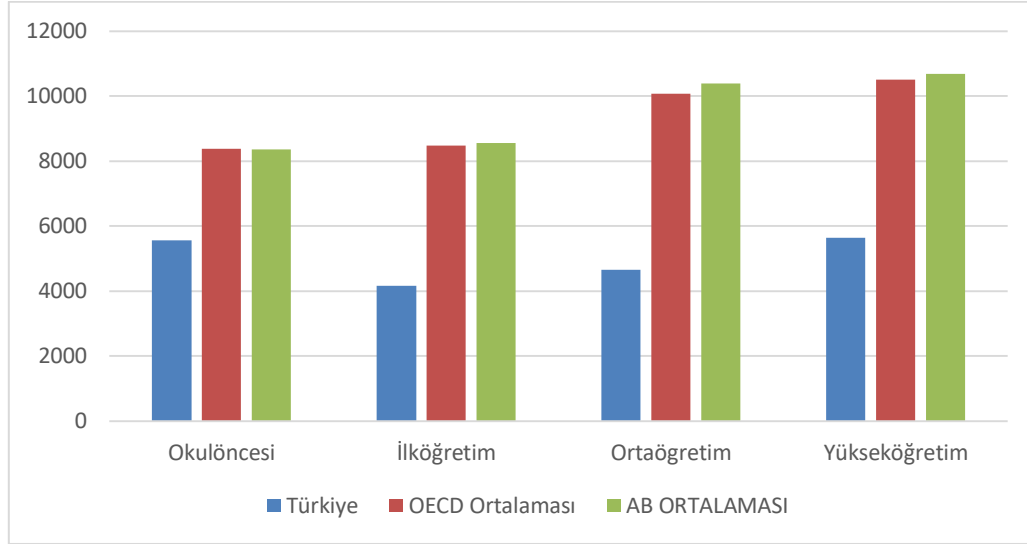
Şekil 7. Eğitime Yapılan Kaynakların Oranı

Ülkeler için öğrenci başına yapılan harcamalar, her bir öğrenci için yapılan yatırım niteliğindedir. Eğitim fırsatlarına ve nitelikli eğitime erişim ise çoğu zaman öğrenci başına yapılan harcamanın büyüklüğünü etkilemektedir. Bu noktada eğitime ayrılan kaynakların büyüklüğü, karar alıcıların diğer kamu harcamalarını ve vergi yükünü göz önünde bulundurarak yapacakları tercih doğrultusunda belirlenmektedir. Uluslararası düzeyde eğitime ayrılan kaynaklar için ideal bir düzey belirlenemese de ilgili karşılaştırmalar ülkeler için referans teşkil edebilir. Bu bağlamda referans alınabilecek ilk gösterge eğitim kurumlarında öğrenci başına yapılan harcamaların miktarıdır. OECD genelinde ilköğretim, ortaöğretim ve ortaöğretim sonrası yükseköğretim öncesi kademeler için öğrenci başına yapılan ortalama harcama 9.357 dolar iken, Türkiye’de yapılan harcama 4.505 dolar ile OECD ortalamasının yarısından biraz daha az bir miktara karşılık gelmektedir.

Yükseköğretimde yapılan harcamalara bakıldığında ise bu farkın görece daha az olduğu görülmektedir. Tüm yükseköğretim kademelerinde, Ar-Ge dâhil

olmak üzere, öğrenci başına yapılan harcama OECD ortalaması için 10.688 dolar, Türkiye için 5.633 dolardır (OECD, 2019b).

Şekil 8’de, öğrenci başına eğitim kurumlarına yapılan toplam harcama ücretleri verilmiştir.

Kaynak: OECD Education at Glance 2019. Tablo C1.1

Şekil 8. Öğrenci Başına Eğitim Kurumlarına Yapılan Harcama Ücretleri

Yükseköğretim düzeyinde, kurumsal harcamaların %67’si temel hizmetlere, öğrenci başına toplam eğitim harcamalarının kabaca % 30’u araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) çalışmalarına devam etmek için harcanmaktadır. OECD ülkelerinde öğrenci başına 6 ila 15 yaş arasındaki kümülatif harcama ortalama 93.000 ABD Dolarıdır. Türkiye’de öğrenci başına 6 ila 15 yaş arasındaki kümülatif harcama ortalama 43.000 ABD Dolarıdır (OECD, 2019b).

OECD genelinde, ilkokuldan yükseköğretime kadar olan kademeler için eğitim kurumlarında öğrenci başına yapılan harcama kişi başına düşen GSYH’nin %26’sına, Türkiye’de %21’ine karşılık gelmektedir. İlköğretim, ortaöğretim ve ortaöğretim sonrası yükseköğretim öncesi kademelerde ise OECD ortalaması için %23 olan bu değer, tüm yükseköğretim için %38’dir. Türkiye’de ilköğretimden ortaöğretim sonrası yükseköğretim öncesi kademelere kadar olan düzeyler için yapılan harcamalar, kişi başına düşen GSYH’nin %17’sine karşılık gelmektedir ve OECD ortalamasının altındadır. Yükseköğretimde ise OECD ortalamasını aşarak %40 oranına ulaşılmıştır; ancak bu, Türkiye’nin OECD ortalamasından daha fazla harcama yaptığı anlamına gelmemektedir.

Ayrıca Ar-Ge için ayrılan kaynakların yüksekliğinin de yükseköğretimdeki öğrenci başına yapılan harcamanın GSYH içindeki payında etkili olduğu unutulmamalıdır. Zira Ar-Ge harcamaları dışarıda bırakıldığında, öğrenci başına yapılan harcamanın GSYH içindeki payı Türkiye için %33'e, OECD ortalaması için %28'e düşmektedir (TEDMEM, 2019).

1.9.1.9. Eğitim Sistemi Yönetiminin Yapısı

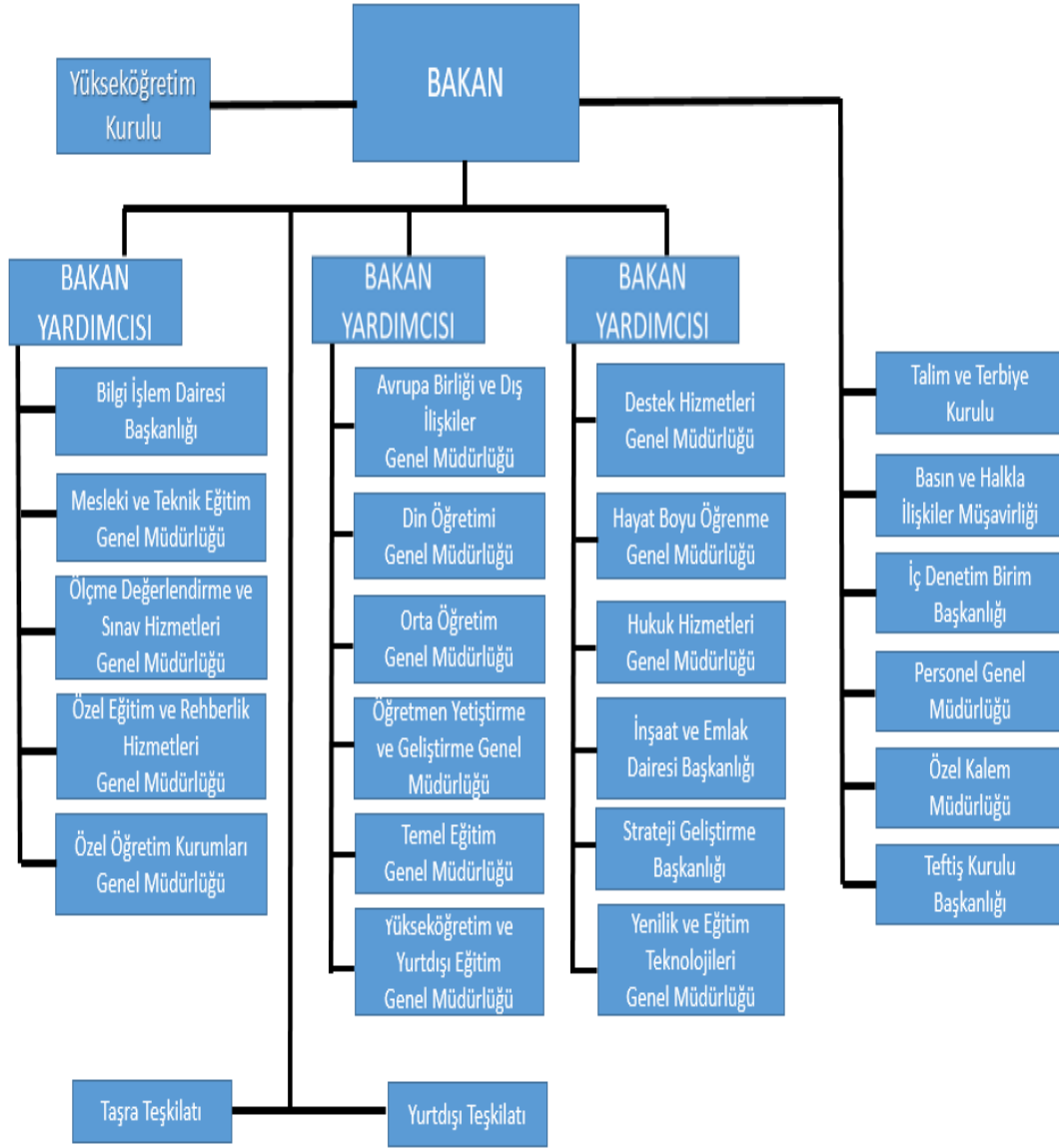
Bakanlık Merkez Teşkilatı söz konusu olduğunda Bakanlık Makamı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve 21 farklı birimden bahsetmek gerekmektedir. Bakanlık hem eğitim kurumlarının açılmasından hem denetiminden hem kapatılmasından hem de programların oluşturulmasından mesuldür. Öğretmenlerin atamaları, görevden alınmaları, işleyişleri ile ilgili tüm düzenlemeler bakanlık kapsamında ele alınmaktadır.

Bakanlığın görev ve yetkileri 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname de belirlenmiştir. Bakanlık:

- Temel Eğitim Genel Müdürlüğü,
- Ortaöğretim Genel Müdürlüğü,
- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü,
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü,
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü,
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğünün politikalarını belirlemektedir (MEB, 2011).

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünün denetimlerini bakanlık yürütmektedir. Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü, sınavların planlanmasından, uygulanmasından ve değerlendirilmesinden sorumludur (MEB, 2011).

Şekil 9'da Milli Eğitim Bakanlığı teşkilat şeması sunulmuştur.

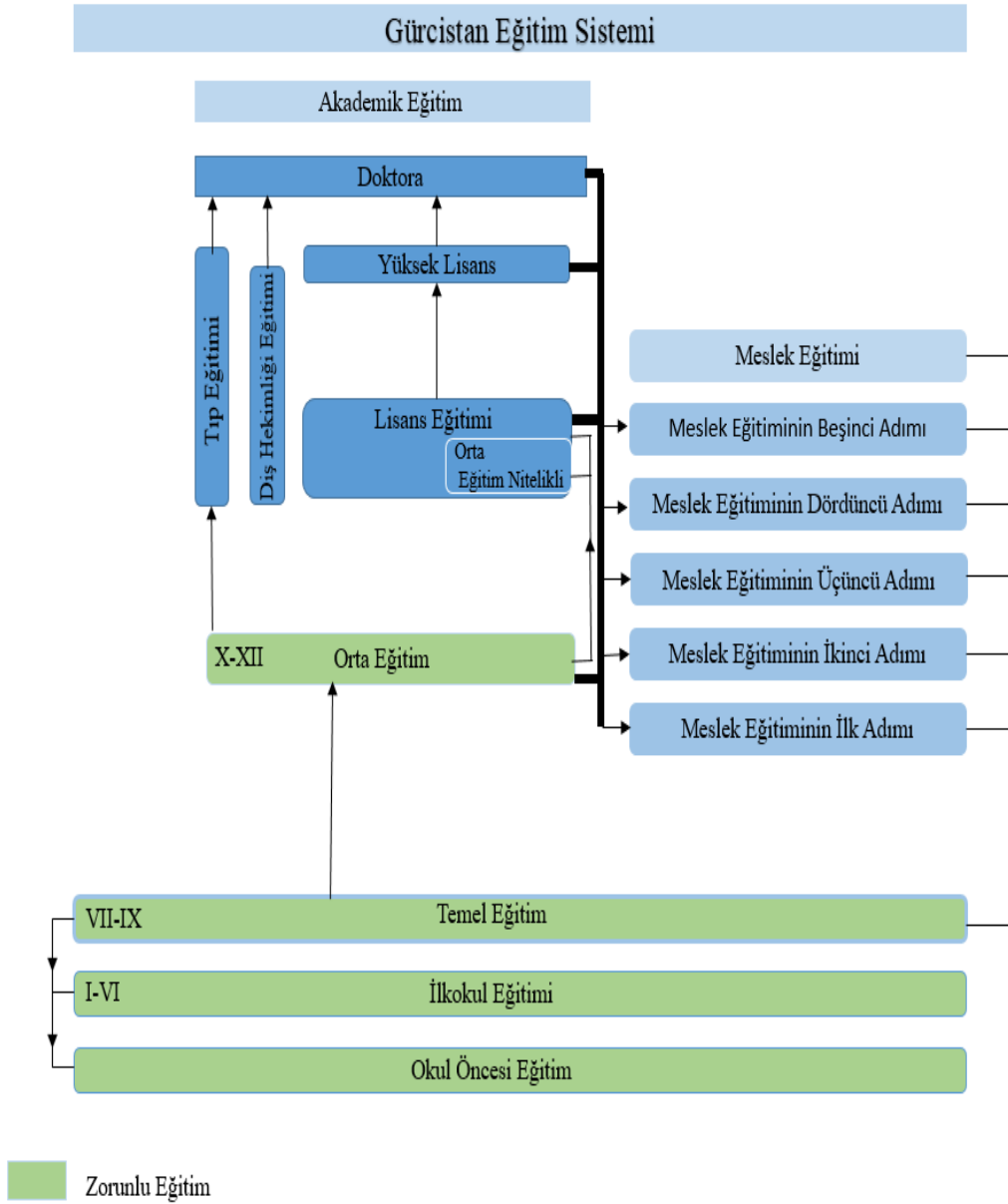

Şekil 9. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Şeması

1.9.1.2. Gürcistan Eğitim Sisteminin Yapısı

Gürcistan’da 12 yıllık eğitim süreci zorunludur ve ilköğretimden ortaöğretim seviyesine kadar her bir çocuk eğitim almak zorundadır. Gürcistan’da eğitim sistemi okul öncesi eğitim, ilköğretim eğitimi (ilkokul ve temel eğitim), ortaöğretim eğitimi ve yükseköğretim eğitimi olarak 4 gruba ayrılmaktadır. Bir genel eğitim kurumundaki sınıfta maksimum sayı 30 öğrencidir. Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı tarafından istisnalara izin verilmektedir (MES, 2020c).

Şekil 10’da, Gürcistan Eğitim Sisteminin örgütlenme yapısı sunulmuştur.

Şekil 10. Gürcistan Eğitim Sisteminin Yapısı

1.9.1.2.1. Okul Öncesi Eğitim

Gürcistan'da okul öncesi eğitim kurumlarına kayıt yaptırabilmek adına çocukların en az 2 yaşında en çok ise 6 yaşında olması gerekmektedir. Gürcistan'ın eğitim sisteminde okul öncesi eğitimde zorunluluk bulunmamaktadır. 2016 senesinden itibaren okul öncesi eğitim ile ilgili zorunluluk getirilmesi planlanmış olsa da henüz bunun ile ilgili net bir bilgi sunulmamıştır. Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı, Emek, Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı, Bölgesel Kalkınma

Bakanlığı bir arada proje yürütmektedir ve bu proje kapsamında okul öncesi eğitim sistemi kademeli olarak değiştirilmek istenmektedir (MES, 2020c).

Tablo 6’da, Gürcistan’ın 2018-2019 eğitim öğretim yılındaki okul öncesi eğitim kurumları, öğrenci ve öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 6. Gürcistan’da Okul Öncesi Eğitim Kurumları, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Devlet Okulları	Özel Okullar	Toplam
Okul Sayısı	1.211	410	1.621
Öğrenci Sayısı	121.628	42.968	164.605
Öğretmen Sayısı	9.398	4.911	14.309

Kaynak: <https://www.geostat.ge/ka/> adresinden alınmıştır.

1.9.1.2.2. İlköğretim

İlkokul Eğitimi

Gürcistan’da ilköğretim eğitimi 6 yıllık ilkokul ve 3 yıllık temel eğitim olmak üzere 9 yıllık eğitimi kapsamaktadır. İlkokul eğitimi 1-6. Sınıfları kapsamaktadır. Özellikle öğrencilerin okuma yazma öğrenmesi, gelişimini teşvik etmek, yeteneklerinin ve yaşam becerilerinin, kişilikleri ve eğilimlerinin gelişmesine yardımcı olmak, öğrenme motivasyonunu arttırmak için temel eğitim verilmektedir (MES, 2020c).

2011 senesinde yeni düzenlemeler yapılmıştır ve bu düzenlemelere göre 5 yaşından itibaren ilkokul eğitimi alınabilmektedir. Veliler isterlerse 5 yaşından itibaren çocuklarını ilkokul eğitimi için kurumlara gönderebilmektedir. Gürcistan’da ilkokul eğitimi 6 senedir. 5 yaşında okula başlayan bir çocuk 11 yaşında ilkokuldan mezun olabilmektedir. Çocuklar 14 yaşına gelinceye kadar ilkokula gidebilirler. 2011 senesinden sonra yeni düzenlemeler kapsamında 1. sınıfa başlayan öğrencilere note-book verilmektedir. Her note-book içerisinde öğrenimi kolaylaştıran oyunlar vardır ve temel eğitim çocuklara oyunlar aracılığı ile sağlanmaktadır. Böylelikle eğitim ve öğretim cazip hale getirilmesi amaçlanmıştır (Janashia, 2017).

Ders süresi 1. sınıfta 35 dakika, 2. ila 6. sınıflarda 45 dakikadır. Bir sonraki sınıfa terfi, öğrencilerin değerlendirmesine dayanır. 4., 5. ve 6. sınıf yıl sonu

sınavları başarı durumu, okul pedagojik kurulu ve Eğitim Departmanının kararı ile öğrencinin bir üst sınıfa devam edeceğine karar verilir (Gurgenashvili, 2018).

Tablo 7’de, Gürcistan ilkokul eğitimi haftalık ders çizelgesi verilmiştir.

Tablo 7. Gürcistan İlkokul Eğitimi Haftalık Ders Çizelgesi

Ders	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf	6.Sınıf
Gürcü Dili ve Edebiyatı	7	7	5	5	5	-
Gürcü Dili	-	-	-	-	-	3
Gürcü Edebiyatı	-	-	-	-	-	3
1.Yabancı Dil	-	-	-	-	-	3
2.Yabancı Dil	-	-	-	-	3	3
Matematik	4	5	5	5	5	4
Dünya Tarihi	-	-	-	-	-	2
Ülkemiz Gürcistan	-	-	-	-	3	-
Doğal Bilim	4	4	4	3	3	-
Biyoloji	-	-	-	-	-	1
Coğrafya	-	-	-	-	-	1
Sanat ve El İşi	2	2	2	2	2	1
Müzik	2	2	2	2	2	1
Beden eğitimi ve spor	3	3	3	3	3	2
Giriş	-	-	-	-	2	1
BİT / Enformatik	1	-	-	-	-	-
Sivil Savunma	-	-	-	1	-	-
Haftalık Ders Sayısı	23	23	24	24	27	25

Kaynak: <http://mes.gov.ge/> adresinden alınmıştır.

Temel Eğitim

Gürcistan’da temel eğitim 7-9. Sınıfları kapsamaktadır. Buradaki temel hedefler; öğrenme motivasyonunu daha da geliştirmek, daha fazla teşvik etmek, öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesi, mantıksal bağımsızlığı teşvik etmek, öğrencilere başkalarına ve doğaya saygı duymayı öğretmek, takdirlerini güçlendirmek, estetik değerleri ve vatandaşlık duygularını arttırmak, çok yönlü fiziksel gelişimlerinin sağlamaktır. Öğrencilerin en verimli olduğu dönemidir. Bu yüzden de bu 3 yıllık dönem zorunlu eğitim dönemi olarak kabul edilmiştir (Gurgenashvili, 2018).

Öğrenciler zorunlu olan temel eğitimi tamamladıktan sonra meslek eğitimine yönelebilmektedirler. Her ders süresi 45 dakikadır. Bir sonraki sınıfa terfi, öğrencilerin değerlendirmesine dayanır. Yılsonu sınavları, okul pedagojik kurulu ve Eğitim Departmanının kararı ile öğrencinin bir üst sınıfa devam edeceğine karar verilir (MES, 2020c).

Tablo 8’de, Gürcistan temel eğitim haftalık ders çizelgesi verilmiştir.

Tablo 8. Gürcistan Temel Eğitim Haftalık Ders Çizelgesi

Ders	7.Sınıf	8.Sınıf	9.Sınıf
Gürcü Dili ve Edebiyatı	5	5	5
1.Yabancı Dil	3	3	3
2.Yabancı Dil	4	4	4
Matematik	4	4	4
Gürcistan Tarihi	3	-	4
Coğrafya	2	2/1	2
Yurttaşlık Eğitimi	-	-	2
Biyoloji	3	2	2
Fizik	-	2	2
Kimya	-	-	2
Sanat ve Eşi	2	3/0	0/3
Müzik	2	0/3	3/0
Beden Eğitimi ve Spor	2	2	2
Sivil Savunma	-	0/1	-
Haftalık Ders Sayısı	30	30	35

Kaynak: <http://mes.gov.ge/> adresinden alınmıştır.

1.9.1.2.3 Ortaöğretim

Gürcistan’da ortaöğretimin süresi 3 yıldır. Bu süre 10. 11. ve 12. sınıfları kapsamaktadır. Genel ortaöğretimin temel amacı, öğrencileri yükseköğrenim veya işgücü piyasasına hazırlamaktır. Genel ortaöğretimi bitirdikten sonra öğrencilerin ahlaki ve fiziksel olarak bağımsız yaşama hazır olmaları gerekir. Ortaöğretim diploması alınabilmek için her 12. sınıf öğrencisi sınava girmek durumundadır. Bu sınav kapsamında öğrenciler, Gürcü Dili ve Edebiyatı, Yabancı Dil, Coğrafya, Tarih, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji derslerinden sorumlu tutulmaktadır. Bir

öğrencinin lise diploması alabilmesi için mutlaka bu sınavlardan başarı sağlaması gerekmektedir (MES, 2020c).

Tablo 9’da, Gürcistan ortaöğretim dersleri ve haftalık saatleri sunulmuştur.

Tablo 9. Gürcistan Ortaöğretim Haftalık Ders Çizelgesi

Ders	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Gürcü Dili ve Edebiyatı	5	5	5
1.Yabancı Dil	2-3	2-3	2
2.Yabancı Dil	2-3	2-3	2
Matematik	5	5	4
Gürcistan Tarihi	2	3	3
Coğrafya	2	3	1
Biyoloji	2	-	2
Fizik	2	3	2
Kimya	2	3	2
Beden Eğitimi ve Spor	2	2	2
Yurttaşlık Eğitimi	4/0	-	-
Sanat ve Elişi	0/2	-	-
Müzik	0/2	-	-
Sivil Savunma	-	-	1/0
1.Seçmeli Ders (Ekonomi, Vatandaşlık, Yasa, Küresel Coğrafya)	-	2	-
2.Seçmeli Ders (Müzik, Sanat ve El işi, Sanat Tarihi, Teknik çizim, Drama)	-	2	2
Haftalık Ders Sayısı	31	33	28-27

Kaynak: <http://mes.gov.ge/> adresinden alınmıştır.

Gürcistan’da genel eğitim veren 2.086 devlet okulu ve 227 özel okul bulunmaktadır. 2018-2019 öğretim yılı istatistiklerine göre, ülke genelinde 592.883 öğrenci eğitime devam etmekte olup, bu okullarda 63.780 öğretmen görev yapmaktadır.

Tablo 10’da, Gürcistan’ın 2018-2019 eğitim öğretim yılındaki genel eğitim kurumları, öğrenci ve öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 10. Gürcistan Genel Eğitim Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Devlet Okulları	Özel Okullar	Toplam
Okul Sayısı	2.086	227	2.313
Öğrenci Sayısı	530.112	62.771	592.883
Öğretmen Sayısı	55.946	7.834	63.780

Kaynak: <https://www.geostat.ge/ka/> adresinden alınmıştır.

1.9.1.2.4. Yükseköğretim

Gürcistan’da yükseköğretim birimleri Gürcistan Yükseköğretim Kanunu kapsamında hizmet vermek durumundadır. Yükseköğretim kapsamında lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri sağlanmaktadır (MES, 2020b). 2018-2019 öğretim yılı istatistiklerine göre Gürcistan’da 62 yetkili yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Bu eğitim kurumlarında 148.803 öğrenci eğitim görmektedir, 9.894 akademik ve idari personel çalışmaktadır. Üniversitelere entegre 42 bilimsel araştırma enstitüsünde 461 kişi çalışmaktadır. 47 yabancı uyruklu toplam 2.064 kişi doktora yapmaktadır. Tablo 11’de, Gürcistan’ın 2018-2019 eğitim öğretim yılındaki yükseköğretim kurumları, öğrenci ve personel sayıları verilmiştir.

Tablo 11. Gürcistan Yükseköğretim Okul, Öğrenci ve Personel Sayıları

	Devlet Okulları	Özel Okullar	Toplam
Okul Sayısı	19	43	62
Profesör	1.162	946	2.108
Doçent	2.210	1.367	3.577
Yardımcı Doçent	804	445	1.249
Öğretmen	605	1.271	1.876
Diğer Personel	771	313	1.084
Öğrenci Sayısı	95.545	53.258	148.803

Kaynak: <https://www.geostat.ge/ka/> adresinden alınmıştır.

Gürcistan’da hizmet veren yükseköğretim kurumları şu şekilde sıralanmaktadır (MES, 2020b):

Kolej: Lisans ve eğitim programları dâhilinde hizmet vermektedir. Sadece akademik yükseköğretimin ilk seviyesini kapsayan bir eğitim verilmektedir.

Öğretim Üniversiteleri: Yükseköğretim programlarını kapsamaktadır. Doktora programı bu kurumlar bünyesinde verilmemekte, sadece lisans ve yüksek

lisans eğitimi sağlanmaktadır. Öğretim Üniversitelerinde yüksek lisans zorunlu bir ikinci aşama olarak kabul edilmektedir.

Üniversiteler: 3 farklı yükseköğretim programını içermektedir. Bu aşamada bilimsel çalışmaları uygulayan bir kurum olarak da bilinmektedir.

Yükseköğretim kurumları kamu veya özel tüzel kişilik olabilme hakkına sahiptir. Yükseköğretim programları Avrupa Kredi Transfer Sistemi tarafından açıklanmaktadır. Tam genel eğitim alan ve birleşik ulusal sınavlardan başarı sağlayan her öğrenci yükseköğretim kurumlarına başvuruda bulunabilmektedir. Lisans eğitim programlarından mezun olabilmek adına ise 240 kredi kazanılması gerekmektedir (Charekishvili, 2015).

Öğretmen yetiştirme kurumlarında en az bir yıllık eğitimler verilmekte, 60 kredilik özel bir sistem uygulanmaktadır. Mezun olanlara ise uygulayıcı öğretmenliği belgesi verilmektedir. Öğretmen eğitiminin alınabilmesi için Ulusal Sınavlar Merkezi tarafından oluşturulmuş olan sınavlarda başarılı olmak gerekmektedir. Aynı zamanda lisans diploması alınması, akademik açıdan yeterlik sağlanması da çok önemlidir. Öğretmen eğitimleri, tıp eğitimleri, diş hekimliği ve veteriner eğitimleri lisans programları kapsamında değerlendirilmektedir. Tıp ve diş hekimliği eğitim programları 360 kredi olarak belirlenmiş olup, öğretmen ve veteriner lisans programlarında 300 kredi gereklidir (MES, 2020b).

İlk aşama lisans eğitimidir ve lisans eğitimine sahip olan bir kişi yüksek lisans eğitimi alma hakkına sahip olmaktadır. Ancak, yüksek lisans eğitiminin alınabilmesi adına mutlaka yüksek lisans sınavlarına giriş sağlanması gerekmektedir. Her bir yükseköğretim kurumu yüksek lisans için gerekli şartları kendisi belirlemektedir. Yüksek lisans eğitimleri 120 kredidir. Yüksek lisans yapmış olan bir kişi yükseköğretim kurumları kapsamında doktora yapabilme şansına sahip olmaktadır. Her bir yükseköğretim kurumu doktora için gerekli şartları kendisi belirlemektedir. Doktora programından mezun olabilmek için 180 kredinin sağlanması gereklidir (Charekishvili, 2015).

1.9.1.2.5. Mesleki Eğitim (Yaygın Eğitim)

Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı yetişkin eğitim sisteminin geliştirilmesine başlamıştır. Bu girişimin amacı, yetişkin nüfusun

becerilerini yenilemek, kısa süreli mesleki eğitim ve yeniden eğitim programları sunarak yeterlilikleri geliştirmektedir. Mesleki eğitime, temel eğitimi tamamlayan ve mesleki testlerde başarılı olan öğrenciler başvurabilmektedir (Livny ve diğerleri, 2017).

2018-2019 öğretim yılı istatistiklerine göre 105 kurum mesleki eğitim programı uygulamaktadır. Bu kurumlardaki öğrenci sayısı 11.529, öğretmen sayısı 5.009 dur. Bu kurumlarda ki personel sayısı 1637'dir (Kamu:798; Özel:839).

Tablo 12'de, Gürcistan'ın 2018-2019 eğitim öğretim yılındaki mesleki eğitim kurumları, öğrenci ve öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 12. Gürcistan Mesleki Eğitim Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Devlet Okulları	Özel Okullar	Toplam
Okul Sayısı	63	42	105
Öğrenci Sayısı	6.009	5.520	11.529
Öğretmen Sayısı	2.632	2.377	5.009

Kaynak: <https://www.geostat.ge/ka/> adresinden alınmıştır.

5 kademeli mesleki eğitimi tamamlayan öğrenciler genel eğitim sertifikası yerine de geçen mesleki eğitim sertifikası almaktadır. Temel eğitimden mesleki eğitime geçen öğrencilerin dışında kalanlar sınava girmeden ve yaş şartı aranmadan mesleki eğitime başvuru yapabilmektedirler. Mesleki eğitim, devlete bağlı veya özel olan mesleki orta eğitim kurumlarında, yükseköğretim kurumlarında, üniversitelerde ve kolejlerde verilmektedir. Öncelikli alanlarda ve temel eğitimden mesleki eğitime geçen öğrencilerin öğrenimi tamamen devlet tarafından finanse edilmektedir (MES, 2018). Öncelikli alanların dışındaki alanlarda 850 Lari eğitim ücreti ve 175 Lari kayıt ücreti alınmaktadır. Programın tamamlanmasının ardından, öğrencilere devlet tarafından tanınan bir sertifika verilmektedir (Livny ve diğerleri, 2017).

Mesleki eğitim alanındaki devlet politikasının amaçları (MES, 2018):

- Ülke ekonomisinin gelişimini desteklemek
- Bireyin kişisel ve mesleki gelişiminin teşvik edilmesi
- Yaşam boyu öğrenmenin desteklenmesi
- Çeşitli öğretme ve öğrenme biçimleri (işe dayalı öğretim vb.) ve teknolojik gelişime ilişkin yenilikçi yaklaşımlar sunmak
- Ulusal yeterlilikler çerçevesinin geliştirilmesi, yaygın eğitimin tanınması

- Örgün eğitimde mesleki eğitime yönlendirme, danışmanlık ve kariyer planlama sistem geliştirmektir.

Tablo 13'te, Gürcistan mesleki eğitim sertifika sistemi verilmiştir.

Tablo 13. Gürcistan Mesleki Eğitim Sertifika Sistemi

Seviye	Başvuru İçin Gerekli Belgeler	Mesleki eğitim sonucunda verilecek sertifikalar
Seviye 1	Gürcü Dil Sertifikası Devlet Dil Sertifikası	Birinci seviye mesleki eğitim sertifikası
Seviye 2	Temel Eğitim Belgesi Gürcü Dil Sertifikası Devlet Dil Sertifikası	İkinci seviye mesleki eğitim sertifikası
Seviye 3	Temel mesleki eğitim diploması Gürcü Dil Sertifikası Devlet Dil Sertifikası	Üçüncü seviye mesleki eğitim sertifikası
Seviye 4	Tam genel eğitimi onaylayan devlet belgesi Mesleki Eğitim Diploması Gürcü Dil Sertifikası Devlet Dil Sertifikası	Dördüncü seviye mesleki eğitim sertifikası
Seviye 5	Ön Kalite Belgesi Yüksek Mesleki Eğitim Diploması	Beşinci Seviye Mesleki Eğitim Sertifikası
Seviye 6	Lisans derecesi Öğretmen Eğitim Sertifikası	
Seviye 7	Yüksek Lisans Derecesi Doktor Diploması Diş hekimi diploması Yüksek Lisans Sertifikası Veteriner Master Sertifikası Veteriner eğitimi sertifikası	
Seviye 8	Doktora Sertifikası	

Kaynak: <http://tpdc.gov.ge/> adresinden alınmıştır.

1.9.1.2.6. Öğretmen Yetiştirme

Gürcistan Meslek Sertifikası sayesinde öğretmen eğitimi atılımı yapılmış, bu durum Sovyetlerde de devam etmiştir. SSCB'nin son yıllarında öğretmen eğitiminde sorunlar yaşanmaya başlanmış, Sovyetler Birliğinin parçalanmasından sonra ise durum içinden çıkılmaz bir hale gelmiştir. Dolayısıyla öğretmenler hak etmiş oldukları değeri görememeye başlamıştır. Bunun en önemli kanıtlarından biri de düşük öğretmen maaşlarıdır (Kobakhidze, 2016).

1991 ile 2005 yılları arasında öğrencilere gelecekte mesleğinizin ne olmasını istersiniz sorusuna hiçbir öğrenci öğretmen yanıtını vermemiştir. Öğrenciler geleceklerini garanti altına almak için hukuk ya da ekonomi gibi bölümleri tercih etmiştir. Günümüz koşullarında bu sorunun büyük ölçüde çözüme ulaştığı görülmektedir (<http://diaspora.gov.ge>).

2008 senesinin Kasım ayından sonra, öğretmenlerin kalitesinin artırılması için sertifika sürecine geçiş sağlanmıştır. Sertifikasyon süreci kapsamında öğretmenlerin profesyonel bir kariyer yapabilmesinin önü açılmıştır. Yapılan çalışmalardan sonra 2015 ile 2016 eğitim öğretim senesinden sonra öğretmenler kategorilere ayrılmaya başlanmıştır. Statü artırılabilmesi için gerekli puanların ve yeterliliklerin sağlanması gerekmektedir (Jeladze, 2017).

Devlet okullarında ilköğretim veya branş öğretmeni olabilmek için Eğitim Fakültelerinden/Pedagoji bölümlerinden mezun olma zorunluluğu bulunmaktadır. Gürcistan da 16 üniversite öğretmen yetiştirme programı uygulamaktadır (<http://www.mes.gov.ge/>):

- **Ivane Javakhishvili Tiflis Devlet Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, Rus Dili, İngilizce, Almanca, Fransızca, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Coğrafya, Vatandaşlık Eğitimi, Tarih),
- **Ilia Devlet Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, Matematik, Tarih, Vatandaşlık Eğitimi, Coğrafya, Biyoloji, Fizik, İngilizce, Almanca, Rusça, İkinci Yabancı Dil Olarak Gürcüce),
- **Sokhumi Devlet Üniversitesi** (Matematik, Bilişim, Fizik, Kimya, Coğrafya, Biyoloji, Tarih, Gürcü Dili ve Edebiyatı, İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça),
- **Tiflis Vano Sarajishvili Devlet Konservatuvarı** (müzik),
- **Samtshe-Javakheti Devlet Üniversitesi** (Matematik, Gürcü Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili, Rus Dili, Alman Dili, Tarih ve Sosyal Bilimler, Biyoloji, Coğrafya, Kimya, Fizik),
- **Shota Meskhia Zugdidi Devlet Eğitim Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, Matematik, İngiliz Dili, Tarih),

- **Akaki Tsereteli Devlet Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, Matematik, Coğrafya, Biyoloji, Fizik, Kimya, İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça, Tarih, Müzik),
- **Iakob Gogebashvili Telavi Devlet Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, Matematik, Kimya, Fizik, Biyoloji, Coğrafya, Tarih, İngiliz Dili, Alman Dili, Spor, Güzel ve Uygulamalı Sanatlar),
- **Batum Shota Rustaveli Devlet Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, Matematik, İngilizce, Almanca, Rusça, Fransızca, Fizik, Biyoloji, Kimya, Coğrafya, Tarih, Kent Eğitimi, Spor, Güzel ve Uygulamalı Sanatlar),
- **Batum Sanat Üniversitesi** (Güzel ve Uygulamalı Sanatlar),
- **Gori Devlet Eğitim Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, Matematik, İngiliz Dili, Alman Dili, Biyoloji, Coğrafya, Tarih),
- **Gürcü Patrikhanesi'nin İlk Çağrılı Gürcü Üniversitesi St.Andrew** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, Tarih, Matematik, Kimya, Fizik, Biyoloji, İngilizce),
- **Gürcistan Patrikhanesi St. Tbel Abuseridze Eğitim Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, Güzel ve Uygulamalı Sanatlar, Tarih),
- **Georgia Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili, Fizik, Matematik, Tarih, Bilgi ve İletişim Teknolojileri),
- **Uluslararası Karadeniz Üniversitesi** (Matematik, İngilizce)
- **Doğu Avrupa Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, İngilizce),
- **Avrupa Üniversitesi** (Gürcü Dili ve Edebiyatı, Matematik, Tarih, Vatandaşlık Eğitimi, Coğrafya, Biyoloji, Fizik, Kimya, Doğa Bilimleri, İngilizce, Rusça),
- **Gürcistan Devlet Eğitim Beden Eğitimi ve Spor Üniversitesi**

Üniversitelerde 60 kredilik Pedagoji eğitimini tamamlayan öğretmen adayları, sırası ile yükseköğretim kurumu tarafından belirlenen bitirme sınavına, daha sonra Ulusal Eğitim Kalitesi Geliştirme Merkezi tarafından yapılan alan sınavına katılır. Bu sınavlardan başarılı olan öğretmen adayı öğretmen eğitim programına katılma hakkı kazanır. Öğretmen eğitimi programının tamamlanmasının ardından 7 yıl geçerli olan öğretmen eğitimi sertifikası verilmektedir. Öğretmen yetiştirme programı 60 kredi içerir. Yükseköğretim

kurumunun öğretmen yetiştirme programı devlet harç yardımı ile finanse edilmektedir. Öğretmen eğitimi sertifikası alan adaylar öğretmen olarak okullara başvuru yapabilmektedir (MES, 2020a).

Tablo 14'te Gürcistan öğretmen eğitimi sertifika programı verilmiştir.

Tablo 14. Gürcistan Öğretmen Eğitimi Sertifika Programı

	Konu	Süre
Modül 1	Öğrenci odaklı öğrenim ortamının özellikleri	2 gün (12 Saat)
Modül 2	Öğrenci odaklı öğrenim ortamı Öğrenim ve değerlendirme stratejileri	2 gün (12 Saat)
Modül 3	Öğrenim sürecinin Pozitif yönetimi ve mesleki gelişim için hazırlık	2 gün (12 Saat)
	Konu metodolojisi kursu Derslerde aktif eğitim	4 gün (24 Saat)

Kaynak: <http://tpdc.gov.ge/> adresinden alınmıştır.

2014 yılına kadar öğretmen sertifikasyon süreci isteğe bağlı iken 2014 yılından itibaren zorunlu hale gelmiş ve sadece sertifikalı öğretmenler devlet okulunda çalışmaya başlamıştır.

Öğretmenlikte dört statülü sistem bulunmaktadır (MES, 2020a):

- Uygulayıcı öğretmen (stajyer/aday öğretmen)
- Kıdemli öğretmen
- Başöğretmen
- Mentör öğretmen

Statüler arasında geçiş yapmak çok zor olup, çok fazla kriteri yerine getirmek gerekmektedir. Öğretmenler meslek hayatı boyunca puanlar biriktirmekte ve bu puanlar ile bir üst statüye geçebilmektedir. Maaşları ise bu statülere göre belirlenmektedir (Jeladze, 2017).

Gürcistan'da Uygulayıcı öğretmenin yıllık maaşı 4,860 Lari, Kıdemli öğretmenin yıllık maaşı 8,700 Lari, Başöğretmenin yıllık maaşı 10,860 Lari, Mentör öğretmenin yıllık maaşı 13,260 Laridir. Gürcistan'da asgari eğitime sahip uygulayıcı öğretmen kişi başına düşen GSYİH'den %44 daha az kazanmaktadır. Buna karşılık, OECD ülkesinde aynı eğitim seviyesine ve deneyime sahip öğretmen kişi başına düşen GSYİH'den %10 daha fazla kazanmaktadır. Ancak, Gürcistan'ın 2015'teki maaş revizyonu ile kıdemli öğretmen kişi başına GSYİH'den %8 daha fazladır. Öğretmen maaşları her yeni kademedeki önemli ölçüde artmakta, böylece en

üst basamakta bulunan mentor öğretmen, en düşük basamakta bulunan uygulayıcı öğretmenden 2,7 kat daha fazla kazanmaktadır (OECD, 2019a).

Tablo 15'te, Gürcistan öğretmen statüleri ve kredi puanları verilmiştir.

Tablo 15. Gürcistan Öğretmen Statüleri ve Kredi Puanları

	Uygulayıcı Öğretmen	Kıdemli Öğretmen	Başöğretmen	Mentör
Gereken Kredi		19	25	30
Zorunlu Faaliyetler	1. İki sınıf içi gözlemi (4 kredi) 2. Konu bilgisi sınavı veya Pedagoji sınavı (10 kredi)	1. Dış sınıf gözlemi (4 kredi) 2. Pedagojik araştırma (2 kredi) 3. Değerlendirilen iki model ders (2 kredi)	1. Değerlendirilmiş dört model ders (4 kredi) 2. Bir eğitim kurumunun değerlendirmesinin yapılması (3kredi) 3. Eğitim kaynakları geliştirme (2 kredi)	
İsteğe Bağlı Faaliyetler	1. Meslektaşlarla toplantılar (0,5 kredi) 2. Öğrencileri yarışmalara hazırlama (0,5 kredi) 3. Okul grubu faaliyetleri (0,5 kredi) 4. Öğretimde BİT Kullanımı (0,5 kredi) 5. Öğretmen Değerlendirme Grubu Üyesi (1 kredi) 6. Hizmet içi eğitim, 25 saat (1 kredi) 7. Kulüp faaliyetleri (1 kredi) 8. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerle çalışma (1-2 kredi) 9. Sosyal projeler (0,5 kredi) 10. Resmi dil kursu (2 kredi)	1. Mesleki gelişim akredite eğitim (1 kredi) 2. Resmi dil kursu (2 kredi) veya oluşturma (1 kredi) 3. Eğitim kursu sağlamak veya vermek (0,5 kredi) 4. Ders dışı faaliyetler, okul kulübü işletmek veya yaz okulu düzenlemek (1 kredi) 5. Özel eğitimli öğrencilerle çalışma (1-2 kredi) 6. Öğretim projeleri veya öğrencileri yarışmalara hazırlama (0,5 kredi) 7. Okul gelişimini desteklemek, meslektaşlarla toplantılar (0,5-1 kredi) 8. Diğer öğretmenlerin denetlenmesi (3 kredi) 9. Öğretmen Değerlendirme Grubuna üyelik (1 kredi) 10. Dış okul etkinlikleri, konferansta konuşma (1 kredi) 11. Öğretim kaynakları oluşturmak (1 kredi) 12-Eğitim bloğu (1 kredi)		
Statüyü Korumak İçin Gerekli Kredi	3 Yıl 13 Kredi	4 yıl 17 Kredi	4 Yıl19 Kredi	Daimi

Kaynak: <http://tpdc.gov.ge/> adresinden alınmıştır.

Gürcistan'da öğretmen maaşları devlet tarafından ödenmektedir Ayrıca:

- Sertifikalı öğretmenlere ek 75 Lari
- Bilgisayar ve İngilizce sınavlarında başarılı öğretmenlere ek 125 Lari

- Fen bilimleri öğretmenleri için, laboratuvar sınavından başarılı olunması durumunda ek 75 Lari
- İki dilli eğitime katılan öğretmenlere ek olarak 200 Lari verilmektedir (<http://diaspora.gov.ge>).

Gürcistan'da öğretmenlerin %2,4'ü ön lisans, %15,6'sı lisans, %75,3'ü yüksek lisans, %1,8'i doktora mezunudur. Gürcistan, TALIS 2018'e katılan ülkeler arasında yüksek lisans ve doktora mezunu olan öğretmen oranının en fazla olduğu ilk beş ülke içerisinde. Bir başka deyişle, OECD ortalamasına kıyasla, Gürcistan'da yüksek lisans ve doktora eğitim derecesine sahip öğretmenlerin oranı oldukça yüksektir (OECD, 2019a).

Gürcistan, OECD, TALIS ve AB ülkeleri arasında en yaşlı öğretmen nüfusuna sahip ülke konumundadır. Gürcistan'da görev yapan öğretmenlerin yaş ortalaması 50,4 iken, OECD ortalaması 44,1, TALIS ortalaması 43,4 ve AB ortalaması 44,5'tir. Gürcistan'da görevdeki öğretmenlerin % 3,9'u 30 yaş altında, % 42,6'sı 30-49 yaş arasında, % 53,5'i ise 50 yaş üzerindedir. OECD üyesi ülkelerde görevdeki öğretmenlerin % 11,1'i 30 yaş altında, % 54,5'i 30-49 yaş arasında, % 34,4'ü ise 50 yaş üzerindedir (OECD, 2019a).

Gürcistan öğretmen mesleki gelişimini önemsemektedir. Tiflis ve Kutaisi'deki 'Öğretmen Evleri' sayesinde, tüm öğretmenler ücretsiz yeterlik dersleri alma fırsatına sahiptir. Öğretmenevi daha sonra Akhaltsikhe, Batum ve Zugdidi'de açılmıştır. Devlet, öğretmenleri İngilizce dil eğitimi almaları için İngiltere'ye, fizik öğretmenlerinin niteliklerini arttırabilmek için dünyaca ünlü Uluslararası Bilim Merkezi'ne (CERN) göndermektedir. Buna ek olarak, tüm kamu okul öğretmenleri devlet tarafından sigortalanmıştır (Maya, Sofiko, Manana ve İrina, 2015).

Uygulayıcı Öğretmen (Stajyer/Aday Öğretmen)

Bu statüyü herhangi bir öğretmen doğrudan alabilmektedir. Ancak uygulayıcı öğretmen statüsünde kalabilmek için 3 sene içinde 13 kredi puanı alınması gereklidir. Aynı zamanda 3 yıl içinde yapılacak her bir sınavdan da başarı sağlanmalıdır. Uygulayıcı öğretmenlerin faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir (MES, 2020a):

- Kendi kendini değerlendirme anketini doldurması gerekmektedir

- Mesleki olarak gelişim sağlanabilmesi için kendi iş planını hazırlaması gereklidir
- Yapılan tüm alan sınavlarında başarı sağlamalıdır
- Mesleki anlamda eksik olan yönlerin tamamlanması için mesleki gelişim kurslarına başvuru yapılmalıdır
- Öğretmen gruplarının uygulayıcı öğretmenin derslerini izlemesi gerekmektedir

Kıdemli Öğretmen

Uygulayıcı öğretmen statüsünden kıdemli öğretmen statüsüne geçebilmek adına 4 sene içerisinde 19 kredi puanını elde etmek gerekmektedir. Kıdemli öğretmen seçim yapabilir ve bu aşamada 4 senelik konumların belirli kredi puanlarını daha önceden alabilir. Kıdemli öğretmen için deneyim çok önemlidir. Bu nedenle sıklıkla seminerlere katılmalı, mesleğinde aktif olmalı ve deneyim kazanmalıdır. 19 kredi puanı 4 seneden önce toplanırsa 4 senenin bitmesi beklemeden statü düzeyinde yükselme söz konusudur. Kıdemli öğretmen statüsünde kalabilmek için 4 sene içinde 17 kredi puanı alınması gereklidir (Jeladze, 2017).

Kıdemli öğretmen faaliyetleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (MES, 2020a):

- Kendi kendini değerlendirme anketini doldurması gerekmektedir
- Mesleki anlamda başarı sağlanabilmesi için kendi çalışma planını hazırlaması gereklidir.
- Öğretmenler tarafından öğretmenin yeterliği test edilmelidir
- Dersin dışında farklı etkinliklerde yer almalıdır
- Ek görevlere her zaman vakit ayırmalıdır

Başöğretmen

Kıdemli öğretmen statüsünden başöğretmen statüsüne ulaşabilmek adına 5 yıllık görev süresinin mutlaka doldurulması gerekmektedir. Eğer 5 sene içinde kriterler karşılanamazsa o zaman 1 yıl daha ek süre istenebilmektedir. Başöğretmen statüsü için 25 kredi puanı gereklidir. Başöğretmen statüsünde kalabilmek için 4 sene içinde 19 kredi puanı alınması gereklidir (Jeladze, 2017).

Başöğretmenlerin faaliyetleri ise şu şekilde sıralanmaktadır (MES, 2020a):

- Değerlendirme anketinin doldurulması gerekmektedir

- Mesleki başarının sağlanması için mutlaka iş planı yapılmalıdır
- Model derslere ağırlık verilmelidir
- Mutlaka çalışılan okulun ihtiyaçlarına göre bir planlama yapılmalıdır
- Ders kaynaklarının düzenli bir şekilde hazırlanması gerekmektedir
- Ek görevlere her an hazır olunmalıdır

Mentör

Akıl hocası olarak da bilinen mentör statüsüne ulaşabilmek için 5 yıllık hizmet süresinin doldurulması zorunludur. Aynı zamanda 30 kredi puanının da mutlaka biriktirilmesi gerekmektedir. 30 kredi puanının 15 puanı ders ve mesleki etkinliklere, diğer 15 puanı ise mesleki seminerlere ve kurslara bağlıdır. Statü atlamak isteyen öğretmenlerin değerlendirilmesi için öğretmenler arasından puan verecek bir ekip oluşturulmaktadır. (Kobakhidze, 2016).

Mentör öğretmenlerin faaliyetleri ise aşağıdaki şekildedir (MES, 2020a):

- Kendi kendini değerlendirme formu mutlaka doldurulmalıdır
- Mesleki gelişim açısından bir planlama yapılmalıdır
- Model dersler çok daha ön planda tutulmalıdır
- Öğretmen mutlaka kendi okulunun gereksinimlerine odaklanmalı, aynı zamanda mesleki gelişim için de seminerlere katılmalıdır
- Ders ile ilgili tüm materyalleri toplamalıdır
- Gerek öğretmenlere gerek ise öğrencilere danışmanlık hizmeti sağlanmalıdır

Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı hükümete karşı bir sorumluluk üstlenmektedir. Yasalar kapsamında Başbakan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı'nın görevlerini belirlemektedir. Aynı zamanda Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığının bütçe kaynağı da devlettir. Bütçenin nasıl kullanılacağı ise Gürcistan mevzuatınca belirlenmektedir. Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı politikanın bir kolu olarak kabul edilmektedir (Tabatadze ve Gorgadze, 2017).

Bakanlığa bağlı olan kurum ve kuruluşların, kişilerin denetimi de yine bakanlık tarafından sağlanmaktadır. En önemli görevleri arasında faaliyetlerin koordinasyonlarının sağlanması ve mesleki eğitimlerde geliştirici yöntemleri oluşturulması bulunmaktadır. Aynı zamanda bakanlık bünyesinde bilimin gelişimi için teknolojik destekler de yer almaktadır. Devletin dilinin korunması ve

yaygınlaştırılması, çocukların bakımının standartlarda tutulması önemli görevler arasındadır. Bakanlığın geri kalan tüm görevleri aşağıdaki gibidir (<https://www.mes.gov.ge/>):

- Eğitimde hizmet verecek olan personellerin seçimini yapmak
- Anayasal haklara bağlı kalarak müfredat oluşturmak
- Yaşam boyu sisteminin oluşturulmasını teşvik etmek
- Mevcut eğitim sisteminin değerlendirmesini yapmak
- Bilimi incelemek ve değerlendirmek
- Eğitim ve bilim sistemlerinin geliştirilmesini sağlamak
- Yön gelişimi hakkında tahminde bulunmak
- Devlet dil politikasını uygulamak
- Okul öncesi eğitim için sunulan standartları kontrol etmek
- Eğitim ve öğretim kurumlarını yönetmek

Eğitim sisteminde yer alan personelin denetimini sağlamak Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığının görevleri arasındadır. Öğretmenler görevlerini ihlal ettiği zaman bakanlığın cezalandırma sistemi aktif olmaktadır. Öğretmenlere görev ihmalleri karşısında disiplin cezası verilebilmektedir (Kobakhidze, 2013).

Mesleki eğitimler konusunda bir standardın oluşturulması ve onaylanması konusunda bakanlık görevlidir. Mesleki yeterlik için programların geliştirilmesi konusunda planlamalar yapılmaktadır (MES, 2018).

Bakanlık tüm bu görevlerinin yanında öğretmenlerin ve bilim insanlarının sosyal korumalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda bilim ve teknoloji alanında devlet politikası geliştirmek ve bütçe sağlamak da yine bakanlığın görevleri arasındadır. Bakanlık bilimsel araştırmaları teşvik etmek zorundadır. Öğretmenlerin gelişimini sağlamak için bilimsel ve teknik konferanslar düzenlemek, sempozyumlar yapmak, sergiler açmak Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı görevlerindendir. Bakanlık verilen tüm eğitimlerin Gürcistan mevzuatına uygunluğunu kontrol etmektedir. Yetki dahilinde personelleri atama ve işten çıkarma hakkı da bakanlığa aittir (Kobakhidze, 2013).

Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığının yönetim ve yetki alanlarını devlet belirlemektedir. Hükümet bakanlığın görevlerini tek tek listelemekte ve

bakanlığa sorumluluk yüklemektedir. Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı (MES, 2020a):

- Devletin mallarını koruma ve kullanmada yetki sahibidir.
- Yönetim kapsamında komiteler ve konseyler oluşturabilmektedir.
- Gürcistan mevzuatı tarafından öngörülen diğer faaliyetleri yerine getirmektedir.

Genel eğitimin kalitesinin sağlanmasında hem iç hem de dış kalite güvence sistemleri devreye girmektedir. İç kalite güvence sistemleri, genel eğitim kurumları tarafından sağlanmaktadır. Dış kalite güvence sisteminde ise Gürcistan mevzuatı devreye girmektedir. Ulusal Eğitim Kalitesi Geliştirme Merkezi tüm uygulamalardan sorumludur (MES, 2019a).

1.9.1.2.7. Öğretmen Atama Sistemi

Gürcistan'da öğretmen atamaları, yerel yönetimler tarafından yapılmaktadır. Merkezi bir sistem söz konusu değildir. Eğitim kurumları, Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı sistemi içinde kamu hukukunun tüzel kişilikleri olarak, personel alımlarında bağımsız kararlar almaktadır. Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı'nın herhangi bir devlet okulundaki bir kişinin istihdamını değerlendirme yetkisi yoktur. Öğretmen Faaliyetlerini Başlatma ve Sonlandırma Kurulu mülakat kurallarını, koşullarını (Rekabet Komisyonunun faaliyetleri dahil olmak üzere genel eğitim kurumlarında), öğretmenlerin faaliyetlerinin başlatılma ve bitirme prosedürlerini tanımlamaktadır. Davetli ya da yedek öğretmenler dahil olmak üzere okulda öğretmen olarak çalışmak isteyen kişiler için de bu prosedür geçerlidir (MES, 2019b).

Öğretmenin Temel Gereksinimleri

Açık bir mülakat ile öğretmen adayı boş olan pozisyon için değerlendirilmektedir. Mülakata başvuru yapabilmek için aşağıda belirlenen koşullar karşılanmalıdır:

- Belirtilen özel yeterlilik koşullarını taşımak
- Sertifika sahibi olmak
- Kasıtlı bir suçtan hüküm giymemiş ve mahkûm edilmemiş olmak.

Ayrıca okul, öğretmen adayından uyğşturucu testi sertifikası talep etme hakkına sahiptir (MES, 2020a).

Aday için Özel Yeterlik Koşulları

İlköğretim, ortaöğretim, mesleki eğitim için öğretmen başvurusu yapan bir öğretmen adayı, öğretmenlik mesleki standartlarını ve aşağıda belirlenen gereksinimleri karşılamalıdır (MES, 2019b):

- Bütünleşik bir lisans eğitim programını tamamladıktan sonra akademik bir Yüksek Lisans derecesi almış olmak
- Ulusal müfredatta öngörölen konu ile ilgili bir yüksek lisans mezunu olmak
- Öğretime başladıktan sonraki 2 yıl içinde bir öğretmen eğitim programını veya uzaktan eğitim öğretmen eğitim programını tamamlamak
- Gürcistan mevzuatı tarafından belirlenen yükseköğrenim ve konu yeterliğini belgeleyen doküman hangi dalda eğitim verilebileceğini belirlemektedir

Temel, sanat veya spor dersi öğretimi adayı, öğretmenlik mesleki standartlarını ve aşağıda belirlenen koşulları karşılamalıdır (MES, 2020a):

- Tam-genel eğitime sahip olmak
- İlgili sanat veya spor yükseköğrenimine veya spor mesleki eğitime sahip olmak ve Gürcistan mevzuatına uygun olarak bir öğretmen eğitim programını tamamlamış olmak

Okullarda askeri öğretimi sağlamak için adaylar, öğretmenlik meslek standartlarını ve aşağıda belirlenen koşulları karşılamalıdır (MES, 2020a):

- Tam-genel eğitime sahip olmak
- Uygun askeri eğitime sahip olmalı ve Gürcistan mevzuatına uygun bir öğretmen yetiştirme programını tamamlamış olmak

Çok dilli eğitim, temel ortaöğretim düzeyinde eğitim için adaylar, biri Gürcüce olmak üzere en az iki dil bilmelidir. Ayrıca, öğretmenlik mesleki standartlarını ve aşağıda belirlenen koşulları karşılamalıdır (MES, 2020a):

- Öğretmen adayı, ilgili konuyu öğretmek için gerekli yetkinliğe ve pratik deneyime sahip olmalıdır

- Ulusal müfredatta belirtilen konuda en az lisans derecesine sahip olmalı ve davet edilen öğretmen için belirlenen şartları yerine getirmelidir

Okulda boş bir pozisyon bulunması durumunda, okul müdürü gerekçeli bir karara dayanarak, açık ilan yoluyla veya açık ilan olmadan okuldaki boş pozisyonu doldurma ve acil durumlarda öğretmenleri hemen işe alma hakkına sahiptir. Boş pozisyonun okul içinden doldurulamaması durumunda, okul müdürü tarafından mülakat komisyonunun koşullarını, yapısını belirleyen yasaya dayanarak mülakat başvurusu ilan edilir (Kobakhidze, 2013).

Mülakatın <http://teacherjobs.ge/> adresindeki istihdam bölümünden ilan edilmesi zorunludur. Okul yönetimi mülakat hakkında okulun web sitesinde, ilgili web sitelerinde, sosyal ağlarda ve yazılı basında bilgi yayınlama hakkına sahiptir.

Mülakat bildirimi aşağıdaki bilgileri içermelidir (MES, 2019b):

- İlgili okulun adı
- Öğretmenin branşı
- Adayın yeterlilik şartları
- Çalışma saatleri hakkında bilgi
- Ücret hakkında bilgi
- İlgili okul iletişim bilgileri
- İşe başlama tarihi
- Son başvuru tarihi
- Okul kararıyla diğer bilgiler

Okul müdürü, adil başvuru koşullarını sağlamak için mülakat komisyonu kurmaktadır. Komisyonun amacı, okul müdürü tarafından belirlenen boş öğretmen kadrosu için en iyi adayı seçmektir. Mülakat komisyonunun görevi ve yapısı (MES, 2019b):

- Komisyon üye sayısı ve bileşimi, öğretmen boş pozisyonunun özgünlüğüne bağlı olarak üç üyeden az olmamak kaydıyla okul müdürü tarafından belirlenir.
- Bir adayın yakın akrabası komisyonun üyesi olamaz.
- Bağımsız bir uzman komisyon üyesi olarak atanır
- Komisyon başkanının yokluğunda başkan yerine görev alması için komisyon üyeleri arasından bir başkan vekili belirlenir

- Mülakat öğretmen açığı olan okul tarafından organize edilir
- Komisyon üyesi kendi kendini reddedebilir. Kendini ret eden üye diğer adayların değerlendirilmesine ve karar alma süreçlerine katılamayacaktır
- Komisyonda en az 3 üye bulunduğu durumlarda karar verilebilir. Oyların eşitliği durumunda oturum başkanının oyu belirleyici sayılır
- Komisyon kararını gizli oyla alır
- Komisyon bu kurala uygun olarak bir adayın öğretmen mesleki standardında belirtilen mesleki bilgi, beceri ve niteliklere uygunluğunu değerlendirir
- Adayın komisyon tarafından değerlendirilmesi tarafsız ve tutarlı olmalıdır
- Komisyon tarafından yapılan değerlendirme adayın bilgisinin, kendisi tarafından sunulan belgelerinin, iş deneyiminin ve eğitiminin incelenmesine dayanmalıdır
- Adayın komisyon tarafından değerlendirmesinin gerekçeli sonucu komisyon başkanı ve hazır bulunan üyeler tarafından imzalanarak komisyon oturumunun tutanaklarına yansıtılır. Komisyon üyesi tutulan tutanağa karşı görüş bildirme hakkına sahiptir.

Mülakat Aşamaları

- Adaylar tarafından sunulan başvuruların incelenmesi
- Başvuran adayların değerlendirilmesi
- Mülakat sonuçlarının açıklanması

Talep Komisyonu

Mülakat sonucuna itiraz edilmesi durumunda, mülakat prosedürlerinin, aşamalarının ve sonuçlarını gözden geçirilmesi için sayısı ve yapısı okul müdürü tarafından belirlenen bir talep komitesi oluşturulur. Aday, mülakat sonuçlarının yazılı olarak bildirilmesinden sonraki iki iş günü içinde itiraz hakkına sahiptir. Yapılan başvuru beş iş gününden fazla olmamak üzere komisyon tarafından incelenir ve karar adaya bildirilir. Talep komisyonun görevi ve yapısı (MES, 2019b):

- Başkan, başkan vekili ve üyelerinden oluşur

- Mülakatın herhangi bir aşamasına katılan kişi, talep komisyonu üyesi olamaz
- Talep komisyonu başkanının bulunmaması halinde görevleri başkan vekili tarafından yerine getirilir
- Talep komisyonu kararı hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu ile alınır Bölünmüş oylama durumunda oturum başkanının oyu belirleyici sayılır
- Talep komisyonu kararı, toplantı başkanı ve katılan üyeler tarafından imzalanan tutanak ile verilir
- Talep komisyonunun üyesi muhalif görüşünü ilgili kaydın yapıldığı tutanağa ekleme hakkına sahiptir
- Adayın, Gürcistan mevzuatı tarafından belirlenen şekilde mülakat prosedürleri, aşamaları ve sonuçları hakkında mahkemeye başvurma hakkı vardır.

1.9.1.2.8. Okul Müdürü Atamaları

İlköğretim veya ortaöğretim okullarında okul yöneticisi olarak çalışmak için adayın en az 40 saatlik eğitim yöneticisi eğitimini tamamlayarak eğitim lideri sertifikası alması gerekmektedir. Sınıf deneyimi olmayan bir adayın yönetici olarak hizmet etmesi mümkün olsa da genel olarak tercih edilmemektedir. Devlet okullarında okul yöneticisi olmak için şartlar aşağıdaki gibidir (MES, 2006):

1. Lisans ve öğretmen hazırlık programını tamamlamak
2. Öğretmen eğitimi sertifikası sahibi olmak
3. En az üç yıl öğretmenlik deneyimi sahibi olmak
4. Eğitim yönetimi, eğitim liderliği ve politikası gibi yakın ilişkili bir alanda yüksek lisans derecesine sahip olmak
5. Okul yöneticisi lisansı kazanmak için ilgili testleri geçmek
6. Eğitim liderliği sertifikası sahibi olmak

Sınıf deneyimi kazanmak okul yöneticisi olmanın önemli bir adımıdır ve yüksek lisans başvuru şartlarından biri de sınıf deneyimidir. Ortaöğretim ve sonrası okullarda yönetici pozisyonları yüksek lisans derecesi gerektirirken, birçok kolej ve üniversitede yönetici pozisyonu için doktora derecesi istenmektedir. Yüksek lisans

eğitimini tamamlayan ve eğitim lideri sertifikası alan öğretmenler, açık bulunan okullarda yönetici pozisyonuna başvuru yapabilmektedir (Gurgenashvili, 2018).

Tablo 16’da, Gürcistan eğitim lideri sertifika programı verilmiştir.

Tablo 16. Gürcistan Eğitim Lideri Sertifika Programı

	Konu	Süre
Liderlik Akademisi 1	21. Asır Okul Özellikleri Etkili müdür: Teoriden Pratiğe doğru Mali yönetim, İnsan kaynakları yönetimi, zaman yönetimi, kanun ve mevzuat konuları	5 gün (40 Saat)
Liderlik Akademisi 2	Paylaşılan liderlik ve yetişkin öğretimi Öğretim rehberliği Liderlik ve denetim Öğrenim konusunu geliştirme 21. Asır sınıf özellikleri Eşitlik konuları	11 gün (80 Saat)
Liderlik Akademisi 3	Değerlendirme ve teknolojiler kullanarak öğrencilerin özerkliğini teşvik etmek Liderlik ve grup dinamiği	5 gün (40 Saat)

Kaynak: <http://tpdc.gov.ge/> adresinden alınmıştır.

Okul müdürünün temel görevleri şunlardır (MES, 2007):

- Genel olarak okulun öğretim ve stratejik lideri olarak hizmet eder
- Öğretim üyelerine ve personele öğretimsel ve mesleki liderlik sağlar
- Örgütsel amaç ve hedefleri okul çalışanlarına iletir
- Öğrenci başarısı için planlama yapar, veri analizi ve diğer değerlendirme formları ile personel ve program etkinliğini değerlendirir
- Yüksek nitelikli personeli işe alır, personelin eğitilmesini sağlar ve korur
- Finansman, kaynak ve fiziki tesisleri yönetir
- Atanan diğer görevleri yerine getirir

Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanının emriyle onaylanan Devlet Okulu Müdürlük Mülakat Yürütme Kurallarına göre, adayın Okul Geliştirme Strateji Görüş Komisyonunda mülakata girmesi gerekmektedir. Aday mülakatta başarılı olması durumunda Okul Mütevelli Heyetine aday olarak gösterilmektedir. Son aşamada ise Okul Mütevelli Heyetine okul yöneticiliğine aday gösterilenler arasından Okul Gelişimi için Stratejik Vizyon Hakkında Bireysel İdari Kanun Yasası ile oluşturulan Kurul tarafından yapılan gizli oylama ile okul müdürü işe alınmaktadır (MES, 2006).

Okul müdürü seçme mülakatları da aynı öğretmen seçme mülakatları gibi yapılmaktadır ve kuralları aynıdır. Okul müdürlerinin maaşları devlet tarafından ödenmektedir. Okul müdürleri öğrenci sayılarına göre 480 -2100 Lari arasında maaş ödenmektedir (Gurgenashvili, 2018).

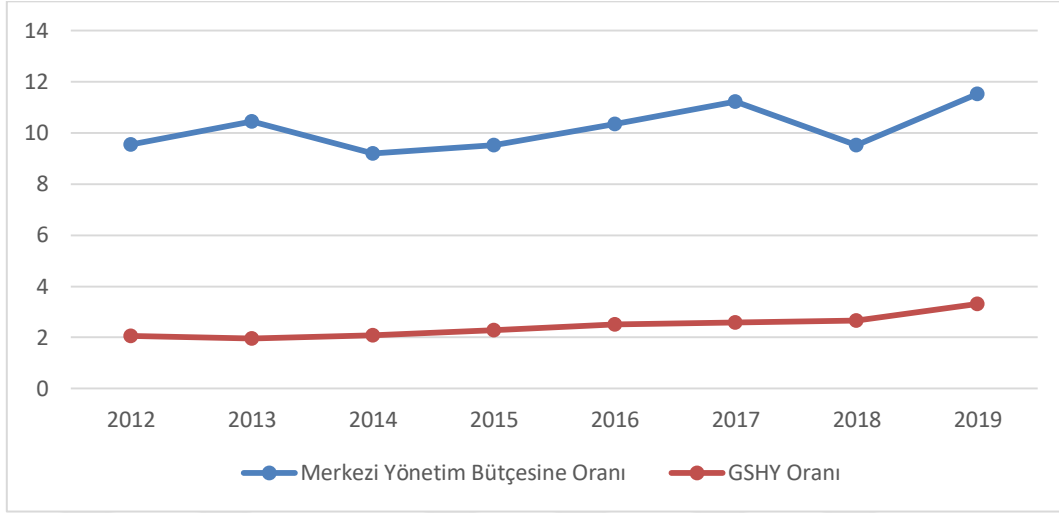
TALIS 2018 verilerine göre, pek çok ülkede öğretmenlere kıyasla okul müdürlerinin eğitim düzeyi daha yüksektir. OECD ortalamasında okul müdürlerinin %62,8'i yüksek lisans, %3,5'i doktora eğitime sahiptir. Gürcistan'da okul müdürlerinin %87,4'ü yüksek lisans mezunu iken, %4,1'i doktora eğitime sahiptir ve OECD ortalamasının üzerindedir.

TALIS 2018'de, okul müdürlerine eğitim düzeylerine ek olarak, okul yönetimine ve eğitim liderliğine yönelik eğitim alıp almadıkları da sorulmuştur. OECD ortalamasında okul müdürlerinin %53,9'u okul müdürü olmadan önce en az bir kez okul yönetimi ile ilgili bir eğitim aldığını belirtirken, Gürcistan'da bu oran yalnızca %28,3'dür. OECD ortalamasına göre, okul müdürlerinin %77'si en az bir kez okul yönetimi ile ilgili bir eğitim aldığını belirtirken, Gürcistan'da bu oran %95,2'dir. Benzer şekilde, okul müdürü olmadan önce en az bir kez eğitim liderliği konusunda eğitim aldığını belirten okul müdürlerinin oranı OECD ortalamasında %53,7 iken, Gürcistan'da bu oran %54,7'dir. En az bir kez eğitim liderliği konusunda eğitim aldığını belirten okul müdürlerinin oranı OECD ortalamasında %82,5 iken, Gürcistan'da bu oran %96,8'dir (OECD, 2019a).

1.9.1.2.9. Gürcistan'da Eğitimin Finansmanı

Eğitim için ayrılmış olan kaynaklar beşeri sermaye için yapılan yatırımlar olarak kabul edilmektedir. Eğitimde alınan her bir kararın uygulanabilmesi için finansman desteğinin sağlanıyor olması gerekmektedir. Gürcistan'ın eğitim harcamaları, uluslararası kriterlere göre düşüktür. 2012-2019 yılları arasında, toplam merkezi bütçeden eğitim harcamalarının payı %2 artmıştır. Bununla birlikte, hala Birleşmiş Milletler Muskat Anlaşması hedefi olan %15-20 değerinin altındadır. Her bir ülke GSYH'nin en az % 4-6'sını eğitime tahsis etmek durumundadır. Gürcistan 2019 yılında bu hedefe %3,3 ile oldukça yaklaşmıştır (OECD, 2019a).

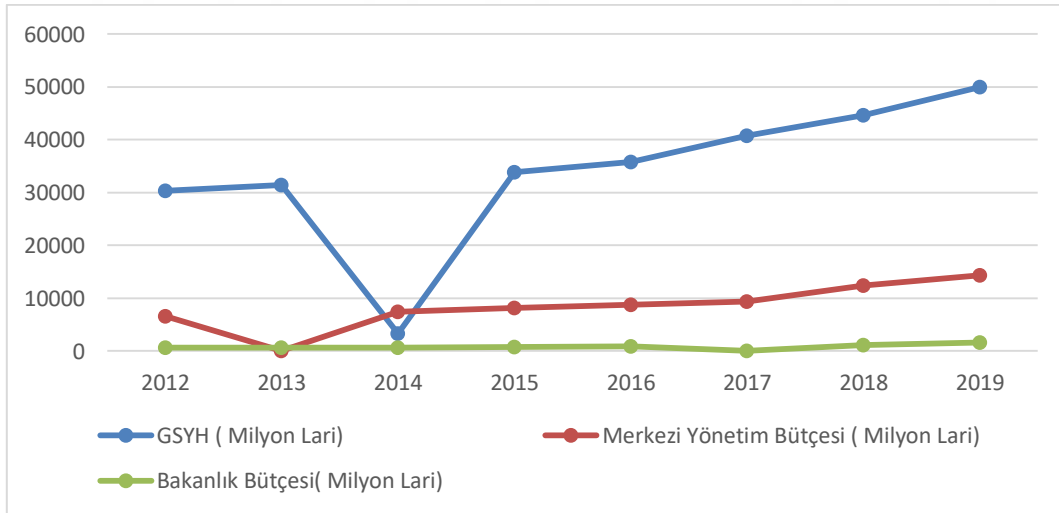
Şekil 11’de, Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığının bütçesinin, yıllara göre merkezi yönetim bütçesi ve GSYH’ye oranı sunulmuştur.

Kaynak: <https://www.geostat.ge/ka/> adresinden alınmıştır.

Şekil 11. Yıllara Göre Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı Bütçe Oranı (%)

2015 sonrasında, Bakanlık bütçesindeki artışa karşın Merkezi Yönetim Bütçesi de arttığı için değerlerde sabitlik görülmektedir. 2019’da merkezi yönetim bütçesinden Bakanlığa %11.53 pay ayrılmıştır. Şekil 12’de, yıllara göre merkezi yönetim ve Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığının bütçesi sunulmuştur.

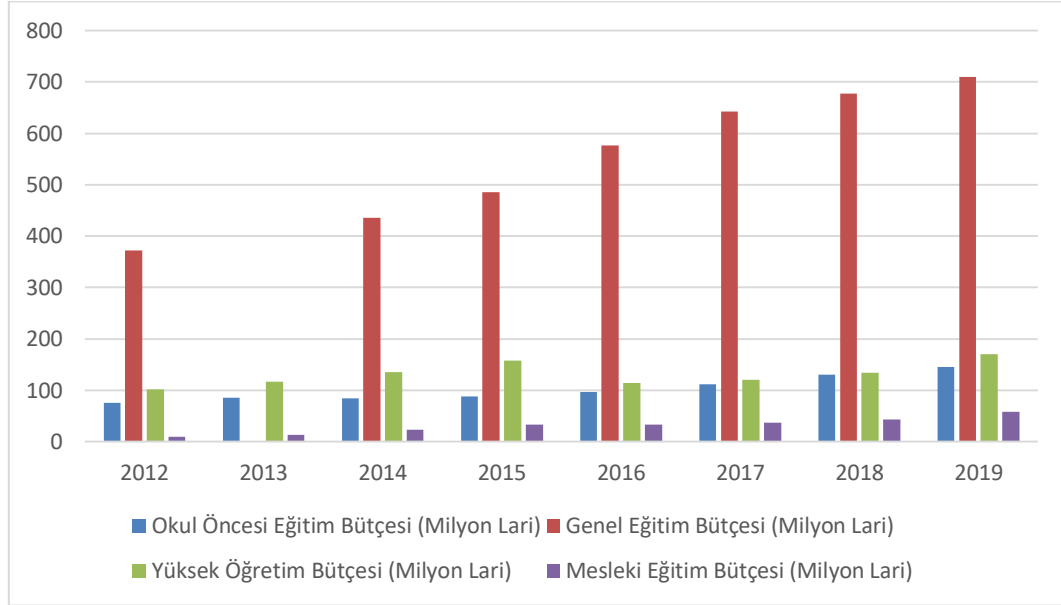

Kaynak: <https://www.geostat.ge/ka/> adresinden alınmıştır.

Şekil 12. Yıllara Göre Gürcistan Bütçe Miktarları (Milyon Lari)

2018 yılıyla karşılaştırıldığında ilköğretim ve ortaöğretime ayrılan bütçe %10 oranında artış göstermiştir. 2019 bütçesinin eğitim kademeleri ve okul türlerine göre dağılımına bakıldığında ise en fazla bütçe genel eğitim okullarına ayrılırken, en az bütçe mesleki eğitim kurumlarına ayrılmıştır.

Şekil 13'te, Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığının bütçesinin okul türlerine göre dağılımı sunulmuştur.

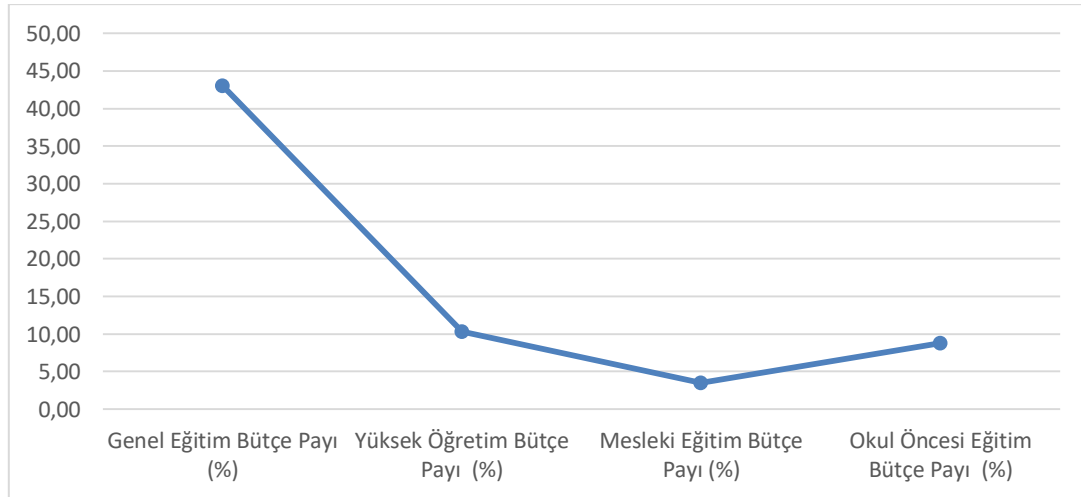

Kaynak: <https://www.geostat.ge/ka/> adresinden alınmıştır.

Şekil 13. Okul Türlerine Göre Bütçe Miktarları

2019 bütçesinin eğitim kademeleri ve okul türlerine göre dağılımına bakıldığında ise en fazla bütçe % 43 ile genel eğitim okullarına ayrılırken, en az bütçe % 3,5 ile mesleki eğitim kurumlarına ayrılmıştır.

Şekil 14'te, Bakanlığın bütçesinin okul türlerine göre dağılımı sunulmuştur.

Kaynak: <https://www.geostat.ge/ka/> adresinden alınmıştır.

Şekil 14. Okul Türlerine Göre Bütçe Payları

Gürcistan'ın 6-15 yaş arasındaki öğrenci başına toplam eğitim harcamaları 11.704 dolar ile OECD ortalaması ve üye ülkelerin harcamalarının altındadır. Genel

harcama seviyesi önemli olmakla birlikte, kaynakların ne kadar verimli ve eşit olarak dağıtıldığı da sonuçları etkiler. PISA 2015'te Gürcistan'ın öğrenci başına eğitim harcamaları, Brezilya, Kolombiya, Meksika, Karadağ ve Peru'dan daha yüksek seviyelerde olsa da bu ülkeler, öğrenci başına daha yüksek harcama oranlara sahiptir (OECD, 2019a).

Fonları verimli ve eşit bir şekilde harcamak Gürcistan'ın eğitim başarısının devam etmesi için kritik öneme sahiptir. 2012 yılında, devletin eğitim harcamalarının yaklaşık % 65'i ilköğretim ve ortaöğretime, % 20'si yükseköğretime ve %15'i okul öncesi eğitime ayrılmaktadır (UNESCO-UIS, 2018). Uluslararası alanda, kişi başına eğitim harcamaları yükseköğretimde daha fazla olma eğilimindedir. Bu kaynakların dağıtımda eşitsizliklerin artması, sosyal ve ekonomik uçurumun daha da genişlemesine sebep olmakta, dezavantajlı öğrencilerin yüksek eğitime erişmesinin önündeki engeller daha da artmaktadır (OECD, 2019a).

2017 yılında ilk ve orta öğrenim için sağlanan fonların yaklaşık % 90'ı, cari harcamalar için kullanılmakta iken, OECD ülkelerinde bu oran %75 civarındadır (OECD, 2019a). Gürcistan'ın eğitimdeki büyüme hızı, verilen eğitimin kalitesi hakkında sorular yöneltmesine sebep olmaktadır. Öğrenci başına yükseköğretim harcaması ilköğretim veya ortaöğretim harcamalarından orantılı olarak daha yüksektir. Kesin miktarlar ve kamu fonlarının oranı hala uluslararası standartlara göre düşüktür (UNESCO-UIS, 2018).

Gürcistan'da 2020 yılı bütçesi yükseköğretim için genel fonun %10'una tekabül ettirilmiştir. 2019 ile 2020 yılları arasında üniversitelere ayrılmış olan fonun %6 oranında arttığı görülmektedir. 2020 yılında eğitim programlarının finanse edilebilmesi için piyango satışlarından 1,2 milyar dolar tahsis edilmiştir. Aynı zamanda eğitim finansmanlarındaki destekler aşağıdaki gibidir (<https://gbpi.org/>):

- Devlet Destekli HOPE Bursları
- Gürcistan Anaokulu Öncesi Programı
- HOPE Hibeleri
- Özel Destekli HOPE Bursları
- HOPE Gelirleri
- Öğrenci Erişim Kredileri

- Piyango Destekleri

Gürcistan'da okullar ana fon mekanizmasına bağlı olduğundan, Bakanlık okul verimliliğini ve fonunu artırmak için önemli değişiklikler yapmıştır. Öğretmenlerin ve okul idari personelinin maaşları artmıştır. Coğrafi konumu nedeniyle kırsal alanlarda, kasabalarda ve dağlık bölgelerde bulunan devlet okullarında fon finansmanı önemli ölçüde arttırılmıştır. Eski finansman modeli bu okulların gelişmesine izin vermemiştir. Fon finansmanındaki değişikliklere dayanarak okul belirli ihtiyaçlara göre öncelikler belirleyebilir ve okul bütçesini kendisi planlayabilir. Okul kurulu önemli olan proje ve programlara fon oluşturabilir. Yeni okul finansman sistemi kapsayıcı eğitimin özelliklerini de içermektedir ve okul özel ihtiyaçları olan öğrenciler için ek finansman almaktadır. Alınan ek finansman kapsayıcı hizmetler sağlamakta kullanılmaktadır (Tabatadze ve Gorgadze, 2017).

Genel eğitimi finanse etmek için standart fon miktarı arttırılmıştır. Öğrenci başına düşen finansal standarda karşılık gelen standart fon oranı, sınıftaki ve okuldaki öğrenci sayısına bağlıdır. Genel eğitimi finanse etmek için standart fon miktarında yapılan artış sonrası (Tsivtsivadze, 2017):

- Öğrenci sayısı 170- 205 arasında olan devlet okulları için öğrenci başı fon miktarı 451 Lari'den 489 Lariye
- Öğrenci sayısı 206- 299 arasında olan devlet okulları için öğrenci başı fon miktarı 441 Lari'den 483 Lariye
- Öğrenci sayısı 300-530 arasında olan devlet okulları için öğrenci başı fon miktarı 438 Lari'den 480 Lariye
- Öğrenci sayısı 530-735 arasında olan devlet okulları için öğrenci başı fon miktarı 432 Lari'den 471 Lariye
- Öğrenci sayısı 736- 1268 arasında olan devlet okulları için öğrenci başı fon miktarı 420 Lari'den 462 Lariye
- Öğrenci sayısının 1269'u aştığı devlet okullarında öğrenci başı fon miktarı 414 Lari'den 453 Lariye yükseltilmiştir

Devlet okulları için standart fonlara ek olarak, temel finansman da belirlenmiştir. Temel finansman öğrenci sayısına bağlı olarak değişmektedir.

- Öğrenci sayısı 300-530 arasında olan devlet okulları için 62,000 Lari,

- Öğrenci sayısı 206-299 arasında olan devlet okulları için 58,000 Lari,
- Öğrenci sayısı 300-530 arasında olan devlet okulları için 52,000 Lari,
- Öğrenci sayısı 530-735 arasında olan devlet okulları için 43,000 Lari,
- Öğrenci sayısı 736-1268 arasında olan devlet okulları için 37.000 Lari,
- Öğrenci sayısının 1269'u aştığı devlet okullarında 28.000 Lari yıllık bütçeden fon ayrılmaktadır (Tsivtsivadze, 2017).

Özel eğitime ihtilacı olan öğrenciler için ek finansman sağlanmaktadır. Ek finansman miktarları:

- 1-6 arasında özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci için 4,200 Lari,
- 7-13 arasında özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci için 8,400 Lari,
- 14-23 arasında özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci için 12,600 Lari,
- 23'den fazla özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci için 16,800 Lari ek fon ayrılmaktadır.

Özel okulların okul fonu öğrenci başına 300 Lari'dir (Tabatadze ve Gorgadze, 2017).

1.9.1.2.10. Gürcistan Eğitim Sisteminin Yönetsel Özellikleri

Eğitim ve bilim, ülkenin sürdürülebilir ekonomik gelişimi ve refahı için stratejik öneme sahiptir. Yüksek kaliteli eğitim ve bilim, sosyal bütünleşmenin garantisidir. Yüksek kaliteli eğitim refahı artırır ve kişisel, sosyal ve mesleki gelişim için gerekli bir ön koşuldur. Bu hedeflere ulaşmak için eğitim sistemi herkes tarafından erişilebilir olmalı ve ülkenin tüm vatandaşlarına yüksek kalitede sürdürülebilir sonuçlar elde etme fırsatı sağlamalıdır (ERG, 2019).

Geçtiğimiz dört yıl boyunca, Gürcistan Hükümeti Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı aracılığıyla, her düzeyde eğitime erişimi, eğitimin etkililiğini ve kalitesini artırmayı amaçlayan önemli kararlar almıştır. Bu hedefler doğrultusunda, Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı'nın bütçesi, 2012 yılında 650 milyon Lari, 2017 yılında 1,1 milyar Lari, 2019 yılında 1,6 milyar Lariye ulaşarak GSYİH'nın %7,1'ini oluşturmuştur (Tabatadze ve Gorgadze, 2017).

Eğitimin yasal düzenlemeleri açısından önemli değişiklikler yapılmıştır. 2016 yılında, erken çocukluk ve okul öncesi eğitim ile ilgili bir yasa kabul

edilmiştir. Yükseköğrenim yasası da değişikliğe uğramıştır. Değişikliklerin amacı, öğrenme ve araştırmanın entegrasyonunu kolaylaştırmak, yükseköğretimin her seviyesindeki araştırma enstitülerinin bilimsel potansiyelini kullanmak ve ortak eğitim programları için fırsatlar yaratmaktır. Mesleki eğitim ile ilgili yeni bir yasa geliştirilmiştir ve onaylanmıştır. Mevcut Ulusal Müfredatın daha da geliştirilmesi ve uygulanması 2012 yılında başlamıştır. 2016 yılında Ulusal Genel Eğitim Müfredatının ilköğretim seviyesinin bir kısmı tamamlanmış, bunu ders kitaplarının güncellenmesi ve kalite iyileştirmesi izlemiştir. Bu değişiklikler 2018’de yürürlüğe girmiştir (MES, 2017).

Devlet okullarında, mesleki ve yükseköğrenim ve araştırma kurumlarında eğitim altyapısı sürekli olarak geliştirilmektedir. Aynı zamanda eğitim kurumları ağı, eğitime erişimi artırmak için genişlemektedir. Kırsal alanlarda küçük kolej okullarının gelişimi kavramı geliştirilmiş ve modern teknolojiler kullanılarak akıllı okullar yapılmaktadır.

Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı işverenlerin katılımı ve yenilikçi öğrenme fırsatları sağlayan, mesleki eğitim ve işgücü piyasasını içeren mesleki eğitim reformunu onaylanmıştır. Yenilikçi öğretim laboratuvarları ve diğer uygun mekanizmalar aracılığıyla devlet mesleki eğitim kurumları yenilenmiştir. Mesleki eğitim kurumlarında öğrenim için fon miktarları artırılmıştır (Gurgenashvili, 2018).

2013 yılında AB Delegasyonu ile bir Sektör Destek Anlaşması imzalanmış ve Gürcistan’ın mesleki eğitim reformunu desteklemek için 4 yıllık bütçe ve teknik yardım projeleri başlatılmıştır. 2015 yılından bu yana, mesleki eğitim kurumlarında girişimcilik eğitimi güçlendirilmiştir. 2016 yılından bu yana, işe ikili öğrenme ilkesine dayalı mesleki programların uygulanmasına başlanmıştır (Janashia, 2017).

27 Haziran 2014 tarihinde imzalanan Gürcistan ve AB arasındaki Ortaklık Anlaşması, Gürcistan’ın Avrupa Birliği ile bilim ve eğitim alanındaki işbirliğini ortaya koymuştur. Anlaşma’nın 12. Bölümü araştırma, teknoloji geliştirme ve gösteri alanında işbirliği sağlamakta, 16. Bölümü eğitim, öğretim ve gençlik işbirliği konularını kapsamaktadır. Gürcistan’ın eğitim ve bilim sektörü için bir diğer önemli kaynak, 2016 yılında üye olduğu 77 milyar dolarlık AB Araştırma ve Yenilik Programı Horizon 2020’dir. Bu proje Gürcistan’da 1722 projeye finans

sağlamıştır. Aynı zamanda ücretinin yarısı, bilimin daha da geliştirilmesi için ülkeye iade edilecektir (<https://www.mes.gov.ge/>).

Gürcistan AB programı, ERASMUS'a aktif olarak katılmakta ve başarılı projeler açısından 131 ortak ülke arasında 8. sırada yer almaktadır. Sonuç olarak, 2015'ten beri 1500'den fazla Gürcü öğrencinin akademik çalışması önde gelen Avrupa üniversiteleri tarafından finanse edilmiştir. ERASMUS programı çerçevesinde 2019 yılında yükseköğretim kurumları, akademik ve idari personel ve öğrenciler ile aktif işbirliği gerçekleştirilmiştir. Gürcistan'ın eğitim ve bilim sisteminde reform yapılmasında, ABD'nin ikinci Milenyum Mücadelesi Sözleşmesi kapsamında toplam 140 milyon dolarlık yardımının önemli payı vardır. Bu program çerçevesinde, teknik yardıma ek olarak, bölgede yaklaşık 100 devlet okulu tam olarak revize edilmektedir (Gurgenashvili, 2018).

Özel sektörün ve uluslararası ortakların katılımı ile işgücü piyasasının gereksinimlerine göre uyarlanmış 45 uluslararası derece programı geliştirilmiştir. 2014 yılında kuruluşundan bu yana, Uluslararası Eğitim Merkezi, dünyanın önde gelen üniversitelerinde 483 Gürcü gencin çalışmasını finanse etmiştir. Uygulanan reformlara rağmen, Gürcistan eğitim sistemi hala 2017-2021 Ulusal Eğitim ve Bilim Stratejisinin öncelikli hedefi olan bazı zorluklarla karşı karşıyadır. Derinlemesine reformlara rağmen, eğitim ve öğretim hizmetlerinin kalitesi ve eşit erişimi konusunda birçok zorluk devam etmektedir. Zorluklar arasında eğitim ve işgücü piyasası arasındaki bağlantı, eğitimin her düzeyinde girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi ve bilim ve araştırmanın teşvik edilmesi de yer almaktadır (MES, 2017).

1.10. TÜRKİYE VE GÜRCİSTAN EĞİTİM SİSTEMİNDE DENETİMİ

1.10.1. Türkiye ve Gürcistan Eğitim Sisteminde Eğitim Denetimlerinin Tarihsel Gelişimi

1.10.1.1. Türk Eğitim Sisteminde Eğitim Denetiminin Tarihsel Gelişimi

Türk eğitim sisteminde denetimi iki ayrı kategoride incelemek gerekmektedir. Bunlardan biri cumhuriyet öncesi eğitim denetimi, diğeri de cumhuriyet sonrası eğitim denetimidir.

1.10.1.1.1. Cumhuriyet Öncesi Eğitim Denetimi

Rüştiye Mektepleri sayesinde 1838 senesinde denetim ilk kez ortaya çıkmıştır. Meclis-i Umur-u Nafia ilk denetim hizmeti veren kuruluştur ve bu dönemde eğitimin denetlenmesi bu kurumun sorumluluğundadır. Bir yandan öğretmenlerin yeterliliklerini takip eden kurum bir yandan da öğrencilerin daha başarılı eğitim alabilmesi için incelemelerde bulunmuştur (MEB, 2001: 13).

Tanzimat Fermanı 3 Kasım 1839'da ilan edilmiş, batıdaki uygulamalardan feyz alınmış, 1846 senesinde Meclis-i Maarif-i Umumiye kurulmuştur. Günümüzün Milli Eğitim Kurumu düzeyinde hizmet veren bu kurumun alt kolu olarak ise Mekatib-i Umumiye Nezareti hizmet vermeye başlamıştır. Bu kurumun alt kolları olarak Mekatib-i Sibyaniye Muinliği ve Mekatib-i Rusdiye Muinliği oluşturulmuştur. Muin yardımcı anlamına gelmektedir ve muinler teftiş görevi ile yetkilendirilmiştir (Taymaz, 2017: 12). Sibyan Mekteb-i Hocaları Efendilere İta Olunacak Talimat ile birlikte okulların teftişleri ve hocaların yol göstericisi görevleri muinlere verilmiştir. Muinlerin yapmış olduğu teftiş işlemi sadece kontrol amaçlı olmamış aynı zamanda öğretmenlere de yol göstermiştir (Bilir, 1991: 39).

18 Şubat 1856 tarihinde Islahat Fermanı ilan edilmiş ve okulların denetimleri tek bir merkezde toplanmış, bu merkez ise padişaha bağlı olmuştur. Denetim sisteminde ortaya çıkan merkeziyetçi yapının temeli bu tarihlerde atılmıştır (Bilir, 1991: 40). Rüşdiye ve Sibyan okulları için gönderilen teftiş memurlarına “müfettiş” unvanının ilk kez 1862 senesinde verilmiştir. Artık teftiş eden kişilere muin değil müfettiş denmiştir (MEB, 2001: 13). Fransız örnekler

incelenerek 1869 senesinde Saffet Paşa önderliğinde Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yani Genel Eğitim Tüzüğü oluşturulmuştur. Nizamname ile birlikte denetim değiştirilmiş, bakanlık bünyesi altında hizmet vermeye başlamıştır. Her bir müfettiş, Vilayet Maarif Meclisinde görev almaya başlamıştır (MEB, 2001: 13). 1875 senesinde oluşturulmuş olan tüzükte, her bir müfettişin eğitim kurumlarında öğretmenlere yol gösterici olması ve kurumun olumlu ya da olumsuz tutumlarını kaydetmek için bir defter kullanması hükmü yer almaktadır (Taymaz, 2017: 12).

Rumeli Şarki Vilayetinin Tedrisi Hakkındaki Kanun müfettişlerin görevlerini detaylı bir şekilde açıklamış, günümüzdeki görev listesine yakın bir sonuç ortaya çıkmıştır (MEB, 2001: 14). Rumeli, Ankara ve İstanbul için denetim yapacak 3 adet ilköğretim genel müfettişi görevlendirilmiştir (Aydın, 2014: 152).

1889 senesinde kurulan Teftiş Görevlileri birimi, bünyesinde pek çok müfettiş bulundurmaktadır. 1910 senesinde oluşturulan Mekatib-i İptidaiye Müfettişlerinin Vazifelerine Müteallik Talimat sayesinde ilköğretim müfettişlerinin tüm yetkileri ve üstlenmiş oldukları görevler belirlenmiştir. Maarif-i Umumiye Nezareti Merkez Teşkilatı Hakkındaki Nizamname 1911 senesinde denetim için gerekli olan görev dağılımlarına açıklık getirmiştir. Bu dönemde ‘ortaokulların ya da yüksekokulların eğitimcileri denetmen olarak görev yapmalıdır’ anlayışı egemendir (Taymaz, 2017: 14).

1913 senesinde Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkatı oluşturulmuş ve ilkokulların denetimi ilkokul müfettişleri tarafından yapılmalıdır hükmüne yer verilmiştir. Her ilkokul müfettişi, teftiş, tahkikat, soruşturma ve yardım hizmetlerinden sorumlu tutulmuştur (Taymaz, 2017: 14-15). Maarif Müfettişlerinin Vazifeleri ile ilgili yönetmelik kapsamında 1924 senesinden sonra ortaöğretim kurumları da göz önüne alınmış, bakanlığa bağlı olan tüm kurumların da teftiş edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Her müfettişin doğrudan Maarif-i Umumiye Nazırına bağlı olarak çalışmalarını sürdürmesi kararı alınmıştır. Böylece tüm müfettişler ilkokul düzeyindeki kurumların denetiminden de sorumlu tutulmuştur (Oktay, 1998: 65).

Cumhuriyet öncesi dönemde müfettişlerin görevleri genel olarak öğretmenlere yol göstermek, öğrencilerin daha kaliteli bir eğitim alabilmesini sağlamaktır. Ancak, bu dönemde müfettişler daha çok kurumlara ani baskınlar

düzenlemiş ve kusurlara odaklanmıştır. Rehberlik ve yol göstericilik görevlerini aksatmış, eğitimde kaliteli bir döneme geçiş sağlanamamıştır. Cumhuriyet dönemi ile birlikte okulların ve öğretmenlerin denetimlerinde yenilikler yapılmıştır.

1.10.1.1.2. Cumhuriyet Sonrası Eğitim Denetimi

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması ile birlikte tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmış, 1 Mayıs 1920 tarihinden sonra bu şekilde devam etmiştir. Müfettiş kadroları oluşturulmuş, üç müfettiş bu konuda görevlendirilmiştir. 1922 senesinden sonra müfettişlerin sayısında bir artış yapılmış, Teftiş Kurulu kurulmuştur (Su, 1983: 17). Her bir müfettişin nasıl hareket etmesi gerektiği ile ilgili talimatnameler oluşturulmuştur. Talimatnamelerin içinde müfettişliklerin kuruluş amaçları, müfettişlerin görevleri ve yetkileri, teftiş esasları yer almaktadır. Bakanlık bünyesinde Teftiş Kurulu oluşturulmuş ve bu kurul içinde 10 müfettiş ve bir müdür yer almıştır (Taymaz, 2017: 15).

3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte hem medreseler hem de okullar Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde hizmet vermeye başlamıştır. Eğitim kurumlarının Maarif Vekili adına kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun bir şekilde teftiş edebilmek için Müfettiş-i Umumiye ve muavinlerinin atanması öngörülmüştür (Taymaz, 2017: 15). 1926 senesinin Mart ayında 789 sayılı Maarif Teşkilat Kanunu yürürlüğe girmiş, müfettişlerin görevleri düzenlenmiştir. İlköğretim kurumlarında müfettişlerin görev ve yetkileri ise 1927 senesinde daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır. 3 Ocak 1927'de Tedrisat Müfettişleri Talimatnamesi müfettişlere yol göstermiştir. Yönetmelik hazırlanırken hem o dönemin şartları göz önünde bulundurulmuş hem de kaliteli bir eğitim sistemi oluşturulmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla yayınlanan yönetmeliğin ömrü oldukça uzun olmuştur. Yönetmelikte toplam 48 madde ve 6 bölüm vardır. Bu bölümler (Bilir, 1991: 45):

- İlk Tedrisat Müfettişlerinin Vazifeleri
- Teftiş Muteallik Vazifeleri
- Talim ve İrsada Muteallik Vazifeleri
- Tahkikata Muteallik Vazifeleri
- Vazifelerin Suret-i İfası ve Neticeleri

- Muteferrik Maddeler

Yönetmelik kapsamında her bir ilçe için bir adet müfettiş gönderilmesine karar verilmiştir. Ancak, henüz tam olarak kendini toparlayamamış olan ilçeler göz önünde bulundurulduğu için müfettiş görevlendirilmelerinde farklılıklar olabilmektedir. Yönetmelik kapsamında ilköğretim müfettişlerinin atanmaları ile ilgili hükümler yer almaktadır. İlköğretim kurumları için müfettişlik şartları aşağıdaki gibidir (Bilir, 1991: 48):

- İlköğretim mezunu olmak
- Herhangi bir ilköğretim kuruluşunda 5 sene boyunca öğretmen olarak çalışmak
- 25 yaşından daha küçük, 45 yaşından daha büyük olmamak

Müfettişler ya İl Milli Eğitim Müdürleri ya da Maarif Eminlikleri tarafından atanmaktadır. Müfettişlerin yetki ve sorumlulukları, görevleri konusunda bilgi veren yönetmelik, nelere dikkat edilmesi gerektiğini, görevlerin nasıl yerine getirileceği konusunda da yol gösterici olmuştur. Yönetmelik öncesi denetim sistemine bakıldığında, müfettişlerin görevleri arasında yetiştirme, aydınlatma ve biçimlendirme bulunmaktadır. Yönetmelik ile birlikte yol gösterme, rehberlik görevini üstlenme, Atatürk devrimlerini kabul ettirme, iş başında yetiştirme gibi ekstra görevlerin verildiği görülmüştür. Milli Eğitim Bakanı, 12 Mayıs 1927’de TBMM’de bakanlık bütçeleri için bir konuşma yapmış, okulların denetlenmesi gerektiği ile ilgili görüşler sunmuştur. Bakanlık her bir eğitim kurumu için denetimin şart olduğunu öngörmüştür. Müfettişlerin iş disiplinlerine bakıldığı zaman yüzeysel bir görev üstlenmedikleri, rehberlik ve yol gösterici olarak hizmet verdiği hemen fark edilmektedir. Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati, denetim sisteminin doğru bir şekilde işleyebilmesi için müfettişlerin özel bir eğitim alması gerektiği üzerinde durmuştur. Gazi Terbiye Enstitüsü kurulmuş, amaçlarından biri de müfettiş yetiştirmek olmuştur (Bilir, 1991: 48-49).

1933 yılında 2287 sayılı kanun kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı teşkilatının geliştirilmesine karar verilmiştir. Kanunun 10. maddesi gereğince Teftiş Kurulunun görevleri yeniden oluşturulmuştur (Öz, 2003: 4).

1938 yılında, İlk Tedrisat Müfettişlerinin Muvazene-i Umumiye İçine Alınmasına Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun temel amacı, müfettişlerin

eğitim düzeylerini eşitlemek, kaliteyi arttırmak, öğretmenlere yol göstermektir. Kanuna göre her ilköğretim müfettişinin mutlaka Gazi Terbiye Enstitüsü mezunu olması zorunlu hale getirilmiştir. Aynı şekilde yurtdışında hizmet veren eşdeğer bir eğitim kurumundan mezun olanlar da ilköğretim müfettişi olarak kabul edilmektedir (Taymaz,2017: 16).

Cumhuriyetin ilk yıllarında, cumhuriyet yönetiminin temel ilkeleri ve gerçekleştirilen inkılapların halk tarafından benimsenmesi için eğitimin şart olduğu görüşü egemendir. Bu nedenle Gezici Başöğretmenlik Kurumu kurulmuştur. Bu kurumun görev ve yetkileri, 1937 senesinde yayınlanan 3238 sayılı kanun ile 1942 senesinde yayınlanan 4274 sayılı Köy Okulları Teşkilat Kanununun ilgili maddelerine göre belirlenmiştir. Yeni yasaya göre her ilköğretim müfettişi kendi bölgesi içinde koordinatör, yönetici ve toplum kalkınma önderi olarak görev almaktadır (Bilir, 1991: 51-52).

İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına, Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına Dair Kanun 1943 senesinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanun kapsamında müfettişlere sicil raporu doldurma ve cezai işlem uygulama hakkı sağlanmıştır (Bilir, 1991: 52).

1945 senesinde İlköğretim Müfettişleri Staj Yönetmeliği yayınlanmış, stajyer öğretmenler ile ilgili bir yol çizilmiştir (Okutan, 1996: 8). İlköğretim müfettişliği söz konusu olduğunda ikinci bir yönetmelik 1962 senesinde yayınlanmıştır. Yönetmelik kapsamında birçok bölüm yer almaktadır (Bilir, 1991: 53):

- Genel hükümler
- İlköğretim müfettişlerinin görev kapsamı
- Görevlerin nasıl uygulanacağı
- Müfettişlerin kayıt ve rapor defterleri

Müfettişlerin en önemli görevleri arasında hem öğretmenlerin hem de yöneticilerin iş başında eğitimi yer almaktadır. Aynı zamanda öğretmenlere yol göstermek ve rehberlik sağlamak önemli bir görev olarak görülmektedir. 1964 yılında ilköğretim müfettişleri ile ilgili bir yönetmelik hazırlanmış, bu yönetmelikte 28 madde yer almıştır. Ayrıca yönetmelik içinde 5 farklı bölüm yer almaktadır (Su, 1974: 65):

- Genel hükümler

- Görevler
- Görevlerin nasıl uygulanacağı
- Tutanak defterleri
- Dosyalar

1969 senesinde oluşturulan bu yönetmelik temel olarak 1962 senesinde oluşturulan yönetmelik hükümlerine bağlı kalmış, belli başlı değişikliklerle 1990 yılına kadar yürürlükte kalmayı başarmıştır (Söbü, 2005: 42). İlköğretim Müfettişleri Kurul Başkanlığı ve İlköğretim Müfettişliği Kurul Başkan Yardımcılığı yönetmelik ile birlikte yürürlüğe girmiştir. Ancak, İlköğretim Müfettişliği Kurul Başkan Yardımcılığı sadece 25'ten fazla müfettişin bulunduğu illerde açılmıştır. Müfettişlerin başlıca görevleri aşağıdaki gibidir (Aydın, 2014: 147):

- Teftiş etme ve denetleme
- Mesleki anlamda yardım sağlama ve işbaşında yetiştirme
- İnceleme
- Soruşturma

1969 yılında müfettişlerin bir arada aynı hizmeti sağlayabilmesini garanti altına almak için bir el kitapçığı hazırlanmıştır (Aydın, 2014: 147).

1983 yılında 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu yayınlanmış, bu kanunun 6.ve 23. maddeleri gereğince ilköğretim müfettişleri kurumlarda rehberlik ve soruşturma yapma yetkisine sahip olmuştur. Yönetmeliğe göre bir müfettişin hangi kuruma atanacağı ve orada hangi görevleri yerine getireceği belirlenmiştir (Oktay, 1998: 84).

1990 yılında İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği yayınlanmıştır. Müfettiş yardımcılığı görevinin kapsamı değiştirilmiş ve görev alanları yeniden belirlenmiştir. Aynı zamanda alan müfettişliğinin de önü açılmıştır. Müfettiş yardımcılığı sınavından başarı sağlayan yardımcı müfettişlere lisans tamamlama hakkı verilmiştir. Ortaokullarda öğretmenlik yapan kişiler ilköğretim müfettişi olarak görev yapabilir kararı alınmıştır. Kurulun hem yapısal unsurları hem de işleyişi detaylı bir şekilde incelenmiş ve iyileştirilmiştir. Türkiye, bu yönetmelik sayesinde 5 farklı denetim bölgesine ayrılmış, ayırım yapılırken ise ekonomik, sosyal ve ulaşım imkânları göz önünde bulundurulmuştur. Şehirlerde, İlköğretim

Müfettişleri Kurulu Başkanlığı ile İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu kurulmuştur.

4359 sayılı kanunun 3. 4. 7. 9. ve 17. Maddelerinde müfettişlerin 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilat Kanunu kapsamındaki kadroları için kariyer özelliklerine yer verilmektedir. 13 Ağustos 1999'da 23785 sayılı resmi gazetede yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği ile birlikte İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı'nın görev ve yetkileri belirlenmiştir (MEB, 1999):

- İşleyiş boyutu
- Çalışma saatleri
- Müfettiş yardımcısı olacak kişilerin nitelikleri
- Siciller
- Kıdemler
- Hizmet puanları
- Sınav ve ölçütleri

Yönetmelik kapsamında bir kişinin müfettiş yardımcısı olabilmesi için aşağıdaki şartları taşıyor olması gerekmektedir (MEB, 1999):

- Minimum 4 sene boyunca yükseköğrenim kurumlarında eğitim görmüş olmak
- Resmi ya da özel kurumlarda en az 8 sene boyunca öğretmenlik yapmış olmak
- 7 senelik hizmet kapsamında en az 4 sene resmi okullarda öğretmen olmak ve 3 sene de Bakanlık merkez ya da taşra teşkilatında yönetici konumunda bulunmak
- Eğitim yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi bölümünden ya da eğitim yönetimi ve denetimi bölümünden mezun olmak (Bu bölümler üzerinden yüksek lisans ya da doktora yapmış olmak da şartları sağlamaktadır)
- Müfettiş yardımcılığı sınavının yapılacağı yılın ilk ayının 1'inde 40 yaşa giriş yapmamış olmak
- 6 yıl içindeki sicil notlarının ortalamasının minimum iyi derecesinde olması
- Hapis cezası almamış olmak ve 6 senelik hizmet hayatında hiçbir şekilde ağır disiplin cezasına çarptırılmamış olmak

Yönetmelik içindeki bilgilere bakıldığında bir kişinin müfettiş yardımcısı olarak çalışabileceği maksimum süre üç sene ile sınırlandırılmıştır. Her bir müfettiş yardımcısı görev süresi içinde iki farklı eğitime katılmak zorundadır. Bunlar: hizmet içi ve görev başı olarak sunulmuştur. Eğer ki müfettiş yardımcısı dönem sonundaki sınavdan yüksek not almayı başarır ise müfettiş unvanını almaya hak kazanacaktır (MEB, 2001: 282).

İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi 1 Şubat 2001’de yürürlüğe girmiştir. Yönergenin yürürlüğe girmesi ile birlikte 17 Aralık 1999’da yürürlüğe giren yönetmelik iptal edilmiştir. Yeni yönetmelik kapsamında rehberlik ve denetim alanlarında birbirinden farklı yenilikler yapılmıştır. Müfettişlerin öğretmenlere yol gösterici olarak görev alması yönetmeliğin en önemli kapsamı içinde yer almaktadır. Bunun yanında başarıların ödüllendirilmesi de yine yönetmelik kapsamında bulunmaktadır (MEB, 2001).

2001 ile 2005 seneleri arasında denetimde performans değerlendirme modelinin geliştirilmesi ve pilot uygulamaların gerçekleştirilmesi projesi kapsamında yenilikler yapılmaya başlanmıştır. Bu uygulamada en temel amaçlardan biri okulların eksikliklerinin keşfedilmesi ve iyileştirmeye gidilmesidir. Aynı zamanda sorunlar için çözümler üretmek, kamu kaynaklarını çok daha ekonomik bir şekilde kullanmak da projenin amaçları arasında yer almaktadır. Tüm bu amaçların yerine getirilebilmesi için İlköğretimde Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları belirlenmiştir. Belirlenen tüm esaslar kapsamında bir müfettiş denetim yaparken okul müdüründen öğretmenlere, velilerden öğrencilere kadar herkesin fikrini almakla yükümlüdür. Bunun için herkese formlar gönderilmekte ve bu formların doldurulması istenmektedir. Hem kişilerin kurumlar ile ilgili fikirlerini almak hem de okulu çok daha yakından tanımak adına bu uygulama büyük önem teşkil etmektedir. Böylelikle çok daha verimli bir denetim sağlanmaktadır (Meşeci, 2007: 91-92).

2006 yılında düzenlenen 17. Milli Eğitim Şurasında müfettişlerin bakanlığa bağlanması gerektiğini ifade edilmiştir. Aynı zamanda müfettiş olarak görevlendirilecek olan öğretmenlerin yeterliklerinin artırılması gerektiği de vurgulanmıştır. İlköğretim müfettişleri, İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde görev almaktadır. 1999 tarih ve 23785 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Milli

Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği gereğince her müfettişin görev tanımı ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. 24.05.2009 tarih ve 27237 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile birlikte müfettişlerin görevlerinde değişikliğe gidilmiş, müfettişlerin görev ve yetkileri genişletilmiştir (MEB, 2009).

2011 yılında yapılan değişiklik ile MEB merkez teşkilatındaki Teftiş Kurulu Başkanlığının adı, Rehberlik ve Denetim Başkanlığı, bakanlık müfettişlerinin yeni unvanı da milli eğitim denetçisi şeklinde değiştirilmiştir. Yapılan bu değişiklikle birlikte, geleneksel teftiş anlayışı yerine rehberliğin daha ön plana çıktığı yeni bir denetim anlayışının ikame edilmeye çalışıldığı izlenimi uyandırılmaya çalışılmıştır. İllerdeki eğitim müfettişlerinin unvanı ise tekrar değiştirilerek *il eğitim denetmeni* olarak belirlenmiştir. İl eğitim denetmenleri ve denetmen yardımcılarının, rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini yürütme yetkisi de verilmiştir (MEB, 2011).

2014 yılında yapılan değişiklik ile MEB merkez teşkilatında görev yapan bakanlık müfettişleri ve illerde görev yapan il eğitim denetmenleri, “maarif müfettişi” unvanı altında il milli eğitim müdürlükleri bünyesinde oluşturulan il maarif müfettişleri başkanlığında görevlendirilmişlerdir. Bir diğer önemli değişiklik de maarif müfettişlerinin ders denetim yetkilerinin kaldırılarak bu yetkinin okul müdürlerine verilmesi olmuştur.

2016 yılında yapılan değişiklik ile Rehberlik ve Denetim Başkanlığı ibaresi Teftiş Kurulu Başkanlığı olarak değiştirilmiştir. Böylece MEB merkez teşkilatı eğitim denetimi biriminin adı 2011 yılı öncesindeki haline dönmüştür. Ayrıca Teftiş Kurulu Başkanlığında görev yapmak üzere yarışma sınavıyla Bakanlık Maarif Müfettiş Yardımcılarının atanacağı da hükme bağlanmıştır. Bakanlık Maarif Müfettiş Yardımcılığına atanabilmek için 657 sayılı Kanunun 48. maddesinde sayılan genel şartlara ek olarak en az dört yıllık lisans eğitimi veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler, iktisat ve işletme fakültelerinde mezun olma şartları da aranmaktadır (MEB, 2016).

1.10.1.2. Türk Eğitim Sisteminde Denetimin Yasal Dayanakları

Eğitim geçmişine bakıldığında zaman denetimin ilk ortaya çıkışı Tanzimat Fermanı ile olmuştur. 17. ve 18. yüzyıl dönemleri incelendiğinde zaman herhangi bir denetim verisine rastlanmamış olması denetimin 19. yüzyıl itibarı ile başladığını göstermektedir. 19. yüzyılda 1838 senesinde Rüştîye Mekteplerinin Açılmasına Esas Teşkil Eden Karar sayesinde denetim sistemlerine giriş sağlanmıştır (Su, 1974:1-2; 1983, 177; Taymaz, 2017: 17). Bu karar sayesinde denetim sadece okuldaki eğitim ve öğretmenlerin yeterliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Yapılan denetimle, okullarda sürdürülen eğitimin iyileştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çeşitli nizamname ve talimatlar yayımlanmıştır. Bunlardan bazıları aşağıdadır (Engin ve Uygun, 2011):

- Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (1869)
- İstanbul Kız ve Erkek Rüşdiyeleri ve İlk Mekteplerinin Denetimine İlişkin Talimat (1876)
- Rumeli Vilayet-i Şahanesi Maarif Müfettişlerinin Vezaifine Dair Talimat-ı Muvakkate (1891)

Yukarıda sayılan nizamname ve talimatlar incelendiğinde, 19. Yüzyıldaki eğitim denetimi ile ilgili bilgi edinmek mümkün olmaktadır (Akyüz, 2016: 162, 192, 252; Aydın, 2017: 151; Su, 1974: 3-4; Taymaz, 2017: 18). Bu yönetmeliklerde eğitim denetiminin kontrol amacıyla yapıldığını göstermektedir. Bu bağlamda müfettişlerin görevi yönetmeliğe aykırı bir işlem yapıp yapılmadığının kontrol edilmesi, aykırı işlemleri yapanların cezalandırılması şeklindedir.

19. yüzyılda okulların sayılarındaki artışa odaklanmak, eğitimi daha kaliteli bir hale getirmek eğitim sisteminin temel amaçları arasında yer almaktadır. 19. yüzyılda her ne kadar denetim için müfettişler görevlendirilmiş olsa da 20. yüzyıla girildiğinde, eğitim denetimi yapanların eğitim sektöründe görevli olan uzmanlar olmadığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar 1838 senesinde alınan karar ile denetim mekanizması ortaya çıkmış ve denetimin amacının eğitimin kalitesinin artırılması şeklinde tanımlanmış olsa da daha sonraki yıllarda denetimin amacı sadece yapılan işlerin yönetmeliklere uygunluğunu test etmek olmuştur.

20.yy'ın başlarında denetim sistemi için hizmet verecek olan müfettişlerin mesleki yeterliliklerine önem verilmiştir (Su, 1974: 11-12; Taymaz, 2017: 18). Her

ne kadar müfettişler mesleki açıdan yeterli olsa da denetim işlemi sadece kontrol ile sınırlandırılmıştır. 1926 senesinde, Maarif Müfettişi Umumilerinin Hukuk, Salahiyet ve Vazifelerine Dair Talimatnamesi yürürlüğe konmuştur. Bu kararnamede denetimin amacı ilk kez net bir şekilde ifade edilmiştir. Denetimin amacı Milli Eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek için alınması gereken tedbirler şeklinde belirtilmiştir (Su, 1974: 18-20).

20. yüzyılın ortalarına kadar denetimin amaçlarında belirgin bir değişiklik söz konusu olmamıştır. 1950 senesinden sonra yürürlüğe giren başlıca yönetmelikler şu şekildedir (Akyüz, 2016):

- İlköğretim Müfettişleri Yönetmelikleri (1962, 1969)
- Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği (1967)
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği (1990)
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi (1991)
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi (1999, 2001) sayesinde denetim mekanizmasında çeşitli yenilikler yapılmıştır.

Yukarıdaki tüm yönetmelikler işbaşında eğitim, rehberlik ve yol gösterme görevlerinin müfettişlerin yükümlülüğü altında olduğunu göstermektedir (Aydın, 2017: 145-146). 20. yüzyılın sonlarına doğru yürürlüğe giren tüm yönetmelikler denetim sisteminin kusur bulma anlayışından uzaklaşarak ağdaş bir denetime dönüştüğünü göstermektedir. 21. yüzyılın ilk yıllarından günümüze kadar denetim sisteminde pek çok değişiklik söz konusu olmuştur.

- Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü,
- Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği
- İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği ile pek çok düzenleme yapılmıştır.

Yönetmelik, tüzük ve yönergelere bakıldığında, sadece İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi kapsamında denetimin görevi ile ilgili sağlıklı bir bilgiye rastlanabilmektedir. Bu yönergede denetimin genel amaçları aşağıda belirtilmiştir (MEB, 2001):

- Bir kurumun başarı sağlayabilmesi, amacına ulaşabilmesi için hem yöneticilerin hem de öğretmenlerin çalışmalarını denetlemek
- Programları oluşturmak ve kurumların bu programlara bağlılığını test etmek, geliştirici çözümler üretmek
- İşbaşında eğitim sistemini geliştirmek ve başarılı bir şekilde uygulamasını sağlamak
- Kurum içi çalışanların birbiri ile birlik olabilmesine destek sağlamak, hizmetin yürütülmesinde rol oynamak
- Eğitim kapsamında ortaya çıkan sorunları keşfetmek ve bu sorunlar için ideal bir çözüm bulmak
- Kamuya ait olan tüm araç ve gereçlerin, insan gücünün ekonomik bir şekilde kullanılmasını sağlamak
- Kurum ile çevre arasında bağlantı sağlamak, yöneticileri, öğretmenleri ve velileri bir arada hareket etmeye yönlendirmek
- Motivasyon sağlamak, iş doyumunu oluşturmak ve verimliliği üst düzeye çekmek

Türk Eğitim Sisteminde, ilköğretim kurumları ilköğretim müfettişleri tarafından, ortaöğretim kurumları ise bakanlık denetçileri tarafından denetlenmektedir. Müfettişler her bir öğretmeni yıl içinde en az bir kere görmek durumundadır (MEB, 2001: 15). Öğretmenlerin sınıf içindeki denetimi en az bir saat en çok üç saat olacak şekilde planlanmalıdır. Öte yandan ödüllendirme sisteminin devreye girebilmesi için öğretmenler en az üç saat boyunca denetimden geçmek durumundadır. Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin ders saati içindeki davranışları detaylı bir şekilde gözlemlenmektedir. Aynı zamanda müfettişlerin sağlıklı bir sonuca varabilmek için sınıf içinde öğrencilere soru sorma hakları da vardır (MEB, 2009).

1.10.1.3. Gürcistan Eğitim Sisteminde Eğitim Denetimlerinin Tarihsel Gelişimi

1985 senesinde yayınlanan Kaliteli Temel Eğitim Yasası kapsamında devlet okullarının müfredatları Kalite Kontrol Müfredatı olarak belirlenmiştir. Ancak bu müfredat Gürcistan'ın uluslararası düzeyde ön plana çıkmasında etkili olamamıştır.

Bu müfredatın uygulamada olduğu süre boyunca dış denetim sistemleri, öğretmenleri, yöneticileri ve öğrencileri denetlemiş, bu denetlemeler sonucunda uluslararası düzeyde yeterliklerin sağlanamadığı tespit edilmiştir (Machavarani, 2017)

Bu müfredatın 20 yıl boyunca uygulanmasından sonra 2003 senesinde müfredatın revizyonu işlemleri başlamıştır. Revize işlemlerinin başlamasında, dış denetim sisteminin önemli rolü vardır. Müfredattaki eksiklikler yapılan denetimler sonucunda ortaya konmuş, müfredatın hazırlanması aşamasında herhangi bir titizlik gösterilmediği anlaşılmıştır. Hem devlet okullarında görevli öğretmenler hem de diğer eğitim uzmanları bir araya gelerek denetim sonucunda ortaya çıkan sorunları değerlendirmiş, bunun sonucunda Georgia Performans Standartları olarak adlandırılan yeni müfredat oluşturulmuştur (Janashia, 2017).

1.10.1.4. Gürcistan Eğitim Sisteminde Denetimin Yasal Dayanakları

İç Denetim Birimi, Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır. İç denetim biriminin yasal dayanağı, Gürcistan eğitim mevzuatı olarak kabul edilmektedir. Gürcistan'da denetim sisteminden genel olarak iç denetim birimi sorumludur. İç denetim birimi, görevlerini 2005 yılında kabul edilen ve 2019 yılında güncellenen Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı İç Denetim Kanunu çerçevesinde yerine getirmektedir.

İç denetim birimi, eğitim faaliyetlerinin iyileştirilmesini, eğitim kurumlarının hedeflere ulaşmasını, öğretmenlerin yeteneklerini tam olarak kullanmasını, bağımsız, objektif ve güvenilir danışmanlık faaliyetlerini amaçlamaktadır. İç denetim birimi eğitim sisteminin tüm kurumlarını sistematik, disiplinli ve organize bir yaklaşımla değerlendirerek okullarda risk yönetimi, denetim ve yönetim süreçlerinin etkinliğini arttırmayı amaçlamaktadır. İç denetim biriminin birbirinden farklı görevleri bulunmaktadır. İç denetim biriminin görevleri (MES, 2019a):

- Yaşam boyu öğrenme sisteminin oluşturulmasının teşvik etmek
- Eğitim ve bilim alanındaki gelişmeleri planlamak ve gelişimini öngörmek
- Bir devlet okulu eğitim standardı geliştirmek ve onaylamak

- Kamu hukukunun tüzel kişileri olarak genel eğitim, okul dışı ve mesleki eğitim kurumlarının kurulması, yeniden düzenleme ve tasfiye kararı, statülerinin onaylanması ve devlet tarafından kontrolünün sağlanması
- Gürcistan'ın eğitim kurumlarını Avrupa'daki ilgili eğitim kurumlarıyla uyumlu hale getirmek ve Avrupa Eğitim Sistemiyle bütünleştirmek amacıyla eğitim ve bilim alanında görevli uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak
- Gürcistan'ın eğitim, bilim, kültür ve spor alanlarında normatif eylemler uygulamasını sağlamak
- Bilimsel ve akademik çevrelerle işbirliği içinde Gürcistan'da bilimsel kavram ve ilkelerle bilimin normatif temellerini geliştirmek ve iyileştirmek
- Bakanlığın faaliyetlerini, *iyi yönetim* anlayışı doğrultusunda geliştirmek, koordine etmek, izlemek, değerlendirmek ve yönetmek
- Ulusal eğitim hedefleri hakkında strateji belgesi geliştirmek ve bunları Gürcistan Hükümeti'ne sunmak

İç denetim biriminin yönetim kadrosu ve memurları kanunla belirlenen kurallara uygun olarak Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı tarafından atanır ve görevden alınır. İç denetim birimi yönetim kadrosu aşağıdaki personellerden oluşur (MES, 2019a) :

- Bölüm başkanı
- Daire başkan vekili
- Hizmet başkanı
- 1. kategori kıdemli uzmanı
- 2. kategori kıdemli uzmanı
- 3. kategori kıdemli uzmanı
- İş sözleşmesi kapsamında istihdam edilen bir kişi, daimi olmayan veya yardımcı görevleri yerine getirmek üzere işe alınabilir.

İç denetim birimi faaliyetlerinde işlevsel olarak bağımsızdır. Bağımsız denetmenler, denetim ölçütleri, denetim sıklığı, denetim zamanı, denetim dönemi ve denetim raporunun içeriğini belirler. İç denetçinin faaliyetlerine müdahale edilmesine veya üzerinde başka bir etkiye sahip olunmasına izin verilmez. İç denetçilerin denetim dışında herhangi bir işlevi yerine getirme sorumluluğu veya

yetkisi yoktur. İç denetim çalışanları, inceledikleri konular hakkında bilgi toplama ve değerlendirme sürecinde tarafsızlıkla hareket ederler. İç denetim birimi, kurumların yönetim alanındaki tüm faaliyet ve belgelerine sınırsız erişime sahiptir.

Denetmen Olmanın Şartları

İl Milli Eğitim Müdürlükleri kapsamında yer alan Eğitim Denetmenleri Başkanlığında İl Eğitim Denetmenleri ve İl Eğitim Denetmen Yardımcıları görev almaktadır. İl eğitim denetmen yardımcılarının mesleğe alınabilmesi için en az 4 yıllık yükseköğrenimi tamamlanmış ve öğretmenlikte 8 yıl hizmet vermiş olması gerekmektedir. Öğretmenlerin arasında bir yarışma sınavı yapılmakta, bu sınavda başarı gösterenler il eğitim denetmen yardımcısı olabilmektedir. İl eğitim denetmen yardımcılığı görevinde 3 yıllık yetiştirme dönemini tamamlayan denetmen yardımcılarını yeterlik sınavında başarılı olmaları durumunda il eğitim denetmeni olarak görev alabilmektedir. Denetçilerin (MES, 2019b):

- Üniversitelerin eğitim bilimleri ya da kamu yönetimi bölümlerinden mezun olmaları
- 10 yıl altında tecrübe sahibi olanlar için açılan 20 günlük, 10 yıl ve üstünde tecrübe sahibi olanlar için açılan 2 günlük hızlandırılmış kurslara katılmaları
- Kurs sonrasında yapılacak sınavda başarı göstermeleri gerekmektedir

Ayrıca denetçinin göreve başlayabilmesi için 20 günlük kısa programlar ile süreç ile ilgili eğitim alması gerekmektedir.

Eğitim Kaynak Merkezi (ERC)

2005 yılında yapılan reformlardan sonra her belediyede Eğitim Kaynak Merkezleri (ERC) kurulmuştur. Bu merkezler, bakanlığın bölge temsilcilikleri gibi görev yapmaktadır ve bakanlık ile okullar arasında iletişim kanalı işlevi görmektedir. ERC'ler, okulları denetlemekten sorumlu mali uzman, sekreter, eğitim uzmanları ve asistan olmak üzere beş kişilik ekipten oluşur ve tüm okulları ayda bir kez denetler. Bu denetlemenin sonuçları, Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığına rapor edilir. Bu ziyaretlerin temel amaçları, eğitim kurumlarında sürdürülen etkinliklerin bakanlık düzenlemelerine, yönetmeliklere

uygunluğunu kontrol etmek, okul ve öğretmenleri belgeler üzerinden denetlemektir (MES, 2019a).

1.10.1.5. Gürcistan’da Eğitim Denetimi

Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı, Gürcistan mevzuatı ile kurulan diğer devlet kontrol organları ile Abhazya ve Acara Özerk Cumhuriyeti Eğitim Bakanlıkları okul üzerinde devlet kontrolü uygulamaktadır. Devletin denetim hakkını kullanma kurallarını tanımlayan üç yasal düzenleme vardır. Bunlar Gürcistan Kamu Hukuku Tüzel Kişileri Kanunu, Gürcistan Genel Eğitim Kanunu ve İç Denetim Kanunudur. Gürcistan’ın Kamu Hukuku kapsamındaki Tüzel Kişiler Kanununa göre, bir devlet okulu sadece Eğitim ve Bilim Bakanlığının kararı ile okulların finansmanı, ihaleler ve personel maaş fonunun belirlenmesi hususlarında denetlenmektedir (MES, 2019a).

Bir sonraki akademik yılın başlamasından önce her devlet okulu, Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığına Gürcistan eğitim mevzuatının uygulanması ve eğitim süreci ile ilgili bir önceki yılın faaliyetleri hakkında bir rapor sunmaktadır. Raporun sunulması için süre ve formlar, Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Okulun, talep edilen bilgiyi 15 gün içinde Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığına sunması gerekmektedir (MES, 2019a).

Devlet okullarının denetiminin sağlanabilmesi için Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığının uygun gördüğü materyallerin, bilgilerin ve performans anketlerinin hazırlanması çok önemlidir. Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı aşağıdakileri yapmaya yetkilidir (MES, 2019b):

- Mütevelli heyetinin görevlerini yerine getirmemesi durumunda okul mütevelli heyetini feshetmek
- 1 yıl içerisinde 2 kere faaliyetleri nedeni ile uyarı alan okul müdürünün yetkisini feshetmek
- Devlet okulundaki vekil müdürün bir yıl içerisinde iki kere faaliyetlerini ihlal etmesi nedeni ile uyarı alması durumunda vekil müdürün yetkilerini feshetmek

Gürcistan’da eğitim denetiminin en önemli unsuru öğretmen değerlendirme sistemidir. Öğretmen değerlendirme sisteminde yapılan değişiklikler ile birlikte eğitim denetimleri daha sıkı bir hal almıştır. Eğitim denetimlerinde:

- İç ve dış denetim mekanizmaları ile ders anında öğretmenin öğretim becerileri değerlendirilmektedir.
- Düşük öğretmen seviyesinden bir sonraki kademeye geçişin sağlanabilmesi için mesleki beceri kurslarına katılmak zorunlu hale getirilmiştir.
- İç ve dış denetimler genel eğitim kurumunun ihtiyaçları üzerine araştırma yapmaktadır (MES, 2019a).

2018 yılından itibaren geçerli olan yıllık performans değerlendirmesi uygulaması ile yerel birimler tarafından istihdam edilen tüm personelin yıllık olarak performansı gözden geçirilmektedir. Gürcistan’da yerel yönetim birimlerince istihdam edilen tüm sertifikalı eğitimciler yıllık performans değerlendirmesine katılmak zorundadır. 2014-15 akademik yılından itibaren, öğretmenler Öğretmen Anahtarları Etkililik Sistemi (TKES) kapsamında değerlendirilmektedir. Bu sistem dört olası performans derecesine sahiptir (MES, 2019b):

- Etkisiz
- Geliştirilmeye gereksinim duymaktadır
- Yetkin
- Örnek teşkil etmektedir

Etkisiz ve geliştirilmeye gereksinim duyma değerlendirmeleri tatmin edici sonuçlar değildir. Yıl içinde yetersiz olarak değerlendirilenler otomatik olarak Bakanlığa bildirilir. Beş yıl içinde iki kez yetersiz değerlendirme alan bir öğretmen, yetersiz değerlendirmelerden en az birini düzeltinceye kadar sertifikasını yenileyememektedir. Düzeltme işlemi için öğretmeni istihdam eden yerel yönetim birimi, öğretmen için iyileştirme planı oluşturur. Öğretmen, iyileştirme planında belirtilen adımları tamamlamak zorundadır (Gurgenashvili, 2018).

Gürcistan eğitim denetimi eğitim kurumları ile sınırlı değildir. Eğitim kalitesinin artırılması temel amaç olduğu için öğretmen eğitimi veren her kurumun da sıklıkla denetlenmesi, kaliteli eğitim verir hale getirilmesi çok önemlidir. Öğretmenlerin Ulusal Öğretmen Mesleki Gelişim Merkezi tarafından geliştirilen

bir değerlendirme aracına dayalı olarak öz değerlendirme yapmaları gerekmektedir.

Ulusal Öğretmen Mesleki Gelişim Merkezinin amacı (<http://www.equ.gov.ge>):

- Öğretmen yetiştiren yükseköğretim programlarını iyileştirmek
- Öğretmenlik mesleğine giriş yollarının çeşitlendirilmesi ve kalite kontrolü
- Öğretmen eğitimi, mesleki gelişim ve değerlendirme sisteminin Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri ile uyumlaştırılması
- Öğretmen mesleki gelişim sistemini kurmak ve faaliyetlerle ilişkilendirmek
- Kariyer gelişimi ve ücretle ilgili etkili bir değerlendirme sistemi geliştirmek
- Genel eğitim kurumlarına sorumlulukların dağıtılması ve bunların öğretmen gelişimi ve değerlendirilmesi sürecine aktif katılımını sağlamaktır

Gürcistan’da öğretmen, okul müdürü ve mentör öğretmenler tarafından da denetim yapılmaktadır ve bu denetimin asıl amacı öğretmene rehberlik etmektir. Bu denetlemelerde, öğretmenin durumunu değerlendirmek ve gerektiğinde gelişime ihtiyaç duyduğu alanları ortaya koymak amacıyla dikkatli ders gözlemi ve evrak incelemesi yapılmaktadır (Gurgenashvili, 2018).

Gürcistan Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı tarafından planlı denetimin yapılabilmesi için eğitim kurumunun önceden bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bilgilendirmeden sonraki bir haftalık süreç içerisinde denetçiler okula giderek denetleme yapmaktadır. Denetçiler, bir yandan dış gözlem yapma hakkına bir yandan da değerlendirme formu doldurma yetkisine sahiptir. Denetçiler, eğitim kurumundan elde edilen tüm bilgileri raporlamak ve Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı’na sunmak zorundadır. Denetleyici, öğretmeni aşağıdaki konularda denetler (MES, 2019a):

- Günlük plan
- Öğrenme ortamının düzenlenmesi ve sınıf yönetimi
- Öğretim materyallerini sınıfta hazır bulundurma
- Öğretmenin alan yeterliği
- Öğrencilerle iletişim
- Öğrenme öğretme stratejileri
- Motivasyon ve öğrencilerin derse katılımını sağlama
- Eğitim sürecinin değerlendirilmesi

1.11. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Jakku-Sihvonen ve Niemi (2006) tarafından yapılan karşılaştırmalı eğitim araştırmasında Bologna sürecinde 2003'ten 2006'ya kadar, iki kademeli sistem olan Avrupa Kredi Transferi ve Biriktirme Sistemi (ECTS) ve modülerleşme doğrultusunda öğretmen eğitimi müfredatı da dâhil olmak üzere lisans programları geliştirilmiştir. Araştırmada, Fin ve Estonya'nın öğretmen eğitimi müfredatları karşılaştırılarak öğretmen eğitiminin geliştirilmesine katkıda bulunma hedeflenmiştir. Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmeni yetiştirme programları konusunda yapılan çalışmaları meta-analiz yoluyla analiz etmek ve karşılaştırmaktır. Yazılı müfredat, müfredatın ana öğelerini ve eğitim bilimindeki teorik madde çalışmalarının içeriğini kapsayan disiplin temelli içerik analizine tabi tutulmuştur. Fin ve Estonya öğretmen yetiştirme müfredatlarındaki farklılıklar ve benzerlikler rapor edilmiştir.

Paterson ve Iannelli (2007) tarafından yapılan karşılaştırmalı eğitim araştırmasında, sosyal köken ve eğitimsel kazanım arasındaki ilişkinin yanı sıra İngiltere, Galler ve İskoçya eğitim sistemleri arasındaki farklılıkların ve farklı ulusal eğitim politikalarının bu varyasyonları şekillendirmedeki rolü incelenmiştir. Bulgular, sosyal kökenler ve eğitimsel kazanım arasındaki ilişkideki ülkeler arasındaki değişkenliğin çoğunlukla veya tamamen genel kazanım düzeylerindeki farklılıklardan kaynaklandığını göstermektedir. Dahası, eşitsizliğin en yüksek olduğu yerler, belirli bir eşiğe ulaşan İskoçya'daki en yüksek lise konumundaki okullar olmuştur. Yazarlar, Raftery ve Hout'un eşitsizliğin yörüngesinin doğrusal olmadığını göz önünde bulunduran maksimum eşitsizlik teorisinin geliştirilmesini önermiştir.

Ertl (2006) tarafından yapılan karşılaştırmalı eğitim araştırmasında, Avrupa Birliği (AB) eğitim politikaları, AB'nin rekabet gücünün artırılmasına yönelik Lizbon gündemi doğrultusunda ortaya konulmaktadır. AB politikalarının zaman içinde nasıl geliştiği, yasal dayanakları, temel prensipleri, ana uygulama şekilleri, bunların ulusal eğitim ve öğretim sistemine etkileri araştırılmıştır. Rapor, Lizbon gündeminin ardından AB faaliyetlerine ilişkin yasal dayanağın hükümetler arası anlaşmalar yoluyla önemli ölçüde genişletildiğini savunmaktadır.

Ekonomik rekabetçilik kavramına ilişkin söylem, eğitim göstergelerine, kıyaslama ölçütlerine ve kalite kontrollerine büyük önem verilerek eğitim ve öğretimde yeni AB politikalarının oluşturulmasını değiştirmiştir. Bu, bazen geçmişte başarılı olmayan faaliyetleri güncelleyen veya geri dönüştüren yeni bir AB girişimleri dalgası ile sonuçlanmıştır. Bununla birlikte, Lizbon'un eğitim ve öğretim hedeflerine ilişkin yavaş ilerleme, AB programlarının ve projelerinin üye Devletlerdeki eğitim hükümleri üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Vavrus ve Seghers (2010) tarafından yapılan karşılaştırmalı eğitim araştırmasında antropoloji ve sosyolojideki yorumlayıcı hareketler, son zamanlarda neo-marksist ve feminist teori ile eğitim alanında eleştirel etnografi olarak bilinen benzersiz bir araştırma türü üretmek için birleşmiştir. Eleştirel etnografılar, toplumsal ve yapısal kısıtlamalar arasındaki diyalektik ilişkiye duyarlı araştırma hesapları aramaktadır. Diğer yorumcu araştırmalardan farklı olarak, eleştirel etnografinin temel amacı bireyleri tahakküm ve baskı kaynaklarından kurtarmaktır. Bu derleme, geçerlilik görüşünün kısa bir tartışması da dâhil olmak üzere eğitimde kritik etnografinin gelişimini izlemektedir. Araştırma türü olarak mevcut durumu tartışmakta, eleştirileri açıklamakta ve yeni bakış açıları önermektedir.

Crossley (2008) tarafından yapılan karşılaştırmalı eğitim araştırmasında çağdaş teorik, metodolojik ve örgütsel gelişmeler incelenmektedir. Araştırmada, yazarın son çalışmalarından ve Güney Pasifik, Karayipler ve Afrika'da yapılan bir dizi çalışmadan yararlanmıştır. Disiplinli, karşılaştırmalı ve uluslararası araştırmanın teori ve metodolojinin gelişimine, ayrıca dünya çapında eğitimde politika ve uygulamanın geliştirilmesine çok katkıda bulunabileceği ileri sürülmektedir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için alan yazına meydan okuma ve yeniden kavramsallaştırma için süregelen çabaların sürekli desteği hak ettiği ve daha etkili bir kültürler ve gelenekler arası köprü oluşturulmasına daha fazla dikkat gösterildiği düşünülmektedir. Bu köprü oluşturma tezi, daha derinlemesine incelendiğinde, eğitimde ve sosyal bilimlerde karşılaştırmalı araştırmaların geleceğini daha genel olarak ilerletmek isteyenlerin, ileriye dönük amaçlarına ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır.

Thistlethwaite ve diğerkleri (2014) tarafından yapılan karşılaştırmalı eğitim araştırmasında, sağlık çalışanlarının yaşlanan nüfusa bağılı olarak ortaya çıkan bir dizi kronik ve karmaşık hastalıklardaki artış nedeniyle işbirlikçi uygulama ekiplerinde çalışmak için hazırlık ve desteğe ihtiyacı olduğı bulgusu yer almaktadır. Bu nedenle, sağlık çalışanlarının mesleki eğitiminde, farklı disiplinlerin ekip tabanlı uygulamaları anlayabileceğı, tanımlayabileceğı ve uygulayabileceğı ortak bir bakış açısı oluşturmak için meslekler arası eğitim (IPE) yeterlik çerçevelerinin kullanılması gerekmektedir. IPE'nin gerçekte ne anlama geldiğıyle ilgili olarak değışen tanımların getirilmesi ile daha fazla karışıklığa neden olmuştur. Yazarlar, yetkinlik çerçeveleri ve yetkinlik temelli eğitim kavramını eleştirel olarak değerlendirirken, yetkinlik ve çerçeve terimlerinin doğasını araştırmaktadır.

Keating, Medrich, Volkoff ve Perry (2002) tarafından yapılan karşılaştırmalı eğitim araştırmasında, mesleki eğitim (MEÖ) sistemleri karşılaştırılmıştır. Bu amaçla araştırmada, üç büyük coğrafi bölgede (Avrupa, Doğu Asya ve Amerika) dokuz ülke incelenmiştir. Mesleki eğitim sistemlerinin özelliklerini, davranışlarını ve görünürdeki başarısını, değışimin etkisini en çok tanımlayan ve etkileyen değışkenlerin ne olduğı araştırılmıştır. Dokuz sistem çeşitli ekonomik, demografik, kültürel ve ideolojik bağlamlara göre seçilmiştir.

McCormick (2011) tarafından yapılan karşılaştırmalı eğitim araştırmasında, Kamboçya ve Laos'ta eğitim kalitesini etkileyen normatif pozisyonların geliştirilmesinde dilin rolünü analiz etmek için politika bağlamlarının ve belgelerinin eleştirel söylem analizi kullanılmıştır. Araştırma, Herkes için Eğitim (EFA) programı içinde birden çok düzeyde kurumsal normatif faktörlerin yardım alan ülkelerdeki eğitim politikalarını nasıl etkilediğini incelemektedir. Araştırma, bu politikaların oluşturulduğı ve yürürlüğe konduğı uyumlaştırma süreçlerini ve bu süreçlerle ilgili olarak ulusal aidiyet ve eğitimin kalitesi üzerindeki bazı etkileri içermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada, Türkiye ve Gürcistan eğitim yönetimi ve denetim sistemlerinin farklı ve aynı özelliklerinin derinlemesine bir bakış açısıyla ortaya konulması amaçlandığı için nitel araştırma deseni ve doküman inceleme modeli kullanılmıştır. Araştırma sorularına cevap bulunmaya çalışılması sebebiyle bir yöntem çeşitlemesine gidilmiştir. Nitel veri analizi ile birlikte sağlıklı bir zeminde ve sağlıklı sonuçlara ulaşılması amaçlanmıştır.

Eğitim bilimleri ile ilgili araştırma yapmak, eğitim ile ilgili sorulara yanıt verebilmek açısından oldukça önemlidir. En az enerji ile en fazla bilgiye ulaşabilmek için bilimsel araştırma yöntemlerinden yararlanmak gerekmektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2018; Türkdoğan, 2009). Bilimsel yöntemler sayesinde cevap aranan herhangi bir problem için izlenecek en doğru yol tutarlı bir şekilde anlaşılmaktadır (İslamoğlu ve Alnıaçık, 2019). Araştırma yöntemi nitel araştırma deseni olduğu için bu genel yaklaşımın kabul edilmesi, doküman analizinin ise bir araştırma modeli olarak görülmesi gerekmektedir (Türkdoğan, 2009).

Yapılan araştırmalara göre, son yıllarda yöntem bölümünde doküman analizi deseninin kullanım oranı oldukça artmıştır (Karamustafaoğlu ve Değirmenci, 2018). Eğitim bilimleri alanında, doküman analizinin yararlı ancak az kullanılan bir yöntem olduğu görülmektedir. Doküman analizi, genel bir alan yazın taraması değildir. Veri toplama yöntemi ile analiz biçimi doküman analizi yönteminde bir arada ele alınmaktadır (O’leary, 2004). Doküman analizi yönteminde maddi kaynakların sınırları belirlenir, bu kaynaklar kategorize edilir ve yorumlanır (Payne ve Payne, 2004).

Araştırma sürecinde, Gürcistan eğitim sistemi ve Türkiye eğitim sistemi ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklar araştırılmış, araştırmanın kapsamı okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim alanlarında eğitim yönetimi ve denetimi ile sınırlandırılmıştır. Aynı zamanda öğretmen ve yönetici atamaları,

denetim sistemleri ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklara ulaşılmış, bu bağlamda konu ‘sistemin işleyişi’ ile sınırlandırılmıştır. Ulaşılan kaynaklar üzerinden Türkiye ve Gürcistan eğitim yöneticileri tarafından resmi veriler paylaşılmış, daha sonra bu veriler analiz edilerek elde edilen sonuçlar birbiri ile karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırma sonucunda Gürcistan eğitim sistemi ile Türkiye eğitim sisteminin arasındaki farklar ve benzerlikler ortaya konulmuş, her iki ülke eğitim yönetimi ve denetimi sistemlerinin iyileştirilmesi ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

2.2. Çalışmaya Dahil Edilen Kaynaklar

Çalışma grubu olarak Türkiye ve Gürcistan ülkeleri seçilmiştir. Türkiye’deki eğitim sistemi ve eğitim denetim sistemi ile Gürcistan’daki eğitim sistemi ile eğitim denetim sistemi kademeli olarak birbiri ile karşılaştırılmış benzerlik ve farklılıklar konusunda çıkarımlar yapılmıştır.

Çalışma grubunun seçiminde aşağıda bulunan kriterler göz önünde bulundurulmuştur:

1. Çalışmaya sadece Gürcistan ve Türkiye dâhil edilmiştir.
2. Gürcistan ve Türkiye’de okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim (lise eğitimi), yükseköğretim sistemleri incelenmiş, benzer yönleri ve farklı yönleri değerlendirilmiştir.
3. Gürcistan ve Türkiye’de eğitim denetim sistemleri ele alınmış ve birbirleri ile karşılaştırılmıştır.
4. Gürcistan ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme sistemi karşılaştırılmıştır.

Gürcistan ve Türkiye’de birbirine benzer eğitim ve denetim sistemleri bulunmaktadır. Bu nedenle birbirleri ile benzer özellikleri olan sistemlerin farklı yönlerini ortaya çıkarma düşüncesi, araştırmalarda analiz tekniğini belirlemede büyük rol oynamaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Doküman incelemesinde, öncelik dokümanlara ulaşmaktır. Daha sonra ulaşılan dokümanların orijinal olup olmadığı incelenmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Her bir doküman anlaşılır olmalıdır. Başarılı bir doküman incelemesinin temel şartı, konuya ilişkin belgelerin bulunması, incelenmesi ve belli durum ya da

görüşleri ortaya çıkartacak bir senteze varılabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılabilmesidir (Karasar, 2020). Bu araştırmada, analiz edilen veriler aşağıdaki gibidir:

1. Kanunlar
2. Mevzuatlar
3. Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi
4. Açık internet kaynakları

Çalışma ile ilgili ilk olarak literatür taraması yapılmış, araştırmanın alt problemleri ile ilgili kaynaklar bulunmuştur. Elde edilen kaynaklar incelenmiş, alt problemin yanıtı aranmıştır. Veri toplama aşamasında yükseköğretim ile ilgili olan veriler Yükseköğretim Kurumu'nun resmi internet sitesinden alınmıştır. Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ile ilgili veriler için Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi internet sitesine erişim sağlanmış, eğitim mevzuatı indirilmiş, yönetmelikler, atama sistemleri, zorunlu eğitimler ile ilgili işleniş, sınav, denetim, öğretmen ve yönetici atamaları ile ilgili bilgiler elde edilmiştir.

Gürcistan eğitim sistemi ile ilgili veriler için Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu mevzuat, kanun ve yönergeler indirilmiş ve detaylı şekilde incelenmiştir.

Mevzuatların yanında, Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinde daha önce yapılmış olan araştırmalar üzerinden doküman incelemesi yapılmış, açık internet kaynakları üzerinden yayınlanmış olan makaleler indirilmiş ve detaylı şekilde incelenmiştir.

2.4. Veri Toplama Süreci

Veriler toplanırken ilk olarak, Türkiye Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sistemi ile ilgili mevcut kayıt ya da belgelerden, yürürlükte olan mevzuatlardan, tez, kitap, dergi, makale gibi basılı bilimsel kaynaklardan yararlanılmıştır. Türkiye Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sistemi, denetim ve yönetim kelimesinin ortaya çıkışından başlayarak hem tarihsel hem de yapısal ve işlevsel olarak incelenmiştir. Günümüzde yürürlükte olan yönetmeliklerin bugünkü şeklini alana kadar geçirdikleri değişimler incelenmiş ve son durumları gözden geçirilmiştir. Aynı şekilde, Gürcistan Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sistemi ile ilgili mevcut kayıt ya

da belgelerden, ülkelerin eğitim denetimi sistemleri ile ilgili yürürlükte olan mevzuatlardan, tez, kitap, dergi, makale gibi basılı bilimsel kaynaklardan yararlanılmıştır.

Veri toplama işlemi sırasında Yükseköğretim Kurumu'nun internet sitesine girilmiş, arama bölümünden 'mevzuat' kodu ile arama yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın internet sitesi ziyaret edilmiş, 'mevzuat' kodu ile arama yapılmıştır. Gürcistan eğitim sistemi ile ilgili veriler için Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın internet sitesine girilmiş, mevzuat, kanun ve yönergeler linkine ulaşılmış, Gürcistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı Mevzuatı başlığı altında elektronik ortamda kayıt altına alınmıştır.

Türkiye ve Gürcistan eğitim yönetimi ve denetimi sistemlerinin karşılaştırılması başlıklı çalışma kapsamında eğitim yönetimi ve denetimi sistemleri ile ilgili verilere ulaşabilmek için Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanına erişim sağlanmış, konu ile ilgili tezler üzerinden çalışma sürdürülmüştür. Çalışmanın amacına uygun olan tezler veri tabanı üzerinden indirilmiş, sistemin vermiş olduğu tez numarası ile kaydedilmiştir.

Açık internet kaynakları üzerinden 'eğitim yönetimi', 'eğitim denetimi', 'Gürcistan Eğitim Sistemi', 'Gürcistan Eğitim Denetimi', 'Türk Eğitim Sistemi', 'Türkiye'de Eğitim Denetimi' anahtar kelimeleri ile arama yapılmış, ilgili makalelere ulaşılmıştır. Tüm bu makaleler elektronik ortamda incelenmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Doküman incelemesi ile elde edilen araştırma verileri, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Betimsel analizin amacı, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan betimlemeler açıklanır, yorumlanır ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Doküman analizinde, basılı veya elektronik materyallerin incelenmesi gerekmektedir. Doküman inceleme ve değerlendirmenin sistematik bir yapısı vardır. Doküman analizi ile bir sonuca varabilmek için öncelikle anlam çıkarmak ve verileri ampirik bilgi geliştirmek için kullanmak gerekir (Bowen, 2009). Analitik işlem sürecinde:

- Dokümanlarda yer alan verilerin bulunması
- Verilerin seçilmesi
- Değerlendirilmesi (anlamlandırılması)
- Sentezlenmesi gerekmektedir (Bowen, 2009: 28).

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan, Yükseköğretim Kurumu'ndan, Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nden ve açık internet kaynaklarından elde edilen dokümanların detaylı incelemesi yapılmıştır. Elde edilen bilgiler kavramsal çerçevede ele alınmış, daha sonra bu çerçeveden çıkarımlar yapılarak bulgular elde edilmiştir. Bulgularda yer alan bilgiler ise betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Böylelikle Türkiye ve Gürcistan eğitim yönetimi ve denetimi sistemleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar detaylı bir şekilde ortaya konulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. Türkiye ve Gürcistan Eğitim Sistemleri Genel Özellikleri Nelerdir?

Tablo 17’de, Gürcistan ve Türkiye’nin okul öncesi düzeyinde eğitimin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 17. Okul Öncesi Düzeyinde Eğitimin Karşılaştırılması

	Gürcistan	Türkiye
Yaş Sınırı (En Az)	24 Aylık	36 Aylık
Yaş Sınırı (En Çok)	72 Aylık	66 Aylık
Zorunluluk	Yok	Yok

Tablo 17 incelendiğinde, Türkiye ile Gürcistan arasındaki okul öncesi eğitim yapılarında benzer ve farklı özelliklerin olduğu görülmektedir. Öncelikle Türkiye’de okul öncesi eğitim alabilmek için çocuğun en az 36 aylık olması gerekmektedir. Bu sınır en çok 66 aylık çocukları kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim Türkiye’de zorunluluk kapsamında bulunmamaktadır.

Gürcistan’daki okul öncesi eğitim sistemine bakıldığında bir çocuğun okul öncesi eğitim alabilmesi için en az 24 aylık olma zorunluluğu vardır. Bu durum Türkiye’den bir yaş erken okul öncesi eğitime başlanabildiğini göstermektedir. Gürcistan’da okul öncesi eğitim alınabilmesi için en çok 72 aylık olunması gerekmektedir. Gürcistan’da okul öncesi eğitim zorunluluk kapsamında değildir. Türkiye ile Gürcistan arasında okul öncesi eğitimde yaş sınırları farklılık göstermekle birlikte iki eğitim sisteminde de zorunluluk yoktur.

Tablo 18’de, Gürcistan ve Türkiye’nin ilköğretim düzeyinde eğitimin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 18. İlköğretim Düzeyinde Eğitimin Karşılaştırılması

	Gürcistan	Türkiye
Zorunluluk	Var	Var
Eğitim Yılı	9	8
Yaş Sınırı En Az	60-71 Aylık	60 Aylık
Örgün Eğitim	Var	Var
Yatılı Eğitim	Var	Var
Amaç	Okuma-Yazma Öğretme Temel Eğitim Sağlama	Okuma-Yazma Öğretme Temel Eğitim Sağlama

Tablo 18'e göre, Türkiye'de çocukların ilköğretim eğitimi alabilmesi için en az 60 aylık, en çok ise 71 aylık olması gerekmektedir. Böylece eğitim alacak olan çocuk 1. sınıfa başlayabilmektedir. Gürcistan'da bu eğitim süresi 5 yaştan itibaren başlamaktadır. Türkiye'deki ilköğretim eğitiminin amacı okuma yazma ve temel eğitim alınmasıdır. Aynı durum Gürcistan için de geçerlilik göstermektedir. Süreler ve yaşlar birbirinden farklı olsa da her iki ülkede de ilköğretim zorunludur ve amacı okuma yazma öğretmek, ileri eğitim seviyesi için temel sağlamaktır.

Tablo 19'da, Gürcistan ve Türkiye'nin ortaöğretim düzeyinde eğitimin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 19. Ortaöğretim Düzeyinde Eğitimi Karşılaştırılması

	Gürcistan	Türkiye
Zorunluluk	Var	Var
Yaş Sınırı	Var	Var
Örgün Eğitim	Var	Var
Yatılı Eğitim	Var	Var
Bitirme Sınavı	Var	Yok
Süre	3 Sene	4 Sene
Sınıf Kapsamı	10.Sınıf-12.Sınıf	9.Sınıf-12.Sınıf
Amaç	Genel Kültür Sağlama, Yükseköğretim Temeli Oluşturma	Genel Kültür Sağlama, Yükseköğretim Temeli Oluşturma

Tablo 19 incelendiğinde, Türkiye'de ortaöğretim seviyesinin 4 yıl olduğu görülmektedir. Yatılı olan okulların yanında örgün öğretim sunan ortaöğretim kurumları da vardır. 9. sınıf ile 12. sınıfı kapsayan eğitim seviyesi zorunlu eğitim kapsamındadır. Gürcistan'daki ortaöğretim seviyesinin süresi 3 sene olarak kabul edilmektedir. Yatılı olan okulların yanında örgün öğretim sunan ortaöğretim kurumları da vardır. Ortaöğretim sistemi 10. sınıftan 12. sınıfa kadar sürmektedir.

Süreler ve yaşlar birbirinden farklı olsa da her iki ülkede de ortaöğretim zorunludur Ortaöğretim sayesinde öğrencilere asgari düzeyde bir genel kültür sağlamak, yükseköğretim için bir temel oluşturmak, meslek ve iş hayatına hazırlamak amaçları bulunmaktadır. Her iki ülkede de yükseköğretime geçebilmek adına sınava girmek ve başarılı olmak gerekmektedir. Türkiye'de ortaöğretimden mezun olabilmek için başarılı sayılabilecek bir not alınması yeterli iken

Gürcistan’da özel bir sınav yapılmakta, öğrencilerin bu sınavdan yeterli bir not alması beklenmektedir.

Tablo 20’de, Gürcistan ve Türkiye’de yükseköğretim sistemlerinin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 20. Gürcistan ve Türkiye’de Yükseköğretim Sistemlerinin Karşılaştırılması

		Gürcistan	Türkiye
Giriş Sınavı		Var	Var
Derece	Ön lisans	Yok	Var
	Lisans	Var	Var
	Yüksek Lisans	Var	Var
	Doktora	Var	Var
Üniversite Tipleri	Üniversite	Var	Var
	Kolej	Var	Yok
	Öğretim Üniversitesi	Var	Yok
	Meslek yüksek Okulları	Yok	Var
	Teknoloji Enstitüleri	Yok	Var
	Konservatuar	Var	Var
	Fakülteler	Yok	Var
Mezuniyet	AKTS	240	240
Zaman Dilimi	Mezuniyet Yarıyılı	En Az 4 Yarıyıl	En Az 8 Yarıyıl

Tablo 20 incelendiğinde, Türkiye’de yükseköğretimde birçok farklı seçenek olduğu görülmektedir. Örgün öğretim, açık eğitim, dışarıdan eğitim, yaygın eğitim seçeneklerinden yararlanılmaktadır. Aynı zamanda yükseköğretim kurumlarında ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri verilmektedir. Türkiye’de yükseköğretimden en az 4 yarıyıl içerisinde mezun olunmaktadır. Bunun yanında fakülteler, enstitüler, teknoloji enstitüleri, konservatuarlar ve yüksekokullar gibi pek çok eğitim kurumu hizmet vermektedir.

Gürcistan’daki yükseköğretim sistemine bakıldığında kolejler, öğretim üniversiteleri ve üniversiteler bulunmaktadır. Gürcistan’da yükseköğretim seviyesi lisans ile başlamaktadır. Daha sonra yüksek lisans ve doktora eğitimleri alınabilmektedir.

Türkiye’de üniversite mezuniyeti için 240 AKTS sistemi vardır. Bu AKTS sistemleri dış hekimliği fakültelerinde, tıp ve veterinerlik fakültelerinde farklılık göstermektedir. Gürcistan’da da lisans programları için 240 AKTS sistemi vardır. Tıp ve dış hekimliği eğitim programları için 360 AKTS, öğretmen ve veteriner lisans programlarında 300 AKTS sistemi vardır.

3.2. Türkiye ve Gürcistan Eğitim Sistemlerinin Yönetimsel Özellikleri Nelerdir?

Tablo 21’de, Gürcistan ve Türkiye’nin eğitim sistemlerinin yönetimsel özelliklerinin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 21. Gürcistan ve Türkiye’nin Eğitim Sistemlerinin Yönetim Yapısının Karşılaştırılması

Sistemin Yapısı	Türk Eğitim Sistemi	Gürcistan Eğitim Sistemi
Üst Örgütün Adı	Milli Eğitim Bakanlığı	Milli Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı
Üst Örgütün Yapısı	Bakan, Bakan Yardımcıları, Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, İç Denetim Birimi Başkanlığı, Ana Hizmet Birimleri, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Yardımcı Birimler, Kurullar, Taşra Örgütü, Yurt Dışı Örgütü, Yüksek Öğretim Kurulu,	Bakan, Bakan Birinci Yardımcısı, Bakan Yardımcıları, Müsteşar, Daire Başkanı, Denetim Birimleri, Yardımcı Birimler, Kurullar, Taşra Örgütü, Yüksek Öğretim Kurulu,
Alt Örgüt (Taşra Örgütü)	İl Sistemi Vardır	Bölge ve İl Sistemi Vardır
Taşra Örgütünün Yapısı	Taşra Örgütü, Kurullar, Komisyonlar, İlköğretim Müfettişliği, Milli Eğitim Müdür Yardımcılıkları, Şube Müdürlükleri, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri,	Taşra Örgütü, Komisyonlar, Şube Müdürlükleri, Bölge Milli Eğitim Müdürlükleri,
Sistemin Türü	Merkezi Sistem	Merkezi Sistem
Sistemin Dinle İlişkisi	Laiktir	Laiktir
Ekonomik Boyutu	Zorunlu Eğitim Parasızdır, Her Vatandaş Eğitim Hakkına Sahiptir	Zorunlu Eğitim Parasızdır, Her Vatandaş Eğitim Hakkına Sahiptir

Tablo 21 incelendiğinde, Türkiye’nin eğitim sisteminin yönetimsel özelliklerine bakıldığında Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumu’na

bağlı olarak görev yapan farklı müdürlüklerin olduğu görülmektedir. Bakanlık, çok geniş bir sistemi ağı ile hizmet vermektedir. Denetim sistemi, yönetim sistemi ve müfredat oluşturma sistemi Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumu tarafından gerçekleştirilmektedir.

Gürcistan'ın eğitim sisteminin yönetsel özelliklerine bakıldığında Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı'nın ön plana çıktığı görülmektedir. Bakanlık, eğitim ile ilgili her alanda aktif sorumluluk alırken bakanlığa Gürcistan Mevzuatı ve Hükümeti destek sağlamaktadır. Eğitim ile ilgili kararlar Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı tarafından alınmakla birlikte kararların uygulanma aşamasında Mevzuata uygunluk ve Hükümetin onayı gerekmektedir.

3.3. Türkiye ve Gürcistan Eğitim Sistemlerinin Denetimsel Özellikleri Nelerdir?

Tablo 22'de, Gürcistan ve Türkiye'nin eğitim denetimi sistemlerinin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 22. Gürcistan ve Türkiye'nin Eğitim Denetimi Sistemlerinin Karşılaştırılması

Eğitim Denetimi	Kod	Benzerlik
Gürcistan	İyileştirme	-
	Yol Gösterme	√
	Bakanlık tarafından	√
	Merkezi düzeyde	√
	Yerel düzeyde	√
	Kaliteyi artırma	-
Türkiye	Kontrol	-
	Yol Gösterme	√
	Bakanlık tarafından	√
	Merkezi düzeyde	√
	Yerel düzeyde	√
	Yaptırım uygulama	-

Tablo 22 incelendiğinde, Gürcistan'da eğitim denetiminin Bakanlık tarafından merkezi ve yerel düzeyde yapıldığı, temel amacının iyileştirme, yol gösterme ve kaliteyi arttırmak olduğu görülmektedir. Türkiye'de eğitim denetiminin Bakanlık tarafından merkezi ve yerel düzeyde yapıldığı, temel amacının yol gösterme, kusur arama ve cezalandırma olduğu görülmektedir.

3.4. Türkiye’de ve Gürcistan’da Öğretmen Yetiştirme-Seçme-Atama Sistemleri Nasıl İşlemektedir?

Tablo 23’te, öğretmen eğitim seviyelerine ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 23. Öğretmenlerin Eğitimlerine İlişkin Veriler

	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Türkiye	0,7	92,3	6,9	0,2
Gürcistan	2,4	15,6	75,3	1,8
OECD Ortalaması	3,3	49,3	44,2	1,3
AB Ortalaması	2,5	38,0	54,9	2,7
TALIS Ortalaması	5,1	50,9	40,7	1,2

Kaynak: OECD, TALIS 2018 Veri tabanı, Tablo I.4.8.

Tablo 23’e göre, Türkiye’de öğretmenlerin çoğunluğu Lisans eğitim derecesine sahiptir. Yüksek Lisans ve Doktora eğitime sahip öğretmenlerin oranının, OECD, AB ve TALIS ortalamasına kıyasla çok düşük olduğu görülmektedir. Gürcistan’da öğretmenlerin çoğunluğunun Yüksek Lisans eğitim derecesine sahip olduğu, Yüksek Lisans ve Doktora eğitime sahip öğretmenlerin oranının OECD, TALIS ortalamasından ve Türkiye’den çok yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 24’te, öğretmenlerin yaş gruplarına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 24. Öğretmenlerin Yaş Gruplarına İlişkin Veriler

	Yaş Ortalaması (yıl)	30 Yaş ve Altı (%)	30-49 Yaş Arası (%)	50 Yaş ve Üzeri (%)
Türkiye	35,5	25,9	67,9	6,3
Gürcistan	53,4	3,9	42,6	53,5
OECD Ortalaması	44,1	11,1	54,5	34,4
AB Ortalaması	44,5	9,2	56,4	34,4
TALIS Ortalaması	43,4	11,5	57,1	31,4

Kaynak: OECD, TALIS 2018 Veri tabanı, Tablo I.3.1.

Tablo 24 incelendiğinde, Türkiye’de 30 yaş altındaki öğretmen oranları diğer ülkelere ve OECD ortalamasına kıyasla oldukça yüksektir. Türkiye’de ilkökul, ortaokul ve ortaöğretim kademelerinde görev yapan her dört öğretmenden biri 30 yaş altındadır. Türkiye’de öğretmenlerin yaş ortalamasının, OECD, TALIS, AB ortalamasından düşük olduğu, öğretmenlerin çoğunluğunun yaş ortalamasının

30-49 yaş aralığında olduğu, Türkiye'nin genç bir öğretmen nüfusuna sahip olduğu görülmektedir. Gürcistan'da öğretmenlerin yaş ortalaması, OECD, TALIS, AB ortalamasına kıyasla oldukça yüksektir. Öğretmenlerin yarısından fazlasının yaş ortalamasının 50 yaş üzerinde olduğu, Gürcistan'ın yaşlı öğretmen nüfusuna sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 25'te, Gürcistan ve Türkiye'nin öğretmen yetiştirme-atama ve seçme karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 25. Öğretmen Yetiştirme-Atama ve Seçme Karşılaştırılması

Öğretmen ve Seçme	Yetiştirme-Atama	Kod	Benzerlik
Gürcistan		Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı	√
		Yerinde Atama	-
		Komisyon Değerlendirmesi	√
		Mülakat Sınavı	-
		Kademeli Eğitim	-
Türkiye		Milli Eğitim Bakanlığı	√
		Merkezi Atama	-
		Aday Öğretmenlik	-
		KPSS ve Mülakat Sınavı	-
		Komisyon Değerlendirmesi	√
		Lisans Eğitimi	-

Tablo 25 incelendiğinde, Türkiye'deki atama sisteminin merkezi atama şeklinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin atanabilmesi için Kamu Personel Seçme Sınavında başarı sağlamış olmaları gerekmektedir. Atanacak öğretmen ilk olarak aday öğretmen olarak nitelendirilmektedir. Öğretmenlerin atanabilmesi için mutlaka lisans eğitimi almış olmaları gerekmektedir. Bakanlığın öngördüğü durumlarda formasyon alan kişiler de öğretmen olarak görev alabilmektedir. Atama sisteminde ilk atama, yeniden atama, milli sporcu ataması, sözleşmeli öğretmen ve engelli ataması gibi atama grupları bulunmaktadır.

Atamalar için kontenjanlar belirlenir. Adaylar mülakata katılmak için elektronik ortamda ön başvuru yaparlar ve her alan için en yüksek puan alandan başlamak üzere kontenjan sayısının üç katı aday mülakata alınır ve sınav komisyonunca değerlendirmeye tabi tutulur. Sözlü sınavda başarılı olanların atamaları, tercihleri de dikkate alınarak sözlü sınav puanı üstünlüğüne göre elektronik ortamda gerçekleştirilir. Öğretmen atamalarını yöneten birim ise Bakanlar Kuruludur.

Gürcistan’da öğretmen atamalarının yerel yönetimlerin etkili olduğu görülmektedir. Atamalar için mülakatlar düzenlenmekte, bir komisyon ise hangi öğretmenin atanacağına karar vermektedir. Atama işleminin yapılabilmesi için öğretmenlerin adli sicillerini temiz olması ve uyuşturucu bağımlısı olmaması gerekmektedir. Mesleki standartları sağlayan, diploması bulunan ve denklik alabilen her bir öğretmen atanma hakkına sahiptir. Atamalar okullar tarafından yapılmaktadır. Okullarda değerlendirme işlemi için komisyonlar kurulmakta, öğretmenin yeterlilikleri değerlendirilmektedir.

3.5. Türkiye’de ve Gürcistan’da Okul Yöneticisi Yetiştirme-Seçme-Atama Sistemleri Nasıl İşlemektedir?

Tablo 26’da okul müdürlerinin eğitim seviyelerine ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 26. Okul Müdürlerinin Eğitim Düzeyleri

	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Türkiye	4,0	77,0	17,7	0,3
Gürcistan	0,8	7,4	87,4	4,1
OECD Ortalaması	2,5	30,8	62,8	3,5
AB Ortalaması	2,7	25,8	65,4	4,9
TALIS Ortalaması	2,9	35,5	57,3	3,6

Kaynak: OECD, TALIS 2018 Veri tabanı, Tablo I.4.24.

Tablo 26’ya göre, Türkiye’de okul müdürlerinin çoğunluğu Lisans eğitim derecesine sahiptir. Yüksek Lisans ve Doktora eğitime sahip okul müdürlerinin oranının, OECD, AB ve TALIS ortalamasına kıyasla çok düşük olduğu görülmektedir. Gürcistan’da okul müdürlerinin çoğunluğunun Yüksek Lisans eğitim derecesine sahip olduğu, Yüksek Lisans eğitime sahip okul müdürlerinin oranının OECD, TALIS ortalamasından ve Türkiye’den çok yüksek olduğu görülmektedir.

2013-2018 yılları arasında, Gürcistan’da yüksek lisans eğitim derecesine sahip müdürlerin oranı % 1,4, doktora eğitim derecesine sahip müdürlerin oranı % 1,2, Türkiye’de yüksek lisans ve doktora eğitim derecesine sahip müdürlerin oranı % 1 artmıştır. Gürcistan’da okul yönetimine ve eğitim liderliğine yönelik

eğitim alan okul müdürlerinin oranı OECD ortalamasından ve Türkiye’den yüksektir.

Tablo 27’de, Gürcistan ve Türkiye’nin okul yöneticisi seçme, yetiştirme ve atama sistemlerinin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 27. Gürcistan ve Türkiye’nin Okul Yöneticisi Seçme, Yetiştirme ve Atama Sistemlerinin Karşılaştırılması

Okul Yöneticisi Seçme Yetiştirme ve Atama	Kod	Benzerlik
Gürcistan	Bilim, Eğitim, Kültür ve Spor Bakanlığı	√
	Yerinde Atama	-
	Komisyon Değerlendirmesi	-
	Kademeli Eğitim	-
Türkiye	Milli Eğitim Bakanlığı	√
	Merkezi Atama	-
	Bakanlık Görevlisi ya da Müdür Yardımcılığı Görevi	-
	Yazılı ve Sözlü Sınav	-
	Lisans Eğitimi	-

Tablo 27’ye göre, Türkiye’de okul müdürü olabilmek için yükseköğretim mezunu olmak ve Bakanlık kadrolarında öğretmen olarak görev yapıyor olmak gerekmektedir. Ayrıca bakanlık kadrolarında müdür veya daha üst kadrolarda görev yapıyor olmak, okullarda müdür unvanlarda veya müdür yardımcısı olarak en az bir yıl görev yapmış olmak şartlarından birine sahip olmak şartı aranmaktadır. Müdür yardımcılığı için ise yönetici olarak görev yapmış olmak veya en az iki yıl öğretmen olarak görev yapmış olmak şartı aranmaktadır. Aynı zamanda yükseköğretim mezunu olmak ve Bakanlık kadrolarında öğretmen olarak görev yapıyor olmak gerekmektedir.

Adayların okul yöneticisi olabilmeleri için yazılı ve sözlü sınava girmeleri gerekmektedir. Bu sınavlarda 100 puan üzerinden 60 ve üzerinde puan alanlar başarılı sayılır. Yazılı ve sözlü sınavda başarılı olan adayların görevlendirmeye esas puanları; yazılı sınav puanının %80’i ile sözlü sınav puanının %20’si dikkate alınarak belirlenir. Adaylar puan üstünlüğüne göre tercihleri de dikkate alınarak il millî eğitim müdürünün teklifi üzerine valinin onayı ile müdür olarak görevlendirilir. Yöneticiler dört yıllığına görevlendirilir. Aynı unvanla aynı eğitim kurumunda sekiz yıldan fazla süreyle yönetici olarak görev yapılamaz (MEB, 2018).

Gürcistan eğitim sisteminde okul yöneticisi atamaları aynı öğretmen atamaları şeklinde yapılmaktadır. Okullar boş kontenjanlarını açıklamakta, daha sonra da bu açıklamaları internet üzerinden yayınlamaktadır. Okul yöneticilerinin seçimi için komisyon kurulmakta, komisyon tarafından yeterlilik ölçütlerinde başarılı bulunan adaylar belirlenmektedir. Yeterlilik şartlarını taşıyan adaylar arasından, Okul Gelişimi için Stratejik Vizyon Hakkında Bireysel İdari Kanun ile oluşturulan kurul tarafından okul müdürü seçilmekte ve işe alınmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Türkiye ile Gürcistan arasında okul öncesi eğitim karşılaştırması yapıldığı zaman her iki sistemde de zorunluluk olmadığı görülmektedir. Yaş sınırına bakıldığında her iki sistem için de belirli bir yaş sınırının olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitim alınabilmesi için belirli bir yaş sınırına erişmiş olmak gerekmektedir.

OECD ortalamasına göre üç yaş altındaki her üç çocuktan biri erken çocukluk eğitimi ve bakım hizmetlerinden faydalanmaktadır. Ancak ülkeler arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Türkiye’de üç yaş altındaki erken çocukluk eğitimi ve bakım hizmetlerinden faydalanan çocukların oranı çok düşüktür. Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarında 10 yılda çok büyük gelişme kaydedilmiş, ancak okul öncesi eğitimde yaşanan bu ilerlemeye rağmen, okullaşma oranları hâlâ OECD ortalamasının oldukça gerisindedir. Türkiye, OECD içinde 3-5 yaş arasındaki okullaşma oranı en düşük ülkedir.

Türkiye ile Gürcistan arasında ilköğretim eğitimi karşılaştırması yapıldığında, Türkiye’de 8 yıl, Gürcistan’da 9 yıl olan ilköğretim eğitiminin zorunlu olduğu görülmektedir. Aynı zamanda yatılı ya da örgün eğitim alma imkanı da bulunmaktadır.

Türkiye ile Gürcistan arasında ortaöğretim sistemleri karşılaştırıldığında, Türkiye’de zorunlu ortaöğretim süresinin 4 yıl, Gürcistan’da 3 yıl olduğu görülmektedir. Aynı zamanda belirli bir yaş sınırı da sunulmaktadır. Her iki ülkede örgün eğitim ve yatılı eğitim alma hakkı sunulmuştur.

Her iki ülkenin eğitim sisteminde benzer özelliklerin niteliklerinde farklılıklar bulunmaktadır. Hem Türkiye’de hem de Gürcistan’da zorunlu eğitim süresi 12 sene olarak uygulanmaktadır. Eğitim süresi kapsamında her iki ülke de aynı sürede eğitim verilse de Türkiye’de zorunlu eğitim (4+4+4) kesintili uygulanmakta, Gürcistan’da zorunlu eğitim (6+3+3) kesintisiz uygulanmaktadır. Zorunlu eğitim süresi aynıdır ancak, ilköğretim ve ortaöğretim süreleri arasında

farklılıklar vardır. Bunun yanında okula başlama yaşı da iki ülke arasında değişkenlik göstermektedir.

Türkiye’de bir çocuk 36 aydan sonra okul öncesi eğitime başlayabilirken, Gürcistan’da bu sınır 24 aya kadar indirilmiştir. Bunun temelinde Gürcistanlı annelerin iş hayatlarının daha yoğun olması gösterilebilmektedir. Her iki eğitim sisteminde de okul öncesi eğitimin amacı çocuğun okul hayatına hazırlanışını sağlamaktır. İlköğretim seviyesindeki eğitim de hem okuma yazma öğretme hem de ileri eğitim seviyesine hazırlama görevlerini üstlenmektedir.

Her iki eğitim sisteminin benzer özellikleri oldukça fazladır. Türkiye’de 12 yıllık eğitim sonrasında öğrencilerin ortaöğretim diploması alabilmek için tüm derslerden geçer not alması gerekmektedir. Gürcistan eğitim sisteminde ise ortaöğretimden mezun olabilmek için, öğrenciler ana derslerin içerisinde bulunduğu bir sınava girmek zorunludur. Bu sınavdan geçer not alanlar ortaöğretim diploması alma hakkına sahip olmaktadır. Her iki eğitim sisteminde de meslek eğitimi veren ortaöğretim kurumları mevcuttur.

Türkiye ile Gürcistan arasında yükseköğretim eğitimi karşılaştırması yapıldığında, Türkiye’deki yükseköğretim eğitiminde örgün öğretim, açık eğitim, dışarıdan eğitim, yaygın eğitim seçeneklerinden yararlanılmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri verilmektedir. Gürcistan’daki yükseköğretim kurumları örgün öğretim kapsamında lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri verilmektedir.

Türkiye’de yükseköğretimden en az 4 yarıyıl içerisinde mezun olunmaktadır. Bunun yanında fakülteler, enstitüler, teknoloji enstitüleri, konservatuarlar ve yüksekokullar gibi pek çok eğitim kurumu hizmet vermektedir.

Gürcistan’daki yükseköğretim sistemine bakıldığında kolejler, öğretim üniversiteleri ve üniversiteler bulunmaktadır. Türkiye’de yükseköğretimden en az 4 yarıyıl içerisinde mezun olunmaktadır. Türkiye’de ve Gürcistan’da üniversite mezuniyeti için 240 AKTS sistemi vardır. Gürcistan’da 18 adet üniversite bulunurken Türkiye’de 206 üniversite yer almaktadır. Türkiye’de her şehirde 1 üniversite mantığı ile hareket edilmekte, bu nedenle de üniversite eğitimi almak adına öğrenciler fazla çaba göstermek zorunda kalmamaktadır. Türkiye’de üniversite mezunu sayısının çok olması işsizliğin kapılarını aralarken, Gürcistan’da

az sayıda üniversite olduğu için öğrenciler başarılarına göre bu üniversitelere yerleşebilmektedir.

İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Gürcistan Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sistemi karşılaştırıldığında ülkelerin amaç boyutunda benzerliklere, yapı ve süreç boyutlarında ise farklılıklara sahip olduğu görülmektedir. Gürcistan Eğitim Sistemi'nin temel amacı; Gürcistan dili, tarihi ve kültürü, demokratik hak ve sorumluluklar konularında bilinçli, analitik becerilere sahip nitelikli bireyler yetiştirmektedir. Bu amacın Türk Eğitim Sistemi'nin amaçları ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ayrıca hem Gürcistan hem de Türk Eğitim Sistemi'nde eğitimin temel bir hak olduğu vurgulanarak bilgi ve becerilerin geliştirilmesi üzerinde durulmaktadır.

Türkiye'de ve Gürcistan'da eğitim sisteminin yönetsel yapılanması merkezi özellik göstermektedir. Eğitime ilişkin mevzuat ve genel kurallar bakanlık tarafından belirlenmektedir. Gürcistan'da, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin işe alınması konusunda yerel makamlara da yetki ve sorumluluklar verilmiştir.

Türkiye eğitim sistemi Milli Eğitim Bakanlığı'na, Gürcistan'daki eğitim sistemi ise Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı'na bağlı olarak hizmet vermektedir. Okul yönetim sistemi açısından değerlendirme yapılması gerektiğinde öncelikle Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bir şekilde, Gürcistan'da Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı Başbakanlık'a bağlı bir şekilde yönetim sağlamaktadır.

Türkiye'de Okul müdürleri İlde İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, İlçede İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlıdır. Gürcistan'da da Okul müdürleri İlde İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, İlçede İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlıdır.

Türkiye ve Gürcistan'da eğitim parasızdır. İki ülkede de eğitimde karma finansman anlayışı vardır. Bir başka ifadeyle eğitime devletin yanı sıra, eğitimden fayda sağlayan bireyler, özel sektör, işletmeler, gönüllü kuruluşlar ve uluslararası kuruluşlar finansal katkı sağlamaktadır. Ancak Türkiye ve Gürcistan'da en büyük eğitim finansörü devlettir.

Üçüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Türkiye ile Gürcistan arasında eğitim denetimi sistemleri karşılaştırıldığında Gürcistan'da genel amacın iyileştirme olduğu görülmektedir. Aynı zamanda öğretmenlere ve yöneticilere yol gösterme amacının güdüldüğü de görülmektedir. Her iki ülke için de bakanlık tarafından denetimlerin yürütüldüğünü söylemek mümkündür. Gürcistan'da yerinde denetim sistemi benimsenirken Türkiye'de denetimler hem merkezi hem de yerinde yapılmaktadır. Gürcistan için kalite, denetimin temel amacıdır. Türkiye'ye bakıldığı zaman ise cezalandırma sisteminin denetimde de etkisi oldukça büyüktür.

Gürcistan ile Türkiye'nin eğitim denetim sistemleri karşılaştırıldığında Türkiye'deki denetim sisteminin Gürcistan denetim sisteminden çok daha eski olduğu söylenebilir. Bunun yanında Türkiye'nin eğitim denetim sisteminin cumhuriyet sonrasında daha hızlı geliştiği bilinmektedir. Bu denetim sistemi Gürcistan'da 2005 reformlarından sonra ortaya çıkmıştır. Türkiye'deki eğitim denetim sistemi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanırken Gürcistan'da Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı denetimden sorumludur. İki eğitim denetim sisteminin ortak yönleri vardır. Amaçları birbiri ile aynı olup her ikisi de genel eğitimin kalitesini artırma amacına sahiptir. Bunun yanında öğretmenlere ve yöneticilere yol göstermek de amaçları arasında yer almaktadır. Teknolojinin eğitime entegrasyonu politikası için denetim sistemi önemli bir yere sahiptir.

Türkiye ile Gürcistan arasında denetimin farklı olduğu alanlar da vardır. Bunlardan biri Gürcistan'da Gürcü dilinin yaygınlaştırılmasında denetimin yeri oldukça önemlidir. Gürcistan'da belediyeler bünyesinde kurulan okulları düzenli olarak denetleyen ve rapor hazırlayan ERC'ler vardır. ERC'ler Bakanlık ile okullar arasında kanal görevi görmektedirler. Türkiye'de eğitim denetimi sistemindeki amaç, öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini tespit etmek, öğretimi geliştirmek ve öğrencilerin daha iyi yetişmesini sağlamaktır. Öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin kontrol edilmesi, günümüzde de süregelen öğretmenlere ve öğretmen yetiştiren kurumlara olan güvensizliğin eskiden beri var olduğunu düşündürmektedir.

Hem Türkiye'deki hem de Gürcistan'daki eğitim denetim sisteminin amacı birbiri ile aynıdır. O bakımdan yapılan denetimlerin stilleri de birbiri ile

örtüşmektedir. Her iki denetim sisteminde de doğru, güvenilir ve kaliteli bir eğitimin sağlanıyor olduğundan emin olmak temel amaçtır.

Türkiye eğitim denetim sisteminde öğretmenler ve öğrenciler denetlenmektedir. Aynı zamanda okul yönetimlerinin de denetimden geçtiğini söylemek mümkündür. Türkiye’de denetçi okulları ziyaret eder ve gözlem yeteneği ile gerekli incelemeleri yapar. Müfettişlerin soru sorma, yanıt bekleme, yönlendirme ve yol gösterme hakları vardır.

Gürcistan denetim sistemine bakıldığında denetlenen kesimlere söz hakkı verildiği görülmektedir. Denetçiler öğrencilere, öğretmenlere ve idarecilere anket doldurma, değerlendirme yapma hakkına sahiptir. Bu uygulama Türkiye’de görülse de yaygın olarak kullanılmamaktadır.

Türk Eğitim Sisteminde denetmenlerin ‘soruşturma’ görevi vardır. Bu noktada müfettişlerin, rehberlik ve mesleki yardım rolleriyle, soruşturma rollerinin birbiriyle çeliştiğini söylemek mümkündür. Türk eğitim sisteminde, denetmenlerin diğer rolleri ile karşılaştırıldığında belki ‘soruşturma’ görevlerinin, sistemi iyileştirme ve geliştirme rollerinin önüne geçtiği söylenebilir. Gürcistan’a bakıldığında zaman denetmenin soruşturma görevi yoktur ve denetmenin asıl amacı eğitim sistemini kaliteli bir hale sokmaktır.

Türkiye’de müfettiş yetiştirme eğitimlerine gerekli önem verilmekte, kısa süreli kurslar aracılığı ile mesleki bilgilerin edinilmesini sağlamaktadır. Türkiye’de eğitim sisteminin denetimi sistemi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Üniversite mezunu olan bireylerin belirli sınavlara tabi tutulması ile denetçi kimliği alması sağlanmaktadır. Ancak, bakanlık bugün hizmet içi yetiştirmeyi hedeflemiştir (Seçkin, 1986). Müfettişlerin yetiştirici, değerlendirici ve yargılayıcı bir yapısı vardır. O nedenle hizmete henüz başlamadan önce gerçekten profesyonelleşmek durumundadır. Türkiye’de bir kişinin müfettiş olabilmesi için:

- En az 10 sene öğretmenlik yapmış olması,
- En az 5 sene öğretmenlik ve 3 sene yöneticilik yapmış olması gerekmektedir.

Söz konusu ilköğretim müfettişliği olduğunda:

- En az 8 sene öğretmenlik yapmış olması,

- En az 5 sene öğretmenlik ve en az 3 sene yöneticilik yapmış olması gerekmektedir.

Bakanlık, müfettişlerin yetiştirilmesi için 3 senelik bir program uygulamaktadır. Müfettiş yardımcılarının yetiştirilme süresi fiilen üç yıldır. Bu sürenin hesabında aylıksız izinler ile toplam üç ayı aşan hastalık ve refakat izni fiilen çalışılan sürenin hesabında dikkate alınmaz. Müfettiş yardımcılarının yetiştirilmesinde; müfettişliğin gerektirdiği tutum, davranış ve temsil kabiliyeti gibi nitelikleri geliştirmek, görev ve yetki alanına giren mevzuatı ve uygulamaları öğretmek, denetim, rehberlik, inceleme, soruşturma ve ön inceleme konularında mesleki bilgi ve becerilerini artırmak, bilimsel çalışma ve araştırma alışkanlığı kazandırmak amaçlanır. Müfettiş yardımcılarının mevzuat ve uygulamalar ile denetim, rehberlik, araştırma, inceleme, soruşturma ve ön inceleme yöntemlerini öğrenmelerini sağlamak amacıyla hizmet içi eğitim programları düzenlenir. Müfettiş yardımcısının, bir müfettişle birlikte en az bir yıl çalışması esastır. 3 sene boyunca müfettiş yardımcısı olarak çalışan kişiler, sınava girerek başarılı bir puan aldığında müfettiş unvanı alarak atanırlar (MEB, 2017)

Söz konusu Gürcistan olduğunda denetimci yetiştirme programlarının daha farklı olduğu görülmektedir. Gürcistan'da eğitim denetçisi olabilmek için;

- Üniversitelerin eğitim bilimleri ya da kamu yönetimi bölümlerinden mezun olmak,
- En az 8 yıllık tecrübe sahibi olmak,
- 10 yıl altında tecrübe sahibi olanlar için açılan 20 günlük, 10 yıl ve üstünde tecrübe sahibi olanlar için açılan 2 günlük hızlandırılmış kurslara katılmak,
- Kurs sonrasında yapılacak sınavda başarı göstermek gerekmektedir.

Ayrıca denetçinin göreve başlayabilmesi için 20 günlük kısa programlar ile süreç ile ilgili eğitim alması gerekmektedir. Eğitim denetçisi ihtiyacının karşılanmaması durumunda farklı bölümlerden mezun olan adaylar arasından 6 ay kadar bir eğitim programı ile denetçi yetiştirilmektedir.

Dördüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Türkiye ile Gürcistan arasında öğretmen yetiştirme, atama ve seçme konusunda karşılaştırıldığında belirgin farklılıklar olduğu görülmektedir. Her iki ülkede öğretmen eğitimi Yükseköğretim kurumlarınca yürütülmektedir. Türkiye'de

öğretmen atamalar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Gürcistan'da yerinde atama sistemi vardır. Atama işlemleri ile okulların komisyonları ilgilenmektedir. Türkiye'de ise atamalar merkezi bir şekilde gerçekleşmektedir. Öğretmenler kadrolu devlet memuru olarak görev yapmaktadır. Gürcistan'da öğretmenler iş sözleşmesi ile çalıştığından, okul müdürleri tarafından iş sözleşmeleri feshedilebilmektedir.

Gürcistan da öğretmen olabilmek için sınavlarda başarılı olmak ve sertifika sahibi olmak gerekmektedir. Sertifikaların geçerlilik süresi 7 yıldır. Denetimlerde başarısız not alan öğretmenin sertifikasını yenilemesi gerekmektedir. Yılsonlarında öğretmenlerin başarılı olması gereken sınavlar bulunmakta ve bu sınavlarda ki başarı durumları ve yıl içindeki faaliyetlerden topladıkları kredi puanları ile öğretmenler statülerini yükseltmekte, aldıkları statü ve sertifikalara göre öğretmenlerin maaşları artmaktadır. Yeterli kredi puanı toplayamayan, sınavlarda başarılı olamayan öğretmenlerin iş sözleşmeleri fesih edilmektedir. Mevcut standartlar öğretmenin sürekli kendisini geliştirmesini zorunlu hale getirmektedir.

Türkiye de öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen statüleri bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu statülere geçebilmesi için sınavlarda başarılı olması gerekmektedir. Yüksek lisans ve doktora eğitimi alan öğretmenler bu sınavlardan muaf tutulmaktadır. Ancak uzman öğretmen ve başöğretmenlik sınavı en son 2006 yılında yapılmıştır.

OECD ortalamasına kıyasla, Türkiye'de yüksek lisans ve doktora eğitim derecesine sahip öğretmenlerin oranı oldukça düşük iken, Gürcistan'da yüksek lisans ve doktora eğitim derecesine sahip öğretmenlerin oranı oldukça yüksektir.

Beşinci Alt Amaca ilişkin Sonuçlar

Türkiye ile Gürcistan arasında okul yöneticisi yetiştirme, atama ve seçme konusunda karşılaştırma yapıldığında belirgin farklar olduğu görülmektedir. Türkiye'de okul müdürü olabilmek için yükseköğretim mezunu olmak ve Bakanlık kadrolarında öğretmen olarak görev yapıyor olmak gerekmektedir. Adayların okul yöneticisi olabilmeleri için yazılı ve sözlü sınava girmeleri gerekmektedir. Başarılı olan adaylar il millî eğitim müdürünün teklifi üzerine valinin onayı ile 4 yıllık süre ile müdür olarak görevlendirilir

Gürcistan’da yöneticilerinin seçimi için komisyon kurulmakta, komisyon tarafından yeterlilik ölçütlerinde başarılı bulunan adaylar belirlenmektedir. Yeterlilik şartlarını taşıyan adaylar arasından, Okul Gelişimi için Stratejik Vizyon Hakkında Bireysel İdari Kanun Yasası ile oluşturulan kurul tarafından okul müdürü seçilmekte ve işe alınmaktadır. Sistemleri farklılık gösteren iki ülkede de atanacak olan okul yöneticisinin öğretmen olma zorunluluğu bulunmaktadır. Gürcistan’da okul kurulu kimin atanacağına karar verirken Türkiye’de yazılı ve sözlü sınavların sonucuna göre il millî eğitim müdürünün teklifi üzerine valinin onayı ile okul müdürleri atanmaktadır.

OECD ortalamasına kıyasla Türkiye’de, yüksek lisans ve doktora eğitim derecesine sahip müdürlerin oranı oldukça düşük iken Gürcistan’da yüksek lisans ve doktora eğitim derecesine sahip müdürlerin oranı oldukça yüksektir. Ayrıca Gürcistan’da okul yönetimine ve eğitim liderliğine yönelik eğitim alan okul müdürlerinin oranı OECD ortalamasından ve Türkiye’den yüksektir.

ÖNERİLER

1. Okul öncesi eğitim okullaşma oranlarında yaşanan tüm ilerlemelere rağmen Türkiye OECD ülkelerinin en gerisinde bulunmaktadır. Tüm bu veriler, Türkiye’de okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına dair ciddi adımlar atılması gerektiğini göstermektedir. Yaygınlaştırma çalışmalarında eğitime erişimin yanında nitelikli okul öncesi eğitime erişimin sağlanması ve bunun çocukların bütüncül gelişimindeki rolü esas alınmalıdır. Gürcistan eğitim sisteminde okul öncesi eğitim kalitesini arttırabilmesi için kırsal alan ve kentsel alan arasındaki eşitsizliğin azaltılarak eğitime erişimin arttırılması gerekmektedir.
2. OECD genelinde, Türkiye en genç öğretmen nüfusuna sahip ülke iken Gürcistan en yaşlı öğretmen nüfusuna sahip ülke konumundadır. Gürcistan’da öğretmenlerin % 26,5’i 60 yaşının üzerindedir. Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı’nın, yenilikçi, motive, yüksek nitelikli ve yetenekli gençlerden eğitim iş gücü yaratabilmesi için öğretmenlerin emeklilik şartlarını iyileştirmesi ve zorunlu emeklilik yasası çıkarması, yeni öğretmenlere iş imkânı sağlaması gerekmektedir. Türkiye’nin genç

öğretmen nüfusunun sistemin etkin aktörleri haline dönüşmesi sürecinde ihtiyaç duyacakları mesleki gelişim ihtiyaçlarını belirlemesi ve ilgili eğitimlerin alınmasında destek mekanizması sağlaması gerekmektedir.

3. Türkiye Eğitim Denetimi Sistemi mevzuatı, sürekli değişen, karışık ve anlaşılması zor ifadeler içeren bir mevzuattır. Eğitim denetimi sistemine ait mevzuatın, uzun erimli yapılması, sık sık değiştirilmemesi, bütün eğitim kurumlarının şartları göz önünde bulundurularak; öğretmen, idareci, müfettiş ve diğer ilgililerden alınan fikirler doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir.
4. OECD ortalamasının çok altında yüksek lisans ve doktora eğitim derecesine sahip öğretmen ve okul yöneticilerine yüksek lisans eğitimi, doktora eğitimi ve dil eğitimi olanakları sağlanmalı ve öğretmenler teşvik edilmelidir. Ayrıca yönetici adaylarında yüksek lisans eğitimi şartı aranmalıdır.
5. Türkiye’de aktif olarak görev yapan, okul yönetimine ve eğitim liderliğine yönelik eğitim alan okul müdürlerinin oranı OECD ortalamasından çok düşüktür. Okul müdürü adaylarının göreve başlamadan önce liderlik becerilerini geliştirmelerine yönelik fırsatlar sağlanmalı ve belirli eğitim alması ön koşul haline getirilmelidir.
6. Türkiye’de çok daha fazla yükseköğretim kurumu hizmet vermektedir. Ancak, bu durum üniversite eğitimini sıradanlaştırmakta, öğrenci kalitesi ile birlikte eğitimin kalitesini de düşürmektedir. Dolayısıyla Türkiye’deki eğitim kurumu sayılarında azalmaya gitmek, daha nitelikli bir eğitimin temellerini atmak çok önemlidir.
7. Türkiye’de eğitim fakültelerinde mezun olan öğretmenler 4 yıl boyunca mesleki yeterlilik kazanmakta, öğretmenlik mesleğine bilgi ve birikim ile adım atmaktadır. Ancak, Türkiye’de fen-edebiyat bölümlerinden mezun olan kişilerin formasyon olarak öğretmen olabilmesi eğitim kalitesini azaltmaktadır. Bu nedenle sadece eğitim fakültelerinden mezun olan kişilerin öğretmen olarak görev alması, kalifiye eleman için ideal bir çözüm olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ada, S. ve Baysal, Z. N. (2013). *Eğitim yapıları ve yönetimleri açısından çeşitli ülkelere bir bakış* (2.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akçakaya, M. (2016). Weberin bürokrasi kuramının bugünü ve geleceği. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(8), 275-295.
- Akçay, C. (2014). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Akyüz, Y. (2016). *Türk eğitim tarihi: MÖ 1000-MS 2016*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Alfonso, R. J., Firth, G.R. ve Neville, R. F. (2008). *Instructional supervision: A behavior system*. Boston: Allyn and Bacon, Inc.
- Andronikashvili, Z. ve Maisuradze, G. (2010). Secularization and its vicissitudes in Georgia. *Identity Studies*, 2, 5-17
- Atıgan, F. (2017). *Yönetim ve organizasyon* (3.Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2016). *Öğretimde denetim: Durum saptama, değerlendirme ve geliştirme* (6.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2019). *Öğretimde denetim*(4.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aydın, M. (2014). *Eğitim yönetimi*(10.Baskı). Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Aydın, M. (2017). *Çağdaş eğitim denetimi* (6. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Balcı, A. (2018). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri* (6.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Baş, G. (2011). Türkiye’de eğitim programlarında yapılandırmacılık: Dün, bugün, yarın. *Eğitişim Dergisi*. 66(32), 15-22.
- Başar, H. (1995). *Eğitim denetçisi, rolleri, yeterlikleri, seçilmesi, yetiştirilmesi* (3.Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Başaran, İ.E. (1998). *Eğitim yönetimi*. Ankara : Sevinç Matbaası.
- Beycioğlu, K. (2007). Z kuramı ve okul yönetimine uygulanabilirliği açısından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 15(1), 63-72.

- Beycioğlu, K. ve Dönmez, B. (2009). Eğitim denetimini yeniden düşünmek. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 71-93.
- Bilir, M. (1991). *Türk eğitim sisteminde teftiş alt sisteminin yapı ve işleyişi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bland, A. R. and Rossen, E. K. (2005). Clinical supervision of nurses working with patients with borderline personality disorder. *Issues in Mental Health Nursing*, 26 (5), 507–517
- Bowen, G.A. (2009). Nitel araştırma yöntemi olarak belge analizi. *Nitel Araştırma Dergisi* Cilt. 9 No. 2, s.27-40. s.27
- Buluç, B. (1997). Türk eğitim sisteminde teftiş ve denetim alt sisteminin gelişim süreci. *Bilgi Çağında Eğitim Dergisi*, 4, 27-30.
- Bursalıoğlu, Z. (2019a). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama (14.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z. (2019b). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış (20. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, N. (2004). İlköğretim öğretmenlerinin denetimi ve sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 161(1), 112-120.
- Charekishvili, L. (2015). Higher education system in Georgia: Reforms and modern challenges. *European Education*, 43(4), 26-44,
- Colantonio, J. N. (2005). Assessment for a learning society. *Principal Leadership*, 6(2), 22-26.
- Crossley, M. (2008). Bridging cultures and traditions for educational and international development: Comparative research, dialogue and difference. *International Review of Education*, 54(3/4), 319-336.
- Çelik, V. ve Gömleksiz, M. N. (2000). A critical examination of globalization and its effects on education. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 133-144.
- Dağlı, A. (2006). İlköğretim denetmenlerinin eğitim ve yaşam ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların çözümüne ilişkin öneriler. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*,(6), 1-8.

- Daresh, J.C. (2006). Technology and school leaders: Overdue or overload? *Journal of Thought*, 41(1), 27-41
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dünya Bankası (2018). Poverty gap at \$5.50 a day (2011 PPP) (%) - Georgia, Armenia, Azerbaijan, Turkey. <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.UMIC.GP?locations=GE-AM-AZ-TR>
- Engin, G. ve Uygun, S. (2011). Osmanlı'dan günümüze okuma yazma öğretimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (1), 197-216.
- Erdem, F. (2009). Örgütsel davranış araştırmalarında niş alanlar nasıl belirleniyor? Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi yazını üzerine kısa bir değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 65-78.
- Erdoğan, İ. (2003). Karşılaştırmalı eğitim: Türk eğitim bilimleri çalışmaları içinde önemsenmesi gereken bir alan. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 265-282.
- Eren, E. (2017). *Yönetim ve organizasyon: Çağdaş ve küresel yaklaşımlar (13.Baskı)*. İstanbul: Beta Basım ve Yayımlar.
- ERG (2019). Eğitimin yönetimi ve finansmanı eğitim izleme raporu 2019. İstanbul: ERG.
- Ergün, M. ve Ersoy, Ö. (2016). Hollanda, Romanya ve Türkiye'deki sınıf öğretmeni yetiştirme sistemlerinin karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22 (2), 673-700 .
- Ertl, H. (2006). European Union policies in education and training: the Lisbon agenda as a turning point?. *Comparative Education*, 42(1), 5-27.
- Glickman, C. D. ve Gordon, S. P. (1987). Clarifying developmental supervision. *Educational Leadership*, 44(8), 64-68.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P. and Ross-Gordon, J. M. (2014). *Denetim ve öğretimsel liderlik gelişimsel bir yaklaşım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökçe, A. T. (2009). Bilimsel yönetim anlayışında denetim. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 74-89.
- Gurgenashvili, İ. (2018). Georgia education system. <https://grass.org.ge/ka/>

- Gül, M. (2009). Türk-Gürcü ilişkileri ve Türkiye Gürcüleri. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, 11(1), 78- 80
- Güven, İ. (2018). *Türk eğitim tarihi (7.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Hicks, H. G. ve Gullett, C. R. (2009). Organizasyonlar: Teori ve davranış. (Çeviren: Besim Baykal). İstanbul: İ.İ.T.İ.A. İşletme Bilimleri Enstitüsü Yayınları.
- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2012). *Eğitim yönetimi*. (Çev. Edt: S. Turan). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Ilgan, A. (2008). İlköğretim müfettişleri ve öğretmenlerinin farklılaştırılmış. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(3), 389-422.
- İrfan, E. (2006). *Çağdaş eğitim sistemleri (6.Baskı)*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- İslamoğlu, A.H. ve Alınacak, Ü. (2019). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri (6. Baskı)*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Jakku-Sihvonen, R. ve Niemi, H. (2006). Introduction to the Finnish education system and teachers' work. In *Research-based teacher education in Finland-reflections by Finnish teacher educators* (pp. 7-13). Finnish Educational Research Association.
- Janashia, S. (2017). *General education in Georgia: Policy Problems and Solutions*, ISET Policy Institute.
- Jeladze, L. (2017). How to get the status: Senior - Lead – Mentor. http://axaliganatleba.ge/index.php?module=multi&page=detals&multi_id=2&id=505
- Kağan, M ve Yalçın, S. (2018). *Eğitime giriş (2.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karamustafaoğlu, O. ve Değirmenci, S. (2018). Eğitim fakültesi dergilerinde yayınlanan fen eğitimi makalelerinin yöntem eğilimlerinin analizi. *Caucasian Journal of Science*, 5(2), 50-64.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi(35.Basım)*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavak, Y., Aydın, A. ve Akbaba Altun, S. (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007)* . Ankara:Yükseköğretim Kurulu Yayınları.

- Kaya, Y. K. (1996). *Eğitim yönetimi, kuram ve Türkiye'deki uygulamalar (6.Basım)*. Ankara: Bilim Kitap Evi.
- Keating, J., Medrich, E., Volkoff, V. ve Perry, J. (2002). *Comparative study of vocational education and training systems: national vocational education and training systems across three regions under pressure of change. review of research*. South Australia: National Centre for Vocational Education Research.
- Kobakhidze, M.N. (2013). Teacher reforms around the World: Implementations and Outcomes International perspectives on education and society, *Emerald Group Publishing Limited Journaly*, Volume 19, 25–51
- Kobakhidze, M.N. (2016). It has been simplified to grant mentor status to teachers under a new scheme. <https://edu.aris.ge/news/maia-kobaxidze-axali-sqemit-maswavleblastvis-mentoris-statusis-minicheba-gamartivda.html>.
- Kocatepe, Ş. (2010). *Eğitimde stratejik planlama ve toplam kalite yönetimi uygulamalarının okul yöneticileri tarafından algılanması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koçel, T. (2020). *İşletme yöneticiliği (18.Baskı)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Koruç, S. (2005). *İlköğretim kurumlarına klinik denetim model önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Leblebici, D. N. (2008). Yönetim bilimi açısından klasik dönemi hatırlamaya ilişkin bir çalışma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 99-118.
- Lee, W. O., Napier, D. B. ve Manzon, M. (2014). Does context still matter? The dialectics of comparative education. *Asia Pacific Journal of Education*, 34(2), 139-152.
- Lee, W., Tillo, D., Bray, N., Morse, R. H., Davis, R. W., Hughes, T. R. ve Nislow, C. (2007). A high-resolution atlas of nucleosome occupancy in yeast. *Nature genetics*, 39(10), 1235-1244.
- Livny, E., Z. Abramishvili ve L. Manukyan (2017). *Policy Brief: Reforming the Georgian VET: Challenges and Ways Forward*. <https://www.academia.edu/35973524/>

- Machavarani, T. (2017). Systematic problems of general education in Georgia Need for consistent policy to achieve the national education goals. <https://www.academia.edu/35638136/>
- Maya, İ., Sofiko, L., Manana, R. ve İrina, S. (2015). *Beginning of teaching activity, professional development and career development book*. Tbilisi: National Center for Professional Development of Teachers.
- McCormick, A. (2012). Whose education policies in aid-receiving countries? A critical discourse analysis of quality and normative transfer through Cambodia and Laos. *Comparative Education Review*, 56(1), 18-47.
- MEB. (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5,1739>.
- MEB. (1999) İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23785.pdf>
- MEB. (2001). İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/08/20010823.htm>
- MEB (2006). Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselmeye İlişkin Değerlendirme (KBYD) Kılavuzu. Ankara: MEB Personel Genel Müdürlüğü
- MEB. (2009). İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliğinde Değişiklik. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/05/20090524-2.htm>
- MEB. (2011). MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110914-1.htm>
- MEB. (2016). MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161209-5.htm>
- MEB. (2015). Öğretmen Atama ve Yer Değişikliği Yönetmeliği. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150417-4.htm>
- MEB. (2017). Teftiş Kurulu Yönetmeliği. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150417-4.htm>

- MEB. (2018). Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180621-8.htm>
- MES. (2006). On the approval of the regulation on the election of the members of the board of trustees of the Georgian public school, on the rule of termination and registration. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/62638>
- MES. (2007). On the approval of the terms of the employment contract concluded between the director of the public school and the board of trustees. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/72844>
- MES. (2017). Unified strategy for education and science for 2017-2021.
- MES. (2018). Law of Georgia; About vocational education. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/23608>
- MES. (2019a). Internal audit department regulation. Erişim adresi: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4472158>
- MES. (2019b). Regulation on starting and ending the activities of a teacher. Erişim adresi: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4638766>
- MES. (2020a). On the approval of the teacher professional development and career advancement scheme. Erişim adresi: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4570026>
- MES. (2020b). Law of Georgia; On higher education. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/32830>
- MES. (2020c). Law of Georgia; On general education. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29248>
- Meşeci, F. (2007). İngiltere’de ilköğretim performans değerlendirme sistemi ve Türkiye için öneriler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5 (14) , 79-105.
- Mucuk, İ. (2018). *Modern işletmecilik (21. Basım)*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Noah, H. J. (1984). The use and abuse of comparative education. *Comparative Education Review*, 28(4), 550-562.
- Nodar, T. and Gavin, S. (2014). Zero-tolerance schooling: education policy, crime and democracy in post-Soviet. *Georgia POST-SOVIET AFFAIRS*, 30(5), 416-440.

- OECD.(2016), PISA 2015 Sonuçları (Cilt II): Başarılı okullar için politikalar ve uygulamalar. PISA, OECD Yayınları, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264267510> -en Erişim Tarihi: 07.05.2020
- OECD.(2019c). TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and school leaders as lifelong learners, TALIS. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/1d0bc92a-en> Erişim Tarihi: 09.05.2020
- OECD.(2019b). Education at a glance 2019: OECD indicators. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en> Erişim Tarihi: 09.05.2020
- OECD.(2019a). Li, R., et al. (2019), OECD Reviews of evaluation and assessment in education: Georgia, OECD reviews of evaluation and assessment in education, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/94dc370e-en>.
- Oktaç, F. (1999). *Denetim alt sistemleri üzerine karşılaştırmalı bir araştırma: Türk, Fransız ve İngiliz denetim alt sistemleri*. Ankara: Nadir Kitap.
- Okutan, M. (1996). Azerbaycan eğitim sistemi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(1), 97-108.
- O'leary, Z. (2004). *The essential guide to doing research*. London: Sage Publications Ltd. s.177.
- Öz, M. F. (2003). *Türkiye Cumhuriyeti milli eğitim sisteminde teftiş*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Basımevi.
- Özalp, İ., Gülten, E. ve Hülya, Ö. (1992). Organizasyonlarda durumsallık yaklaşımı açısından liderlik: Liderliğin Fred E. Fiedler teorisindeki liderlik tarzlarına göre belirlenmesi ve Eskişehir bölgesinde seçilen büyük sanayi işletmelerinde bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 161-205.
- Özdemir, S. (2019). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi. (5.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, M. (2003). *Fonksiyonları açısından işletme ve yönetim*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Paterson, L. ve Iannelli, C. (2007). Social class and educational attainment: A comparative study of England, Wales, and Scotland. *Sociology of Education*, 80(4), 330-358.

- Payne, G. ve Payne, J. (2004). *Key concepts in social research*. London: Sage Publications. s.60
- Resmi Gazete. (Haziran, 2018a). Haziran, 2018, Sayı: 304255.
- Resmi Gazete. (Temmuz, 2018b). Temmuz, 2018, Sayı: 30471.
- Seçkin, N. (1986). Kendini geliştiren müfettiş. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 110, 37.
- Söbü A. (2005). *İlköğretim müfettişlerinin sorunları (IV. Hizmet Bölgesi Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri. (Genişletilmiş 6. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Su, K. (1974). *Türk Milli Eğitim sisteminde teftişin yeri ve önemi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Su, K. (1983). *Milli Eğitimde teftiş, Cumhuriyet döneminde eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Şahin, S., Çakır, Ç. ve Öztürk, N. (2014). “Öğrenen örgüt profili ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik Çalışması.” *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 1(1),153-168.
- Şimşek, M. Ş ve Çelik, A. (2018). *Yönetim ve organizasyon (20.Baskı)*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Tabatadze, S. and N. Gorgadze (2017), “School voucher funding system of post-Soviet Georgia: From lack of funding to lack of deliverables”. *Journal of School Choice International Research and Reform*, 12(2), 271-302,
- Taylor, Frederick W. (2017), *Bilimsel yönetimin ilkeleri*, (Çev.: H.Bahattin Akın), Konya: Çizgi Yayınları. (Orijinal yayın tarihi, 1997).
- Taymaz, H. (2017). *Eğitim sisteminde teftiş,kavramlar, ilkeler, yöntemler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Taymaz, H. (2019). *Okul yönetimi (11. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- TEDMEM. (2019). TALIS 2018 sonuçları ve Türkiye üzerine değerlendirmeler. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Thistlethwaite, J. E., Forman, D., Matthews, L. R., Rogers, G. D., Steketee, C. ve Yassine, T. (2014). Competencies and frameworks in interprofessional education: a comparative analysis. *Academic Medicine*, 89(6), 869-875.

- Tsivtsivadze, E. (2017). How much has increased the basic funding for public schools and the amount of vouchers for one student? <https://edu.aris.ge/news/ramdenit-gaizarda-sadjaro-skolebis-sabazohtml>
- Türkdoğan, O. (2009). *Bilimsel değerlendirme ve araştırma metodolojisi*(6.Baskı). İstanbul: TİMAŞ Yayınları.
- Türkoğlu, A. (2016). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. Ankara: Anı Yayınları.
- Tüz, M.V. (2001). *Japon ve Amerikan yönetim modeli (Türkiye Uygulaması)*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- UNESCO-UIS (2018), Eğitim: Eğitim düzeyine göre net kayıt oranı, <http://data.uis.unesco.org/#> Erişim Tarihi: 08.05.2020
- Vavrus, F. ve Seghers, M. (2010). Critical discourse analysis in comparative education: A discursive study of “partnership” in Tanzania’s poverty reduction policies. *Comparative Education Review*, 54(1), 77-103.
- Veisalov, E. ve Zaman, S. (2016). Education system and Geography teaching in Georgia. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 20(2), 409-425.
- Yalçınkaya, M. (1993). Klinik teftiş farklı bir model mi? *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(2), 379-386.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. G. K. (2004). Sanatsal denetim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 38(38), 292-311.
- Yüksel, S. (2012). Eğitim Bilimlerinde Paradigmatik Dönüşüm: Yeni Arayış Ve Yönelimler. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1(1), 35-58.

ÖZ GEÇMİŞ